

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІНГВІСТИКИ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

*[CURRENT ISSUES
OF UKRAINIAN LINGUISTICS:
THEORY AND PRACTICE]*

*[АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
УКРАИНСКОЙ ЛИНГВИСТИКИ:
ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА]*

XLI

Засновано 2000 року

*Рекомендовано до друку
Вченою радою
Інституту філології
17 листопада 2020 року*

УДК 81.161.2
ББК 81.2 Ук-5

Рецензенти:

О.А. Стишов, д-р філол. наук, проф.
І.В. Смуциньська, д-р філол. наук, проф.
Л.В. Домилівська, канд. філол. наук, доц.

А 43 Актуальні проблеми української лінгвістики : теорія і практика : зб. наукових праць. Київ : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2020. Вип. 41. 210 с.

У збірнику наукових праць аналізуються актуальні, перспективні, дискусійні питання сучасної лінгвістики в її множинних дослідницьких парадигмах. Видання розраховано на фахівців у галузях філології, філософії, культурології, історії та інших соціогуманітарних дисциплін, а також науковців вищих навчальних закладів.

ISSN 2311-2697 (Print)
ISSN 2523-4870 (Online)

DOI: <https://doi.org/10.17721/APULTP>

Наукова індексація:

INDEX COPERNICUS (Польща)
ERIH PLUS (Норвегія)
RESEARCH BIB (Японія)
УКРАЇНІКА НАУКОВА (Україна)

LINGUISTIC BIBLIOGRAPHY
GOOGLE SCHOLAR
ROAD
OUCI
ULRICH'SWEB

Свідцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації – Серія KB № 5755 від 15.01.2002 р. Перереєстровано: **Свідцтво про державну реєстрацію** друкованого засобу масової інформації – Серія KB № 24318-14158ПП від 24.01.2020 р.

Збірник наукових праць є **фаховим виданням із дисциплін філологічного профілю** (наказ Міністерства освіти і науки України від 07.10.2015 р., № 1021). **Категорія "Б"**

Цей журнал ліцензовано на умовах Ліцензії Creative Commons
Зазначення Авторства 4.0 Міжнародна

Спеціальність ДАК/ міжнародна сертифікація:

філологічні науки (мовознавство) / language and linguistics
соціальні комунікації / social communication

Періодичність: двічі на рік (електронна версія розміщується на сайті видання не пізніше **1 лютого та 1 липня** кожного року)

© Актуальні проблеми української лінгвістики : теорія і практика

Головний редактор:

Л.І. Шевченко, чл.-кор. НАН України, д-р філол. наук, проф.

Відповідальний секретар:

Д.Ю. Сизонов, канд. філол. наук, доц.

Відповідальний секретар англomовної версії:

О.М. Плясун

Редакційна колегія:

Б.М. Ажнюк, д-р філол. наук, проф.;

Ф.С. Бацевич, д-р філол. наук, проф.;

А. Брацкі, д-р гуманіт. наук, проф. (Польща);

Л.П. Гнатюк, д-р філол. наук, проф.;

Дель Гаудіо Сальваторе, PhD (д-р філософії), габілітований д-р, проф.
(Італія | Україна);

В.В. Дубічинський, д-р філол. наук, проф. (Польща);

С.Я. Єрмоленко, чл.-кор. НАН України, д-р філол. наук, проф.;

А.П. Загнітко, чл.-кор. НАН України, д-р філол. наук, проф.;

М. Каранфіловскі, д-р філол. наук, проф. (Північна Македонія);

А. Кіклевич, д-р філол. наук, проф. (Польща);

Т.Ю. Ковалевська, д-р філол. наук, проф.;

Л.Ф. Компанцева, д-р філол. наук, проф.;

О.В. Левко, канд. філол. наук, доц.;

Л.А. Лисиченко, д-р філол. наук, проф.;

Г.П. Півторак, акад. НАН України, д-р філол. наук, проф.;

Р.П. Радишевський, чл.-кор. НАН України, д-р філол. наук, проф.;

С.К. Росовецький, д-р філол. наук, проф.;

М.А. Собуцький, д-р філол. наук, проф.;

Л. Тантуровска, д-р філол. наук, проф. (Північна Македонія);

О.О. Тараненко, чл.-кор. НАН України, д-р філол. наук, проф.;

Б. Тошович, д-р філол. наук, проф. (Австрія);

А. Фаловскі, д-р філол. наук, проф. (Польща);

В.А. Широков, акад. НАН України, д-р техн. наук, проф.

Адреса редакційної колегії: 01601, м. Київ, бул. Т. Шевченка, 14, ауд. 131,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут
філології; тел. +380 (44) 239-33-66;

e-mail: apultp@univ.net.ua ; style_m_k@ukr.net

web: <http://apultp.knu.ua>

УДК 81.161.2
ББК 81.2 Ук-5

Reviewers:

O.A. Styshov, doctor of philology, prof.
I.V. Smuschinska, doctor of philology, prof.
L.V. Domylivska, PhD of philology, assoc. prof.

A 43 Current issues of Ukrainian linguistics : theory and practice : scientific digest. Kyiv : Publishing center "Kyiv university", 2020. Vol. 41. 210 p.

The scientific digest contains contributions dedicated to the analysis of relevant, promising, controversial issues of modern linguistics in its plural research paradigmes. It is addressed to specialists in various disciplines of humanities: philology, philosophy, culturology, history etc. as well as to university scholars.

ISSN 2311-2697 (Print)
ISSN 2523-4870 (Online)

DOI: <https://doi.org/10.17721/APULTP>

Scientific indexation:

INDEX COPERNICUS (Poland)
ERIH PLUS (Norway)
RESEARCH BIB (Japan)
SCIENTIFIC UKRAINE (Ukraine)

LINGUISTIC BIBLIOGRAPHY
GOOGLE SCHOLAR
ROAD
OUCI
ULRICH'SWEB

Certificate of state registration of the print media (KB № 5755, 15.01.2002).

Certificate of state registration of the print media (KB № 24318-14158IIP, 24.01.2020 p.)

The scientific digest is a **professional edition of philological sciences** (decree of the Ministry of education and science of Ukraine, 07.10.2015, № 1021). **Category "Б" (Ukraine)**

This digest is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License

International certification:
language and linguistics
social communication

Frequency: twice a year (online version is posted on the website of the edition no later than **February 1** and **July 1** of each year)

© Current issues of Ukrainian linguistics : theory and practice

Chief editor:

L.I. Shevchenko, corresponding member of NAS of Ukraine,
doctor of philology, prof.

Executive secretary:

D.Y. Syzonov, PhD, assoc. prof.

Executive secretary of the English version:

O.M. Pliasun

Editorial board:

B.M. Azhnyuk, doctor of philology, prof.;

F.S. Batsevych, doctor of philology, prof.;

A. Bratski, doctor of humanities, prof. (Poland);

Del Gaudio Salvatore, PhD Dr. habil., prof. (Italy | Ukraine);

V. V. Dubichynskyi, doctor of philology, prof. (Poland);

A. Falowski, doctor of philology, prof. (Poland);

L.P. Hnatiuk, doctor of philology, prof.;

S.Y. Yermolenko, corresponding member of NAS of Ukraine,
doctor of philology, prof.;

M. Karanfilovski, doctor of philology, prof. (North Macedonia);

A. Kiklevich, doctor of philology, prof. (Poland);

Larysa F. Kompantseva, doctor of philology, prof.;

T.Y. Kovalevska, doctor of philology, prof.;

O.V. Levko, PhD, assoc. prof.;

L.A. Lysychenko, doctor of philology, prof.;

G.P. Pivtorak, acad. of NAS of Ukraine, doctor of philology, prof.;

R.P. Radyshevskyy, corresponding member of NAS of Ukraine,
doctor of philology, prof.;

S.K. Rosovetskyy, doctor of philology, prof.;

M.A. Sobutskyi, doctor of philology, prof.;

V.A. Shyrovok, acad. of NAS of Ukraine, doctor of technical sciences, prof.;

L. Tanturovska, doctor of philology, prof. (North Macedonia);

O.O. Taranenko, corresponding member of NAS of Ukraine,
doctor of philology, prof.;

B. Toshovych, doctor of philology, prof. (Austria);

A.P. Zagnitko, corresponding member of NAS of Ukraine,
doctor of philology, prof.

Editorial address: 01601 Kyiv, Taras Shevchenko Blvd, 14, aud. 131, Taras
Shevchenko National University of Kyiv, Institute of philology, tel. +380 (44) 239-
33-66;

e-mail: apultp@univ.net.ua ; style_m_k@ukr.net

web: <http://apultp.knu.ua>

УДК 81.161.2
ББК 81.2 Ук-5

Рецензенты:

А.А. Стышов, д-р филол. наук, проф.
И.В. Смуцинская, д-р филол. наук, проф.
Л.В. Домиловская, канд. филол. наук, доц.

А 43 Актуальные проблемы украинской лингвистики : теория и практика : сб. научных трудов. Киев : ИПЦ "Киевский университет", 2020. Вып. 41. 210 с.

В сборнике научных трудов анализируются актуальные, перспективные, дискуссионные вопросы современной лингвистики в ее множественных исследовательских парадигмах. Издание адресуется специалистам в области филологии, философии, культурологии, истории и других социогуманитарных дисциплин, а также исследователям высших учебных заведений.

ISSN 2311-2697 (Print)
ISSN 2523-4870 (Online)

DOI: <https://doi.org/10.17721/APULTP>

Научная индексация:

INDEX COPERNICUS (Польша)
ERIH PLUS (Норвегия)
RESEARCH BIB (Япония)
УКРАИНИКА НАУЧНАЯ (Украина)

LINGUISTIC BIBLIOGRAPHY
GOOGLE SCHOLAR
ROAD
OUCI
ULRICH'SWEB

Свидетельство о государственной регистрации печатного средства массовой информации – Серия КВ № 5755 от 15.01.2002 г. Перерегистрировано:
Свидетельство о государственной регистрации печатного средства массовой информации – Серия КВ № 24318-14158ПР от 24.01.2020 г.

Сборник научных трудов является **специализированным изданием по дисциплинам филологического профиля** (приказ Министерства образования и науки Украины от 07.10.2015 г., № 1021). **Категория "Б"**.

Этот журнал доступен по лицензии Creative Commons
"Attribution" ("Атрибуция") 4.0 Всемирная

Специальность ДАК / международная сертификация:
филологические науки (языкознание) / language and linguistics
социальные коммуникации / social communication

Периодичность: дважды в год (электронная версия размещается на сайте не позже 1 февраля и 1 июля каждого года)

© Актуальные проблемы украинской лингвистики : теория и практика

Главный редактор:

Л.И. Шевченко, чл.-кор. НАН Украины, д-р филол. наук, проф.

Ответственный секретарь:

Д.Ю. Сизонов, канд. филол. наук, доц.

Ответственный секретарь англоязычной версии:

О.Н. Плясун

Редакционная коллегия:

Б.Н. Ажнюк, д-р филол. наук, проф.;

Ф.С. Бацевич, д-р филол. наук, проф.;

А. Брацки, д-р гуманитарн. наук, проф. (Польша);

Л.П. Гнатюк, д-р филол. наук, проф.;

Дель Гаудио Сальваторе, PhD (д-р философии), хабилитированный д-р, проф.
(Италия | Украина);

В.В. Дубичинский, д-р филол. наук, проф. (Польша);

С.Я. Ермоленко, чл.-кор. НАН Украины, д-р филол. наук, проф.;

А.А. Загнитко, чл.-кор. НАН Украины, д-р филол. наук, проф.;

М. Каранфиловски, д-р филол. наук, проф. (Северная Македония);

А. Киклевич, д-р филол. наук, проф. (Польша);

Т.Ю. Ковалевская, д-р филол. наук, проф.;

Л.Ф. Компанцева, д-р филол. наук, проф.;

А.В. Левко, канд. филол. наук, доц.;

Л.А. Лисиченко, д-р филол. наук, проф.;

Г.П. Пивторак, акад. НАН Украины, д-р филол. наук, проф.;

Р.П. Радышевский, чл.-кор. НАН Украины, д-р филол. наук, проф.;

С.К. Росовецкий, д-р филол. наук, проф.;

М.А. Собуцкий, д-р филол. наук, проф.;

Л. Тантуровска, д-р филол. наук, проф. (Северная Македония);

А.О. Тараненко, чл.-кор. НАН Украины, д-р филол. наук, проф.;

Б. Тошович, д-р филол. наук, проф. (Австрия);

А. Фаловски, д-р филол. наук, проф. (Польша)

В.А. Широков, акад. НАН Украины, д-р техн. наук, проф.

Адрес редакционной коллегии: 01601, г. Киев, бул. Т. Шевченко, 14,
ауд. 131, Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко,
Институт филологии; тел. +380 (44) 239-33-66;

e-mail: apultp@univ.net.ua ; style_m_k@ukr.net

web: <http://apultp.knu.ua>

СУЧАСНА ЛІНГВІСТИКА
В ІДЕЯХ І ДОСЛІДНИЦЬКИХ ІНТЕРПРЕТАЦІЯХ

УДК 811.161.2

DOI: <https://doi.org/10.17721/APULTP.2020.41.8-23>

Шевченко Л.І.

ORCID ID: 0000-0001-6290-2307

Web of Science ResearcherID: AAA-7939-2020

ScopusID: 57214792424

Сизонов Д.Ю.

ORCID ID: 0000-0003-1162-2182

Web of Science ResearcherID: I-1138-2018

ScopusID: 57209321114

**ТЕКСТ ЯК ВЕРБАЛІЗОВАНА СВІДОМІСТЬ
В ЕКСПЕРТНОМУ АНАЛІЗІ**

Анотація. Статтю присвячено складному комплексу питань, пов'язаних із розумінням категорії ТЕКСТ у сучасній юриспруденції та практичній діяльності лінгвіста-експерта. Текст як вербалізована свідомість особистості / соціальної групи / народу має, на думку авторів статті, інтегральні ознаки, властиві вербальній комунікації *homo sapiens*, такі як внутрішня зв'язність, логічність, завершеність, лінгвістично представлена формальна реалізація та ін. Водночас текст як об'єкт лінгвістичної експертизи є складною комунікативною субстанцією, формалізованою у словах (писемний / графічний), звуках (усний), словах та звуках (креолізований). Відтак критеріями віднесеності до тексту є його смисловий і граматичний зв'язок, що виявляються в системному та послідовному оформленні мовної комунікації. Характеристики тексту в лінгвоекспертному аналізі співвідносяться з комунікативною сферою функціонування – масмедійною, художньою, офіційно-діловою, науковою, що аналізується лінгвістом-експертом у відповідних стилістичних категоріях. Комунікативні параметри тексту лінгвісти-експерти, отже, аналізують в аспектах когезії, когерентності, смислового декодування, можливостях сприйняття з боку реципієнтів, інформативності, гіпер- та інтертекстуальності, маніпулятивності. Поставлені лінгвісту-експерту питання конкретизуються фахівцем

лише при аналізі запропонованого тексту, що передбачає його професійне виокремлення з інших аналогічних вербалізованих комунікативних структур. Особливу увагу у статті приділено розрізненню юрислінгвістичних понять "лінгвістична експертиза", "лінгвістична правова експертиза", "лінгвістична судово експертиза", "лінгвістична експертиза юридичного тексту", що є ключовими у фаховій роботі лінгвіста-експерта. Текст, відтак, співвідносний із мовною свідомістю автора, апелює до реципієнта, визначається в системних характеристиках певного функціонального стилю та комунікативної ситуації.

Ключові слова: текст як вербальна свідомість; характеристики тексту; лінгвоекспертний аналіз; лінгвістична експертиза; юрислінгвістика.

Інформація про автора: Шевченко Лариса Іванівна – член-кореспондент НАН України, доктор філологічних наук, професор; завідувач кафедри стилістики та мовної комунікації; Інститут філології; Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Сизонов Дмитро Юрійович – кандидат філологічних наук, доцент; доцент кафедри стилістики та мовної комунікації; Інститут філології; Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Електронна адреса: style_m_k@ukr.net ; dm_sizonov@ukr.net

Larysa I. Shevchenko

ORCID ID: 0000-0001-6290-2307

Web of Science ResearcherID: AAA-7939-2020

ScopusID: 57214792424

Dmytro Y. Syzonov

ORCID ID: 0000-0003-1162-2182

Web of Science ResearcherID: I-1138-2018

ScopusID: 57209321114

TEXT AS A VERBALIZED CONSCIOUSNESS IN EXPERT ANALYSIS

Abstract. The article is devoted to a complex set of issues related to the understanding of the TEXT category in modern jurisprudence and practical activities of an expert linguist. According to the authors of the article, the text as a verbalized consciousness of an individual / a social group / people

has integral features inherent in verbal communication of homo sapiens, such as internal coherence, logic, completeness, linguistically represented formal realization, etc. However, the text as an object of linguistic expertise is a complex communicative substance, formalized in words (written / graphic), sounds (oral), words and sounds (creolized). Therefore, the criteria for reference to the text are its semantic and grammatical connection, which are manifested in the systematic and consistent completion of linguistic communication. The characteristics of the text in the linguistic-expert analysis are correlated with the communicative sphere of functioning – mass media, fictional, official business, scientific, which is analyzed by the linguist-expert in the corresponding stylistic categories. Hence, linguists-experts analyze the communicative parameters of the text in terms of cohesion, coherence, semantic decoding, possibilities of perception by recipients, informativeness, hyper- and intertextuality, manipulateness. The questions posed to the linguist-expert are specified by the specialist only when analyzing the proposed text, which provides for its professional separation from other similar verbalized communicative structures. The article pays special attention to the distinction between such concepts of legal linguistics as "linguistic expertise", "linguistic legal expertise", "judicial expertise", "linguistic expertise of a legal text" which are key in the professional work of a linguist-expert. Thus, the text, correlated with the linguistic consciousness of the author, appeals to the recipient, is determined in the systemic characteristics of a particular functional style and communicative situation.

Key words: text as verbal consciousness; text characteristics; linguistic expert analysis; linguistic expertise; legal linguistics.

Information about the author: Shevchenko Larysa Ivanivna – corresponding member of NAS of Ukraine, doctor of philology, professor; head of the department of stylistics and language communication; Institute of philology; Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Syzonov Dmytro Yuriyovych – PhD, associate professor; associate professor of the department of stylistics and language communication; Institute of philology; Taras Shevchenko National University of Kyiv.

E-mail: style_m_k@ukr.net ; dm_sizonov@ukr.net

Шевченко Л.И.

ORCID: 0000-0001-6290-2307

Web of Science ResearcherID: AAA-7939-2020

ScopusID: 57214792424

Сизонов Д.Ю.

ORCID: 0000-0003-1162-2182

Web of Science ResearcherID: I-1138-2018

ScopusID: 57209321114

ТЕКСТ КАК ВЕРБАЛИЗИРОВАННОЕ СОЗНАНИЕ В ЭКСПЕРТНОМ АНАЛИЗЕ

Аннотация. Статья посвящена комплексу вопросов, связанных с пониманием категории ТЕКСТ в современной юриспруденции и практической деятельности лингвиста-эксперта. Текст как вербализованное сознание личности / социальной группы / народа имеет, по мнению авторов статьи, интегральные признаки, присущие вербальной коммуникации homo sapiens, такие как внутренняя связность, логичность, завершенность, формальная реализация и др. В то же время текст как объект лингвистической экспертизы является сложной коммуникативной субстанцией, формализованной в словах (письменный / графический), звуках (устный), словах и звуках (креолизированный). Поэтому критериями отнесенности к тексту являются его смысловая и грамматическая связность, системное функционирование и последовательное стилистическое оформление языковой коммуникации. Характеристики текста в лингвоэкспертном анализе соотносятся с коммуникативной сферой функционирования – массовой, художественной, официально-деловой, научной, которые анализируются лингвистом-экспертом в соответствующих стилистических категориях. Коммуникативные параметры текста лингвисты-эксперты, следовательно, рассматривают в аспектах когезии, когерентности, смыслового декодирования, возможностях восприятия со стороны реципиентов, информативности, гипер- и интертекстуальности, манипулятивности. Поставленные лингвисту-эксперту вопросы конкретизируются специалистом только при анализе предложенного текста и сопоставляются с другими аналогичными вербализованными коммуникативными структурами. Особое внимание в статье уделено различению юрислингвистических понятий "лингвистическая экспертиза", "лингвистическая правовая экспертиза", "лингвистическая судебная экспертиза", "лингвистическая экспертиза юридического текста", которые являются ключевыми в профессиональной работе лингвиста-

експерта. Текст, следовательно, сопоставим с языковым сознанием автора, апеллирует к реципиенту, определяется в системных характеристиках определенного функционального стиля и коммуникативной ситуации.

Ключевые слова: текст как вербализованное сознание; характеристики текста; лингвоэкспертный анализ; лингвистическая экспертиза; юрислингвистика.

Информация об авторе: Шевченко Лариса Ивановна – член-корреспондент НАН Украины, доктор филологических наук, профессор; заведующая кафедрой стилистики и языковой коммуникации; Институт филологии; Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко.

Сизонов Дмитрий Юрьевич – кандидат филологических наук, доцент; доцент кафедры стилистики и языковой коммуникации; Институт филологии; Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко.

Электронный адрес: style_m_k@ukr.net ; dm_sizonov@ukr.net

Вербальна комунікація соціальна за своєю природою. Таке твердження, пояснюване й дискутоване в лінгвістиці з різних епістемних позицій, дістає в постсоссюрівському мовознавстві особливої переконливості. Адже *langue, language, parole, discourse* як сутності антропоцентричного світогляду та його лінгвістичного конструювання обґрунтовуються лише за умови зверненості до реального життя мови, тобто її соціальних функцій та прагматичного потенціалу, виявленого в тексті.

Нова аргументація постсоссюрівських концепцій співмірна з методологічним "зламом" у науці про слово, текст, де актуалізуються міждисциплінарність і доведення синкретичного типу. Діагностика стану і тенденцій розвитку сучасної науки, здійснена з середини минулого століття і до початку нового – третього тисячоліття, доказово розгортається в численних аналітичних працях допитливих дослідників [11; 13; 19; 20] та розширює уявлення про паралелі в розвитку наукового пізнання про словесну комунікацію. Так, ще у 60-х рр. минулого століття А. Чикобава зробив сміливу аналогію змін Ф. де Соссюра в мовознавстві, зіставивши його функціоналізм зі внеском у філософію І. Канта, – як домінанти прецедентних ідей учених в гуманітаристику Заходу [15].

Логічно, що в межах нових теорій, у сучасній науці віднесених до неолінгвістики, конкретизації потребують

.....

центральні терміни, смисловий потенціал яких визначений соціальною природою особливих комунікативних функцій слова. Передусім ідеться про **текст** – цілісно представлений фрагмент вербалізованої особистості / соціуму.

Текст, за критеріями понятійної віднесеності, є складною комунікативною субстанцією, формалізованою у словах (писемний / графічний), звуках (усний), словах та звуках (креолізований). Відтак критеріями віднесеності до тексту є його смисловий і граматичний зв'язок, що виявляється в системному та послідовному оформленні мовної комунікації (речень, абзаців, надфразових одиниць), а також складних за структурно-смисловою організацією одиниць – параграфів, розділів, частин та ін. До загальних характеристик тексту в лінгвістичній текстології та стилістиці відносять його завершеність, жанрову і стильову співмірність, яка передбачає специфічну конструкцію архітекτονіки та композиції тексту.

Наголосимо, що з кінця 90-х рр. домінантним в Україні став соціокомунікативний підхід до вивчення тексту (Ф. Бацевич, Т. Радзівєська, В. Бріцин та ін.). Відтак комунікативні параметри тексту лінгвісти аналізують в аспектах *когезії*, тобто цілісної та локальної зв'язності тексту; *когерентності* як смислової домінанти тексту; *прагматичної ефективності*, тобто спрямованості тексту цілям і завданням комуніканта; здатності *декодування тексту* реципієнтом як можливості сприйняття і відтворення інформації; *інформативності* та зазначеної вище *гіпер- та інтертекстуальності* (у віднесеності тексту до певної жанрової моделі, стильових комунікативних особливостей, традиції, культури та ін.)¹.

¹ Звернімо увагу на визначення категорії **текст** у сучасному мовознавстві: "об'єднана смисловим і граматичним зв'язком послідовність мовних одиниць: абзаців, надфразових одиниць (прозових строф), параграфів, розділів та ін. В усному спілкуванні текст – це явище мовленнєвого процесу, що відзначається завершеністю. Текст може бути об'єктивованим у формі письмового документа й літературно опрацьованим відповідно до типу документа. Текст складається із заголовка й ряду особливих текстових одиниць, об'єднаних різними типами лексичного, граматичного, логічного, стилістичного зв'язку, та має певну цілеспрямованість і прагматичну визначеність. Параметрами

Узагальнене, а отже і певною мірою абстрактне уявлення про текст конкретизується, коли йдеться про його комунікативну спрямованість та ефективність. Як вербалізована свідомість, мовлення (соссюрівське *parole*), текст реалізує певну комунікативну мету засобами мови (*langue*). Реалізує, залежно від компетенції мовця, екстра- й інтралінгвістичних умов та обставин спілкування, за критеріями, що можуть належати до різної оцінної шкали: відповідності стильовим нормам / правописним нормам, жанровим еталонам / ідіостилістичним модифікаціям, комунікативним терапевтичності / патогенності, авторської доброчесності / недоброчесності, оригінальності / імітації (стилізації), індивідуального / колективного авторства та ін. В кожному випадку текстова природа спирається на комплекс мотивацій, способів їх вербального забезпечення і передбачуваний комунікативний ефект.

Відповідно, з лінгвістичного погляду вихідною умовою нострифікації тексту є розуміння його природи як вербальної комунікації певної сфери – наукової, офіційно-ділової, медійної, художньої чи розмовної, що визначено класичними класифікаціями в мовознавстві. Застосування лінгвістом системних термінів у визначенні стилів та їх класифікаційних критеріїв є важливою складовою частиною грамотного, послідовного і несуперечливого доведення в експертному аналізі.

Універсальні критерії віднесеності комунікативної цілісності висловлювання до тексту діють у лінгвістичній експертизі у формі уточнень, пояснень і тлумачень, що в багатьох випадках є неоднозначними. Так, науковий текст вочевидь аналізуватиметься за стилістичними критеріями, що не збігатимуться з критеріями побудови художнього тексту. Офіційно-діловий текст матиме інші стилістичні маркери, ніж розмовний текст, відтворений письмово чи наведений у формі звуко- чи відеозапису. Вербалізована свідомість комунікантів,

текстуальності визнаються когезія (глобальна і локальна зв'язність тексту), когерентність (смилова єдність тексту), прагматична спрямованість, сприйняття тексту реципієнтом (декодування тексту), інформативність (новизна інформації в тексті) та гіпертекстуальність" [12, с. 172].

.....

як зазначалося, відбиватиме щоразу по-іншому реалії культури, традиції, рівня освіти, фахового досвіду та ін. А ще – комунікативну установку, передбачуваний ефект, свідому "гру" зі словом, психотип комунікантів (як адресанта, так і адресата), можливу стилізацію, інші ситуативні характеристики часу творення тексту.

А отже, поставлені лінгвісту-експерту питання конкретизуються фахівцем лише при аналізі запропонованого тексту, що передбачає його професійне виокремлення з інших аналогічних вербалізованих комунікативних структур. Така об'єктивна для лінгвістичної експертизи ситуація продуктивно впливає на науковий пошук лінгвістів: і в аспектному розгляді типів вербальної комунікації, і в методиках аналізу, і в характеристиках особливих форм мовної свідомості, засвідчених текстами, й у системному представленні операційного терміноряду. Показовою і переконливою у названих параметрах є зокрема праця Л. Компанцевої (2018) "Лінгвістична експертиза соціальних мереж", де аналіз експертної діяльності мовознавця спирається на міждисциплінарні критерії дослідження інтернет-комунікації [10].

Очевидно, що інтернет, дискутований лінгвістами комунікативний феномен інформаційної доби (від моделювання його сутності як особливого медійного підстилю на електронних носіях – до формулювання вербальної специфіки інтернету як окремої інформаційної реальності) розглядається з оперттям на комунікативну конкретику. Таким чином, автор актуалізує необхідну для розуміння природи вербальної комунікації інтернету специфічну термінологію, таку як *вузол* (мінеаризований відрізок гіпертексту) [10, с. 285], *астротурфінг* (штучне керування суспільною дімкою) [10, с. 282], *"вікна Овертона"* (модель зміни уявлень) [10, с. 285], *"воронка продажів"* [10, с. 285] та ін.

Характерно, що тип вербальної інтернет-комунікації потребує від лінгвіста-експерта розуміння таких діагностичних в аналізі названих текстів сутностей як *link* (покликання) [10, с. 278], *аватар* (зображення, авторизація) [10, с. 281], *фейк*

(підробка, фальсифікація), *фейковий акаунт* (обсяг деструктивного контенту) [10, с. 268], *мізінформація* (непередбачуване або ненавмисне поширення неточної інформації без зловмисного наміру) [10, с. 269], *міф-бустери* (руйнівники міфів) [10, с. 269] та ін.

Лінгвіст-експерт аналізує мовну свідомість користувача соцмереж інтернету, апелюючи до *комунікативної асиметрії, конверсаційного аналізу, цільової аудиторії, безпеки інформації, бази даних* та ін. понять, що їх передусім відносимо до сфери соціальних комунікацій й відповідної наукової метамови.

Зауважимо й на тому, що до фахової мовознавчої компетенції експерта належить розрізнення семантичного обсягу загальнонаукових / фундаментальних понять, використовуваних в конкретних експертизах. Зокрема, в інтернет-комунікації категорія *антропоцентричності* зорієнтована насамперед на конкретику соціального буття особистості / соціальної групи / держави. Тобто, в більшості комунікативних ситуацій із антропоцентричністю пов'язаний прагматичний, локусно спрямований акцент на особливостях соціально комунікативного складника природи людини. Відповідно поняття *дискурсу* в аналізі інтернет-комунікації корелюється з мовною специфікою саме досліджуваної сфери, а його подальша конкретизація, зокрема *критичний дискурс-аналіз*, зосереджує увагу на мовознавчих аспектах дослідження соціальних і культурних процесів, які відбуваються в соціумі / соціумах.

Комунікативна всеохопність інтернету – тематичний апелятив щодо соціальних страт, джерел інформації та можливостей інформаційної інтерпретації – зумовлює також необхідність лінгвіста-експерта чітко й однозначно аргументувати висновки в термінах і поняттях предметної доказовості: поставлене завдання може стосуватися будь-якої сфери людської діяльності, що висвітлюється в інтернеті.

Відтак інтернет-комунікація постає в передбачуваному лінгвістичному аналізі певним гіпертекстом, окремі локуси якого вичленовуються й досліджуються мовознавцем, спираючись на інтра- та екстралінгвістичні критерії опису

.....

системно організованих мовних явищ. Зауважимо, йдеться в кожному випадку як про *терапевтичну* (унормоване, літературне мовлення, відповідність жанру, традиції, стильовим параметрам та ін.), так і *патологічну* (дисфункція норми, стилю, культури мовлення, жанру та ін.) комунікативні системи. Конфліктний текст, отже, є "архітектонічною цілісністю, об'єднана смисловим і граматичним зв'язком, в основу якого закладений свідомий і несвідомий конфлікт" [17, с. 132], і саме він (або фрагмент тексту) завжди є названим свідомим / несвідомим порушенням гіпотетично притаманної мовній комунікації координації, співмірності екстра- й інтралінгвістичного. Поставлена перед лінгвістом-експертом проблема доведення комунікативної норми (чи її порушення) очевидно ґрунтується на фахових мовознавчих знаннях, а водночас – науковій ерудиції у сферах, до яких належить текст.

Складна природа експертної діяльності мовознавця породжує чимало проблем. Однією з перших, підставових, як уже зазначалося, є проблема сегментації в дослідженнях об'єкта експертизи – тексту. Вербалізована художня свідомість не ідентична у формах відображення світу науковій, чи будь-якій іншій мовно-концептуальній картині світу. Хоча тексти і мають спільні інтегральні характеристики творення та ідентифікації в розрізненнях мовних одиниць – слово, речення, текст. Так само потребують уваги і детально аргументованого розрізнення юридичні поняття *лінгвістична експертиза* – *лінгвістична правова експертиза* – *лінгвістична судова експертиза* – *лінгвістична експертиза юридичного тексту*. Л. Компанцева, зокрема, подає розрізнення названих понять як ієрархію смислів щодо предметності в експертній діяльності юрислінгвіста: від загального поняття *лінгвістична експертиза* – до формалізованих, локусно окреслених сфер застосування лінгвістичної компетенції, а саме, лінгвістичної правової експертизи (проблеми мовного законодавства; "семантичні лакуни" в законодавстві; суперечності в законодавчих статтях та ін.) та лінгвістичної судової експертизи (дослідження мовознавця щодо автора тексту, умов і обставин його

творення, цілей, свідомого / несвідомого використання певних мовних засобів та ін.)².

У світовій юриспруденції текст в експертному аналізі розглядається як актуальна проблема в міждисциплінарному аспекті. Так, останнім часом перспективними є дослідження із смислового і комп'ютеризованого (автоматичного) аналізу юридичного тексту [20], а також оцінно-смислового аспекту в аналізі юридичних текстів, їх ідентифікації в різних типах комунікації [18; 21].

Сегментація компетентностей лінгвіста-експерта щодо аналізу текстів різної комунікативної спрямованості – виразна тенденція нашого часу. Узагальнюються результати текстів різної спрямованості – функціональної [4], тематичної [2; 3; 16], кваліфікаційної [6; 9; 14], присутньої на різних інформаційних

² Порівняймо запропоновані визначення:

Експертиза лінгвістична – дослідження продуктів мовленнєвої діяльності, що спрямоване на встановлення значущих фактів, які дозволяють отримати відповіді на питання щодо намірів суб'єкта мовленнєвої діяльності. У вузькому значенні – застосування лінгвістичної експертизи у сфері права; синоніми: юридична лінгвістика (Ю. Прадід), юрислінгвістика (Д. Голев), судова лінгвістика (О. Горощко), судове мовленнєзнавство (С. Вул), а також лінгвоюридична експертиза, судово-лінгвістична експертиза (М. Богословська). У широкому значенні – "мовознавчий аналіз тексту, результати якого оформлені у вигляді консультативного висновку й затребувані будь-де за межами лінгвістики" (А. Баранов).

Експертиза лінгвістична правова – експертиза, що вирішує проблеми, пов'язані з розробкою мовного законодавства, а також виявленням семантичних лакун у законодавстві, які корелюють зі сферами життєдіяльності, неохопленими юридичним контролем; визначення напрямків розвитку певної системи, напр., убік демократизації чи, навпаки, авторитаризму; знаходження суперечностей між статтями тощо.

Експертиза лінгвістична судова – експертиза, що визначає фактичні дані автора (чи виконавця) тексту та умови створення мовного повідомлення (мотивацію, цілі, настанову автора, комунікативний шум, викривлення відбитої у свідомості інформації, адаптацію мовних засобів до можливостей адресата, маскування мовної ситуації шляхом диктування, навмисного викривлення писемного мовлення, створення тексту у співавторстві тощо). Іншими словами, судово-лінгвістична експертиза надає інформацію стосовно учасників мовленнєвого акту, умов його протікання та співвіднесеності його результату (тексту) з дійсністю [10, с. 287].

носіях [8; 10], можливості ідентифікації за різними характеристиками: мови, рівня освіти і культури, встановлення авторства, відповідності писемній / усній традиції та ін. [5; 7]. Так, аспектно орієнтована лінгвістична експертиза є логічним прагненням до точності й об'єктивності судження про текст, що вербалізує певний фрагмент дійсності. Методика аналізу різних текстів передбачає вочевидь особливі прийоми, що залежать від поставлених експертові питань і його фахової компетенції. Достатньо поширеною є думка про те, що до "предмету лінгвістичної експертизи відноситься вирішення завдань семантичного, смислового характеру, питання впливу тексту на суспільну свідомість, а також завдання, пов'язані з дослідженням найменувань (аналіз найменувань, торгівельних марок, етикеток і тому подібне з метою встановлення їх новизни, оригінальності, відповідності нормам мови, моралі тощо) і встановлення авторства" [1, с. 213].

Покликання авторів нових досліджень експертної діяльності лінгвістів на широко цитовану роботу А. Леонтьєва [11] 70-х рр. минулого століття, тільки ще раз висвітлює проблему чіткого окреслення статусу лінгвіста-експерта в аналізі будь-якого досліджуваного в юриспруденції тексту. І, особливо наголосимо, на необхідності лінгвістичної компетенції експерта. Адже загальні характеристики можливостей реалізації в тексті семантичного, емоційно-експресивного потенціалу певної мовної одиниці не завжди збігаються з реальною функціональною реалізацією можливостей цієї мовної одиниці. Лінгвістична кваліфікація не тотожна дещо механістичному підходу до експертного аналізу тексту фахівцем інших галузей знання, що спостерігаємо, на жаль, в юридичній сертифікації діяльності лінгвістів-експертів сучасної України: так, у *Реєстрі атестованих судових експертів*³ право виконувати експертний аналіз текстів за спеціальностями "Почеркознавча і авторознавча експертиза", "Почеркознавча і лінгвістична експертиза", зокрема "Дослідження почерку і підписів",

³ URL: <https://rase.minjust.gov.ua/>

"Лінгвістичне дослідження писемного мовлення", "Семантико-текстуальне дослідження писемного та усного мовлення", "Авторознавче дослідження писемного мовлення", мають 91 фахівець (станом на грудень 2020 р.), серед яких немає жодного філолога. Відповідно, лінгвіст може або залучатися до таких видів експертиз, або ж виступати незалежним експертом. В судовій практиці це виявляється по-іншому, адже до виконання лінгвістичних експертиз та комплексного лінгвістичного аналізу юридичних текстів для доведень суперечностей у ньому залучається саме лінгвіст, який має орієнтуватися в динаміці мовних процесів та глибоко володіти мовно-стилістичним знанням.

Інформативність тексту, на нашу думку, співвідносна з мовною свідомістю автора, який апелює до реципієнта й апеляція здійснюється складним механізмом мови – відкритої системи, безмежно варіативної у формах, що їх вимагають комунікативні функції. Лінгвіст-експерт, у цьому випадку, метафоризується з археологом культури, який встановлює зв'язок між смислами, мовними формами та їх прочитаннями, що живуть у просторі часу культурної комунікації, реалізованої в тексті / текстах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Авторське право та авторознавча лінгвістична експертиза у цифрову добу: монографія / О.І. Харитонova, Н.І. Клименко, С.О. Харитонов, Г.О. Ульянова та ін. Одеса, 2017.
2. Ажнюк Л.В. Типологія об'єктів лінгвістичної експертизи і методика їх дослідження. *Мовознавство*. 2016. №3. С. 3-18.
3. Бугайко Ю. Види лінгвістичної експертизи законопроектів: перспектива впровадження в Україні. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. 2019. Вип. 38. С. 145-166.
4. Вул. С.М. Судебно-автороведческая идентификационная экспертиза. Методологические основы. Харьков, 2007.
5. Вязигина Н.В. Гендерная лингвистика и диагностика пола как задача автороведческой экспертизы. *Юрислингвистика*. 2013. №2. С. 48-53.
6. Горошко Е.И. Судебно-автороведческая классификация эксперта: проблема установления пола автора документа. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2007. Вип. 5. С. 41-50.

7. Дамброускайте О.К. Современное состояние и перспективы криминалистического исследования письменной речи. *Правоведение*. 1986. №2. С. 66-70.
8. Жалкуаскене А. Особенности автороведческой экспертизы компьютерных текстов. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2003. Вип. 2. С. 331-336
9. Компанцева Л. Лінгвістична експертиза соціальних мереж в умовах гібридних викликів національній безпеці України. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. 2020. Вип. 40. С. 119-139.
10. Компанцева Л.Ф. Лінгвістична експертиза соціальних мереж. Київ: Аграр Медіа Груп, 2018.
11. Леонтьев А. Лингвистическое моделирование речевой деятельности. Москва, 1970.
12. Медіалінгвістика : словник термінів і понять / Л.І. Шевченко, Д.В.Дергач, Д.Ю. Сизонов; за ред. Л.І. Шевченко. Київ : ВПЦ "Київський університет", 2014.
13. Рюс Ж. Поступ сучасних ідей: Панорама новітньої науки [пер. з французької]. Київ, 1998. 669 с.
14. Свірідова Л.В. Оцінні судження експертів використання судово-авторознавчої класифікаційно-діагностичної експертиза. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2011. Вип. 11. С. 258-265.
15. Чикобава Арн. К вопросу о путях развития современной лингвистики. *Вопросы языкознания*. 1960. №5. С. 18-34
16. Шевченко Л. Лінгвістична експертиза медіатексту: критерії фахової аргументації. *Одеський лінгвістичний збірник*. Спецвипуск. 2017. С. 237-239.
17. Юрислінгвістика : словник термінів і понять / укладачі: Л.І. Шевченко, Д.В. Дергач, Д.Ю. Сизонов, І.В. Шматко / За ред. проф. Л.І. Шевченко. Київ : ВПЦ "Київський університет", 2015.
18. Francesconi, E. (Ed.). Semantic processing of legal texts: Where the language of law meets the law of language. Berlin, New York: Springer, 2010.
19. Martinet A. Fonction et dynamique des langues. Paris: Armand Colin, 1989.
20. Moens M., Dumortier J. Information extraction from legal texts: the potential of discourse analysis. *International Journal of Human-Computer Studies*. 1999. Vol. 51(6). P.1155-1171.
21. Schweighofer, E. Semantic Indexing of Legal Documents. E. Francesconi (Ed.). *Semantic processing of legal texts. Where the language of law meets the law of language*. Berlin, New York: Springer, 2010. P. 157–169.

REFERENCES

1. *Copyright and author's linguistic examination in the Digital Age* (2017). [Avtors'ke pravo ta avtoroznavcha lingvistychna ekspertyza u cyfrovu dobu: monografija] / O.I. Harytonova, N.I. Klymenko, Je.O. Harytonov, G.O. Ul'janova ta in. Odesa [in Ukrainian].
2. Azhnjuk, L.V. (2016). *Typology of objects of linguistic examination and methods of their research* [Typologija ob'ektiv lingvistychnoi' ekspertyzy i metodyka ih doslidzhennja]. *Movoznavstvo*, 3, 3-18 [in Ukrainian].
3. Buhaiko, Y. (2019). *Types of linguistic expertise of bills: prospects of implementation in Ukraine* [Vydy lingvistychnoi' ekspertyzy zakonoproektiv: perspektyva vprovadzhennja v Ukraïni]. *Current Issues of Ukrainian Linguistics: Theory and Practice*, 38, 145-166. <https://doi.org/10.17721/APULTP.2019.38.145-166> [in Ukrainian].
4. Vul, S.M. (2007). *Forensic identification examination* [Sudebno-avtorovedcheskaja identifikacionnaja ekspertiza]. *Metodologicheskie osnovy*. Har'kov [in Russian].
5. Vjazigina, N.V. (2013). *Gender linguistics and gender diagnostics as a task of self-study examination* [Gendernaja lingvistika i diagnostika pola kak zadacha avtorovedcheskoj jekspertizy]. *Jurislingvistika*, 2, 48-53 [in Russian].
6. Goroshko, E.I. (2007). *Forensic classification of the expert: the problem of establishing the field of the author of the document* [Sudebno-avtorovedcheskaja klassifikacija eksperta: problema ustanovlenija polja avtora dokumenta]. *Teorija ta praktyka sudovoi' ekspertyzy i kryminalistyky*, 5, 41-50 [in Russian].
7. Dambrouskajte, O.K. (1986). *The current state and prospects of forensic research of written speech* [Sovremennoe sostojanie i perspektivy kriminalisticheskogo issledovaniya pi'smennoj rechi]. *Pravovedenie*, 2, 66-70 [in Russian].
8. Zhalkuaskene, A. (2003). *Features of the author's examination of computer texts* [Osobennosti avtorovedcheskoj ekspertizy komp'juternyh tekstov]. *Teorija ta praktyka sudovoi' ekspertyzy i kryminalistyky*, 2, 331-336 [in Russian].
9. Kompantseva, L. (2020). *Linguistic examination of social networks under conditions of hybrid challenges to Ukraine's national security* [Lingvistychna ekspertyza social'nyh merezh v umovah gibrydnyh vyklykiv nacional'nij bezpeci Ukraïny]. *Current Issues of Ukrainian Linguistics: Theory and Practice*, 40, 119-139. <https://doi.org/10.17721/APULTP.2020.40.119-139> [in Ukrainian].

10. Kompantseva, L.F. (2018). *Linguistic Examination of Social Networks* [Linhvistychna ekspertyza sotsialnykh merezh]. Kyiv : AhrarMediaHrup. [in Ukrainian].
11. Leont'ev, A. (1970). *Linguistic modeling of speech activity*. [Lingvisticheskoe modelirovanie rechevoj dejatel'nosti]. Moskva [in Russian].
12. *Medialinguistics : The dictionary of terms and concepts* (2014). [Medialinhvistyka : slovnyk terminiv i ponyat] / L.I. Shevchenko, D.V. Derhach, D.Yu. Syzonov / Za red. L.I. Shevchenko. Kyiv: VPC "Kyiv's'kyj universytet" [in Ukrainian].
13. Sviridova, L.V. (2011). *Evaluative judgments of experts on the use of forensic classification and diagnostic examination* [Ocinni sudzhennja ekspertiv vykorystannja sudovo-avtoroznavchoi' klasyfikacijno-diaagnostychnoi' ekspertyza]. *Teorija ta praktyka sudovoi' ekspertyzy i kryminalistyky*, 11, 258-265 [in Ukrainian].
14. Shevchenko, L. (2017). *Linguistic examination of media text: criteria of façade argumentation* [Lingvistychna ekspertyza mediatekstu: kryterii' fahovoi' argumentacii']. *Odes'kyj lingvistychnyj zbirnyk*, Specvypusk, 237-239 [in Ukrainian].
15. *Legal linguistics : The dictionary of terms and concepts* (2015) [Jurysslingvistyka : slovnyk terminiv i ponyat] / L.I. Shevchenko, D.V. Derhach, D.Yu. Syzonov, V.I. Shmatko / Za red. L.I. Shevchenko. Kyiv: VPC "Kyiv's'kyj universytet" [in Ukrainian].
16. Francesconi, E. (Ed.). *Semantic processing of legal texts: Where the language of law meets the law of language*. Berlin, New York: Springer, 2010 [in English].
17. Martinet A. *Fonction et dynamique des langues*. Paris: Armand Colin, 1989 [in English].
18. Moens M., Dumortier J. Information extraction from legal texts: the potential of discourse analysis. *International Journal of Human-Computer Studies*. 1999, 51(6), 1155-1171 [in English].
19. Schweighofer, E. Semantic Indexing of Legal Documents. E. Francesconi (Ed.). *Semantic processing of legal texts. Where the language of law meets the law of language*. Berlin, New York: Springer, 2010, 157–169 [in English].

Дата надходження до редакції – 02.11.2020

Дата затвердження редакцією – 18.11.2020

УДК 811.161

DOI: <https://doi.org/10.17721/APULTP.2020.41.24-41>

Макарець Ю.С.

ORCID: 0000-0001-5372-5820

ДО ПИТАННЯ ПРО МОВНУ ПОВЕДІНКУ КИЯН У СОЦІОЛІНГВІСТИЧНИХ ВИМІРАХ⁴

***Анотація.** У статті представлені результати опитування, проведеного в межах проєкту за грантом Президента України Ф82 "Лінгвосоціологічний моніторинг динаміки структури й статусу української мови в новітній час" (2019). У дослідженні взяли участь 400 киян віком від 18 до 65 років. Основною метою було доповнити новими даними соціолінгвістичні студії мовної ситуації України останніх років, а не дублювати їх. Сьогодні науковці зосереджуються на питаннях про мову повсякденного спілкування респондентів, рідну мову їхніх батьків, мову спілкування в родині, з друзями та в професійному житті. Тому для анкети, на основі якої проведене пропонуване дослідження, відібрані 10 питань, що мають виявити статусне сприйняття мов і мовні орієнтири респондентів. Отримані дані засвідчують, що рідномовне самовизначення киян далеко не завжди мотивує їхню мовну поведінку. Українську назвали рідною 73,25% опитаних, але інформаційний і культурний простір, у якому вони живуть, залишається переважно двомовним або російськомовним. 79,75% опитаних заявили, що держава має підтримувати функціонування української мови, що мало би свідчити про досить високу сформованість ціннісного ставлення до мови. Однак заходи, які вживає держава для забезпечення функціонування української мови, наприклад, у медіа, які досі були переважно російськомовними, 32% вважають непотрібними, а 22% стверджують, що квотування ніяк не вплинуло на ситуацію. Понад 32% українців через пів року після прийняття нової редакції правопису так і не ознайомилися з нею або взагалі про неї не чули, що свідчить про байдужість до питань мовного розвитку. Значний відсоток і тих,*

⁴ Статтю підготовлено в рамках гранту Президента України Ф82 "Лінгвосоціологічний моніторинг динаміки структури й статусу української мови в новітній час" (2019)

.....

хто не вбачає цінності в національній мові, і потреби в державній мовній політиці, спрямованій на її підтримку, не усвідомлюють. Це говорить про недостатній рівень мовної свідомості українців, чії розмірковування про українську мову, як видається, здебільшого пов'язані з тим, що вона є частим предметом політичних дискусій, а не з усвідомленням її як культурного і націєтворчого чинника. Тож очевидно стає потреба зміни акцентів у її сприйнятті з виключно політичної ролі на культурну й ціннісну сутність.

Ключові слова: мовна поведінка, мовна ситуація, мовна політика, мовна свідомість, статусне співвідношення мов.

Інформація про автора: Макарець Юлія Сергіївна – кандидат філологічних наук, доцент; доцент кафедри української мови; факультет української філології та літературної творчості імені Андрія Малишка; Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова.

Електронна адреса: makarets_iuliia@ukr.net

Iuliia S. Makarets

ORCID: 0000-0001-5372-5820

ON THE QUESTION OF THE LANGUAGE BEHAVIOR OF KYIVANS IN SOCIOLINGUISTIC DIMENSIONS

Abstract. The article presents the results of a survey conducted within the project under the grant of the President of Ukraine F82 "Linguo-sociological monitoring of the dynamics of the structure and status of the Ukrainian language in modern times" (2019). The study involved 400 Kyivans 18 to 65 years old. The main goal was to supplement the sociolinguistic studies of the language situation of Ukraine of recent years with new data, but not to duplicate them. Till now, researchers focus on the language of everyday communication of respondents, on the native language of their parents, on the language of communication in the family, with friends and in professional life. Therefore, 10 questions were selected for the questionnaire, which should reveal the status perception of language and language guidelines of the respondents. The obtained data show, that the native language self-determination of Kyivans not always determines their language behavior. 73.25% of respondents called Ukrainian their native language, but the informational and cultural space in which they live remains mostly bilingual or Russian-language. 79.75% of respondents said, that the state should

.....

support functioning of the Ukrainian language, which should indicate a fairly high value attitude to the language. However, 32% consider the measures, that were taken by the state to ensure the functioning of the Ukrainian language, for example, in media, which so far were predominantly Russian-language, needless and 22% say, that the quota did not affect the situation in any way. More than 32% of Ukrainians six months after the adoption of the new version of the spelling standard did not acquaint with it or even did not hear about it at all, which indicates indifference to language development. There is significant percentage of those, who do not see value in the national language and are not aware of the need for public language policy aimed at supporting it. This indicates an insufficient level of language consciousness of Ukrainians. Reflections on the Ukrainian language are mostly caused by the fact, that it is a frequent subject of political debate, rather than by awareness of its essence as a cultural and nation-building factor. Therefore, there is an urgent need to shift the emphasis in its perception from its purely political role to cultural and value essence.

Key words: language behavior, language situation, language policy, language consciousness, status ratio of languages.

Information about the author: Makarets Iuliia Serhiivna – PhD, associate professor; associate professor of the department of the Ukrainian language; Andriy Malysenko Institute of Ukrainian Philology and Literature; National Pedagogical Dragomanov University.

E-mail: makarets_iuliia@ukr.net

Макарець Ю.С.

ORCID: 0000-0001-5372-5820

К ВОПРОСУ О ЯЗЫКОВОМ ПОВЕДЕНИИ КИЕВЛЯН В СОЦИОЛИНГВИСТИЧЕСКИХ ИЗМЕРЕНИЯХ

Аннотация. В статье представлены результаты опроса, проведенного в рамках проекта по гранту Президента Украины Ф82 "Лингвосоциологический мониторинг динамики структуры и статуса украинского языка в новейшее время" (2019). В исследовании приняли участие 400 киевлян в возрасте от 18 до 65 лет. Основной целью было дополнить новыми данными социолингвистические студии языковой ситуации Украины последних лет, а не дублировать их. Сегодня ученые фокусируются на вопросах о языке повседневного общения респондентов, родном языке их родителей, языке общения в семье, с

друзьями и в профессиональной жизни. Поэтому для анкеты, на основании которой проведено данное исследование, отобраны 10 вопросов, которые должны определить статусное восприятие языка и языковые ориентиры респондентов. Полученные данные свидетельствуют, что родноязычное самоопределение киевлян далеко не всегда мотивирует их речевое поведение. Украинский назвали родным 73,25% опрошенных, но информационное и культурное пространство, в котором они живут, остается преимущественно двуязычным или русскоязычным. 79,75% опрошенных заявили, что государство обязано поддерживать функционирование украинского языка, что должно свидетельствовать о достаточно высоком ценностном отношении к языку. Однако меры, которые принимает государство для обеспечения функционирования украинского языка, например, в медиа, которые до сих пор были в значительной степени русскоязычными, 32% считают ненужными, а 22% утверждают, что квотирование никак не повлияло на ситуацию. Более 32% украинцев спустя полгода после принятия новой редакции правописания так и не ознакомились с ней или вообще о ней не слышали, что свидетельствует о равнодушии к вопросам развития языка. Значительный процент и тех, кто не видит ценности в национальном языке, и потребности в государственной языковой политике, направленной на ее поддержку, не осознает. Это говорит о недостаточном уровне языкового сознания украинцев. Их рассуждения об украинском языке в основном связаны с тем, что он является частым предметом политических дискуссий, а не с осознанием его сущности как культурного и нациесоздающего фактора. Поэтому очевидной становится необходимость смещения акцентов в его восприятии с исключительно политической роли на культурную и ценностную сущность.

Ключевые слова: языковое поведение, языковая ситуация, языковая политика, языковое сознание, статусное соотношение языков.

Информация об авторе: Макарец Юлия Сергеевна – кандидат филологических наук, доцент; доцент кафедры украинского языка; факультет украинской филологии и литературного творчества имени Андрея Малышко; Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова.

Электронный адрес: makarets_iuliia@ukr.net

Мовне питання, хоч і в різних аспектах, турбує всі держави світу. Мова чітко усвідомлена не тільки як засіб внутрішньої

комунікації й елемент культури, а і як потужний чинник політичної мобілізації населення. Тож розвинені держави продовжують зміцнювати позиції національної мови як на внутрішньодержавних теренах, так і далеко поза власними межами, а молоді постколоніальні намагають зламати на користь національної мови ситуацію її протистояння з мовою колишнього колонізатора. Глобалізація, міграційні процеси, розбудова національних держав додають питанню все нових граней. Закономірно, що в умовах мультинаціональності держав і полілінгвальності індивідів потреба втримати рівновагу між мовними інтересами й мовними правами всіх сторін зумовлює розквіт соціолінгвістичних студій.

Соціологічні й соціолінгвістичні дослідження, на основі яких говорять про мовну ситуацію в державі, часто виконані на замовлення представників певного табору політичної дискусії, тому, на жаль, не завжди дають змогу побачити реальні мовні преференції й особливості мовної поведінки в країні, певному її регіоні чи населеному пункті. Додають неоднозначності й проблеми формулювань і суб'єктивності оцінок, яких не уникнути навіть у суто наукових розвідках. Роблячи узагальнення на основі отриманих даних, важливо усвідомлювати слабкі сторони соціологічних і соціолінгвістичних опитувань, на які спираються відповідні дослідження і яким все ж немає альтернативи для вивчення мовної ситуації.

Майже всі соціологічні питальники в Україні, мета яких – з'ясувати певний аспект мовної ситуації в державі, відкриває те саме питання: *Яку мову ви вважаєте рідною?* Однак навіть воно, будучи наріжним каменем досліджень, містить у собі невизначеність, адже чітко не з'ясовано, що вважають рідною мовою. Намагання спиратися на це поняття як аксіоматичне попри його абстрактність і суб'єктивність було однією з причин нищівної критики Венеціанською комісією законопроекту 2011 р. "Про мови в Україні". Зроблена законодавцем спроба в мовному законі 2012 р. термінологізувати й дефініювати це поняття також виявилася невдалою. Проведене В. Куликом у

2013 р. опитування показало: те, що визначили "рідною мовою" в документі й що вважають "рідною мовою" громадяни – різні поняття, і дати чітку юридичну дефініцію явищу, яке потребує ціннісно-рефлексивного пошукування, неможливо. Дослідник виявив, що діапазон тлумачень цього поняття опитаними широкий, і те, яка мова стала першою для людини, не входить навіть до першої трійки чинників рідномовного самовизначення. Натомість серед основних – успадковані від батьків національні ознаки, повсякденна мовленнєва практика, мова думки тощо. В. Кулик виявив, що рідна мова стала у свідомості частини опитаних морально-етичною категорією, і тому серед мотивів, які спонукають назвати мову рідною, помітне місце займає "поклик душі": в умовах війни громадяни України зважають не тільки на те, як їм говорити звично чи зручно, а й на уявлення про те, що в актуальній соціально-політичній реальності правильно, морально й справедливо [1]. Тож поняття рідної мови й надалі розширює свою семантику.

Лінгвальні реалії України засвідчують: між рідномовним самовизначенням індивіда й практикою мововжитку в країнах, на території яких конкурують кілька мов, далеко не завжди можна поставити знак рівності. Тому в питальниках з'ясовують *Якою мовою ви спілкуєтеся в сім'ї? Якою мовою Ви переважно говорите з друзями? Якою мовою спілкуєтеся на роботі?* тощо, тобто намагаються виявити розподіл мов за сферами спілкування. Однак відповіді на ці питання насправді не дають повної картини. По-перше, тому, що респондент самостійно має оцінити, чи знає він певну мову. С. Соколова, яка досліджувала мовну поведінку киян [7], виявила: з-поміж тих, хто відповів, що вільно володіє і українською, і російською (72,34%), менше половини однаково впевнено спілкуються обома мовами, інші віддають перевагу одній з них. По-друге, ускладнює ситуацію поширення суржику. Тому існують розбіжності в даних опитувань із самооцінкою мовлення респондентами та оцінкою його інтерв'юєрами. Наприклад, у межах проєкту INTAS (2006) ствердну відповідь про вживання суржику в мовленні дали 3,1% респондентів [5, с. 316-331].

Опитування, проведені Київським міжнародним інститутом соціології, під час яких якість мовлення учасників оцінювали інтерв'юери, виявили значно більшу кількість суржикомовних: у 1996–1999 рр. вона становила 18,2%, а впродовж 2000–2003 рр. зменшилася до 14,7% [10].

Достовірність отриманих у ході опитувань даних потрапляє під сумнів і через низку інших причин, однак альтернативи таким соціологічним дослідження немає. Натомість в Україні існує значна потреба в з'ясуванні мовних преференцій населення, що дало би змогу зменшити рівень маніпуляцій питанням мовних відносин і соціальної справедливості нового мовного законодавства. Відповіддю на цей запит сьогодення стали проекти й наукові розвідки, які допомагають окреслити соціологічні координати різних аспектів мовного питання.

Відколи був проведений останній Всеукраїнський перепис населення (2001), подібних досліджень зроблено чимало, наприклад, у межах міжнародного проекту INTAS "Мовна політика в Україні: антропологічні, лінгвістичні аспекти та подальші перспективи" (2006–2008 рр.) під керівництвом Ю. Бестерс-Дільгер. На основі великого обсягу статистичних даних, отриманих з численних загальнонаціональних соціологічних досліджень, важливі узагальнення про мовну практику українців (1994–2007) зробив О. Вишняк ("Мовна ситуація та статус мов в Україні: динаміка, проблеми, перспективи (соціологічний аналіз)"). Серед фахових соціолінгвістичних досліджень останніх років варто відзначити проєкт Фонду Фольксваген "Бі- та мультлінгвізм: між інтенсифікацією та розв'язанням конфлікту. Етнолінгвістичні конфлікти, мовна політика і контактні ситуації в пострадянських Україні і Росії" (2017) та ін.

Чимало важливих у контексті соціолінгвістичних студій положень, а також узагальнення даних попередніх і власних опитувань можна знайти в колективній монографії "Мовна ситуація в Україні: між конфліктом та консенсусом" (2008), у працях Л. Масенко "Мова і суспільство: Постколоніальний вимір" (2004), "Суржик: між мовою і язиком" (2011),

Р. Лозинського ("Мовна ситуація в Україні (суспільно-географічний погляд)", 2008), Г. Євсєєвої ("Державна мовна політика та українська національна ідея", 2010), Я. Радевич-Винницького ("Двомовність в Україні: теорія, історія, мововживання", 2011), О. Рудь ("Мовне питання як об'єкт маніпулятивних стратегій у сучасному українському політичному дискурсі", 2012), О. Ткаченка ("Українська мова: сьогодення й історична перспектива", 2014), С. Савойської ("Мовно-політичний сепаратизм як фактор дестабілізації національної єдності українського суспільства в умовах пострадянської трансформації" (2011), "Мовно-комунікативна політика як специфічна область державної політики в поліетнічному соціумі: теоретико-історіологічний аналіз" (2013), "Мовна політика у сучасній Україні: деструктивні і конструктивні виміри" (2015)) та ін. Чимало досліджень присвячені питанням статусного співвідношення мов, мовних практик і мовної толерантності в регіонах і містах України (Т. Розова, В. Барков, Н. Матвєєва, О. Калакура, Н. Філатова та ін.), мовної ситуації в сферах послуг і торгівлі (М. Гонтар), освіти (О. Данилевська), ЗМІ (О. Руда), серед держслужбовців (Н. Матвєєва) та ін. В останні роки кількість наукових студій у цьому напрямку зростає, що є природним наслідком наростання мовного питання в соціумі та потреби з'ясування мовних преференцій та мовної самоідентифікації громадян України. Тож і наша стаття є частиною загальної соціолінгвістичної мозаїки, що має відтворити мовну картину України.

В запропонованому опитуванні взяли участь 400 киян (однією з умов було проживання в Києві щонайменше протягом останніх 5 років) віком від 18 до 65 років. Основним завданням було не повторити, а доповнити новими даними соціолінгвістичні розвідки останніх років, що й визначило коло питань, внесених в анкету. Наявні дослідження, результати яких були попередньо вивчені й проаналізовані [2, с. 22-49], зосереджуються перш за все на питаннях про мову повсякденного спілкування респондентів, рідну мову їхніх батьків, мову спілкування в родині, з друзями та в професійному

житті [5; 6; 7; 10; 11 та ін.]. Тож для анкети були відібрані десять питань, відповіді на які мають виявити статусне сприйняття мов і мовні орієнтири респондентів, що дасть змогу краще зрозуміти мотиви їх мовної поведінки.

Звичайно, повністю уникнути повторення не вдалося б, оскільки аналіз результатів іноді потребує зіставлення відповідей на різні питання в тій самій групі респондентів. Тож відкривало анкету питання *Яку мову Ви вважаєте рідною?* Воно важливе для з'ясування співвідношення між рідномовною самоідентифікацією та мовними перевагами й статусною оцінкою мов. Попередньо респондентів попросили пояснити, якого значення вони надають поняттю "рідна мова". 62% опитаних відповіли, що це "мова їхньої країни", 24,5% – "мова батьків", 13% – мова, якою вони розмовляють, решта 2,5% не змогли дати чітку відповідь ("я розумію, але не можу пояснити"). 73,25% опитаних рідною назвали українську, 24,25% – російську, 1,25% – іншу, 1,25% – українську та російську рівною мірою.

Розподіл за віковими групами показав, що серед респондентів віком 18-29 років назвали рідною українську 76,6%, 30-39 років – 77,9%, 40-49 років – 64%, 50-65 років – 67,8%. Якщо врахувати, що в опитуванні взяла участь майже рівна кількість осіб кожної вікової групи (різниця – у межах 8%), то помітно, що серед людей, які народилися або чис

дитинство пройшло в незалежній Україні, більша частка тих, хто усвідомлює українську мову як рідну.

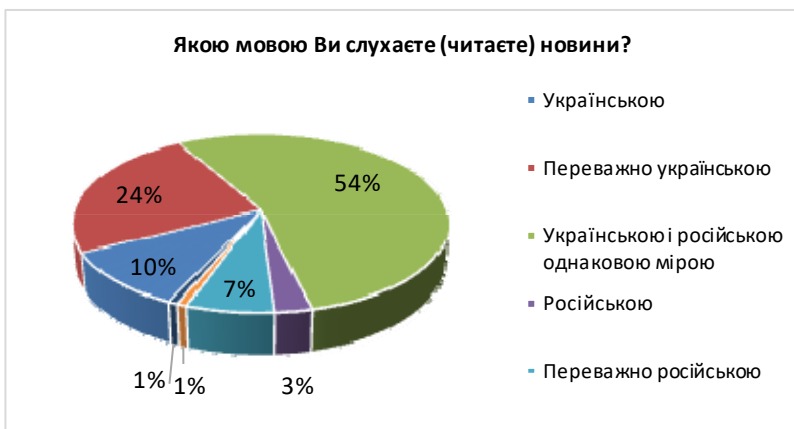
Важливим аспектом мовного питання в Україні, де визначення мовної ситуації хитається між білінгвізмом і диглосією, є статусне сприйняття української та російської мов і міра стійкості сформованого в роки колонізації стереотипу про вищу престижність російської мови й "сільську" природу української. Учасників попросили висловитися про те, *якою мовою сьогодні престижніше говорити в Україні?* 78,75% респондентів відповіли, що українською, 14% – російською, 5,75% – обома мовами, українською і російською, рівною мірою, 1,5% відмовилися відповісти.

Серед тих, хто назвав рідною російську, вважають, що престижніше говорити українською, 68,7%, а російською – тільки 19,2%, обома мовами однаковою мірою – 9%, не відповіли 3%. Серед респондентів, які назвали рідною українську, вважають її престижнішою 88%, російську – 5,2%, українську й російську однаковою мірою – 4,8%, ще 1% опитаних не відповіли.

Такі питання окреслюють у загальних рисах мовні орієнтири киян, однак потребують конкретизації в контексті опису реальної мовної ситуації. Важливими тут є питання про мововжиток у різних життєвих ситуаціях, які є серцевиною

сучасних соціолінгвістичних студій. Однак є нюанси, що досі рідко потрапляли в поле зору дослідників, але з'ясувати які важливо в умовах інформаційної війни, що в неї сьогодні втягнута Україна. Мовний фільтр – важливий чинник захисту інформаційного простору держави, тому важливо знати, якою мовою громадяни споживають інформаційний продукт. Відповіді на питання, *якою мовою респонденти читають або слухають новини*, розподілилися так: тільки українською – 10,5%, переважно українською – 24,25%, українською і російською однаковою мірою – 54,5%, тільки російською – 2,75%, переважно російською – 6,5%, переважно англійською – 0,75%, іншою мовою – 0,75%.

Визначальним для розуміння мовної ситуації є з'ясування мови культурного простору, у якому живуть мовці. Його важливі складники – книги й кіно, тож респондентам поставили питання, *переклад книги якою мовою вони оберуть, українською чи російською, якщо матимуть можливість, і дубляжеві фільму якою мовою віддадуть перевагу*. На перше питання 52,25% опитаних заявили, що краще прочитають книгу в українському перекладі, 43% – у російському, 4,75% сказали, що їм це неважливо.

На питання про мову дубляжу 44% відповіли, що оберуть українську, 44,75% – російську, 11,25% сказали, що це неважливо.

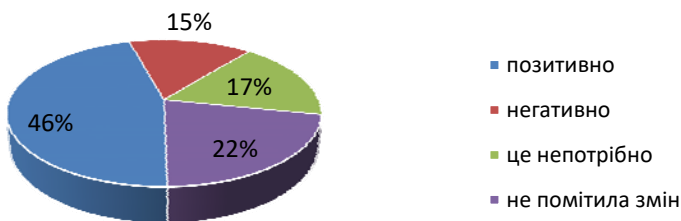

Протягом 2016-2019 рр. зроблені важливі кроки для зміцнення статусу української мови як державної: введені квоти на українськомовний продукт на радіо й телебаченні, визнаний неконституційним мовний закон 2012 р., підписаний закон "Про забезпечення функціонування української мови як державної" й прийнята нова редакція правопису. Питання мови набуло нового звучання не тільки у зв'язку зі зміною мови контенту ЗМІ, а й через очікуваний перехід усіх шкіл з вересня 2020 р. на українську. Сприйняття цих змін – один з індикаторів їх

успішності. На питання, як вони ставляться до прийняття нової редакції правопису, респонденти відповіли: позитивно – 21,25%, не з усім згодні, але загалом позитивно – 24,75%, негативно, вважають цей крок непотрібним – 14,5%, негативно, не згодні зі змінами – 7%, ще не ознайомилися з нею – 22,25%, не знають про неї – 9,25%, не відповіли 0,75%. Дані свідчать про недостатню поінформованість загалу, а отже, під сумнівом опиняється успішність державної інформаційної політики в цьому напрямі, оскільки опитування проведене через пів року після набуття документом чинності, до того ж, цьому передував тривалий етап громадського обговорення.

Більший резонанс мало встановлення мовних квот на радіо й телебаченні. На час проведення дослідження вони діяли вже кілька років, а Національна рада України з питань телебачення й радіомовлення здійснювала суворий контроль за їх дотриманням і накладала санкції на порушників. Тож у питальник була уведена позиція *Як Ви ставитеся до введення мовних квот на радіо та телебаченні?* 46% опитаних відповіли, що вітають такі зміни, 15% ставляться до них негативно, 17,5% вважають їх непотрібними, 21,5% не помітили за час їх дії жодних змін.

Як Ви ставитеся до введення мовних квот на радіо та телебаченні?

Протягом останніх років держава закріпила низку правових норм, які зміцнюють позиції української мови. Респондентам поставили питання, чи відчули вони зміни у вживанні української мови в Україні. 32,75% ствердили, що помітили незначні зміни

.....

на краще, 26,75% помітили значні зміни на краще ("української мови стало більше по телевізору й на вулицях"), 31,25% заявили, що нічого не змінилося, 6,5% відповіли, що ситуація зі вживанням української мови трохи погіршилася, 2,5% вважають, що ситуація сильно погіршилася ("українською говорять все рідше"), 0,25% не відповіли.

Збереження суверенітету України нерозривно пов'язане з необхідністю подолати наслідки політики деетнізації, яку здійснювала радянська влада. Серед основних – т.зв. "зросійщення" частини населення, перехід у спілкуванні на місцевий варіант мови колонізатора, яку вважали більш престижною й перспективною. Це означає потребу зміцнення соціального статусу мови, підняття її престижу, збільшення економічної вартості, тобто надання потужної державної підтримки. Однак "у таких випадках відродження мовної своєрідності народу об'єктивно може входити у протиріччя з правом кожного з його представників на вільний вибір мововжитку" [6, с. 5]. Тож важливо з'ясувати мовні орієнтири населення й міру легітимації державного сприяння функціонуванню національної мови. На питання, *чи має держава активно зміцнювати позиції української мови як національної й державної*, відповіли: так, мова об'єднує націю – 39,25%; так, розвинені держави мають підтримувати національні мови – 30%; так, це відновлення історичної справедливості – 10,5%; ні, це не на часі – 9,25%; ні, роль мови переоцінюють – 5%; ні, краще дати статус державної мови російській – 3,5%; ні, краще дати статус другої офіційної в регіонах російській – 2,5%.

Мовному ландшафту України властива мультилінгвальність, що виявляється в багатомовності повсякденної реальності. Це явище часто плутають з полілінгвальною – багатомовністю самих індивідів. Полілінгвальність – соціокультурний феномен сучасності, властивий мешканцям багатьох розвинених держав. Тому опис мовної ситуації країни неможливий без з'ясування притаманності їй цієї риси. У межах проведеного опитування зроблена спроба з'ясувати міру її вияву серед мешканців

столиці. На питання про те, *скільки мов знають респонденти*, відповіді розподілилися так: 1 мову (українську або російську) – 1%, 2 мови – 33% (українську й російську – 31,75%; українську та одну іноземну (не російську) – 1,25%), 3 мови – 48,75% (українську та дві іноземні (крім російської) – 0,25%; українську, російську й ще одну іноземну – 48,5%), 4 мови – 14,75 % (українську, російську та дві інші іноземні), 5 мов – 2,5% (українську, російську та три інші іноземні). Про знання англійської мови заявили 47,25% опитаних, німецької – 15,75%, французької – 4%, польської – 6,75%. Знають російську 97,5% опитаних. Варто враховувати, що відповіді на це питання доволі суб'єктивні, оскільки спираються на власне судження респондентів, а не на кваліфіковане визначення рівня володіння нею, тому ситуація з полілінгвальністю потребує глибшого наукового дослідження. Однак отримані дані дають загальне уявлення про мовні переваги мешканців Києва та їхній мовний світогляд, важливою частиною якого стало опанування кількома мовами.

Отже, аналіз відповідей на питання анкети показав, що рідномовне самовизначення киян далеко не завжди впливає на їхню мовну поведінку. Українську назвали рідною 73,25% опитаних, але інформаційний і культурний простір, у якому вони живуть, залишається переважно двомовним або російськомовним: 54% читають (слухають) новини однаково українською й російською, 10% – переважно або тільки російською; 43% оберуть російський переклад книги іноземного автора, для 5% мова перекладу неважлива; 45% дивитимуться фільм, дубльований російською, для 11% мова дубляжу не має значення. У тих, для кого мова неважлива, не сформоване ціннісне ставлення до неї, що в умовах переважання російськомовного продукту означає їх поступовий перехід виключно на нього. 79,75% опитаних заявили, що держава має підтримувати функціонування української мови, що мало би свідчити про досить високу сформованість мовної свідомості. Однак 32% вважають, що квоти на радіо й телебаченні, які досі були переважно російськомовними, для української мови були

непотрібні, а 22% стверджують, що квотування ніяк не впливає на ситуацію. Понад 32% українців через пів року після прийняття нової редакції правопису досі не ознайомилися з нею або взагалі про неї не чули, що свідчить про байдужість до питань мовного розвитку. Усе це дає підстави стверджувати, що в українців недостатній рівень мовної свідомості: розмірковування про мову здебільшого пов'язані з тим, що вона є частим предметом політичних дискусій, а не з усвідомленням її сутності як культурного й націєтворчого чинника, її норми сприймають як накинута ззовні обмеження, а не як органічний етап мовного поступу. Досить значний відсоток і тих, хто взагалі не вбачає цінності в національній мові й потреби в державній мовній політиці, спрямованій на її підтримку, не усвідомлює. Тож очевидно стає потреба зміни акцентів у сприйнятті мови. Необхідним є її усвідомлення як унікального культурного феномена, основи пізнавальної діяльності й розумового розвитку індивідів, а не лише як елемента політичної реальності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кулик В. Поняття "національності" та "рідної мови" в пострадянській Україні [Електр. ресурс]. *Наукове товариство ім. Шевченка*. 23 лют. 2013. URL: http://shevchenko.org/past_event/10-11/
2. Макарець Ю.С. Статус і стан української мови в незалежній Україні. Київ : ЛАТ&К, 2019. 209 с.
3. Матвеева Н.Р. Мовна ситуація Києва (на матеріалі фокус-групових опитувань 2017 року). *Філологічні студії*. 2017. Вип. 9. С. 166-171.
4. Михальчук О. "Мовна поведінка" як категорія української соціолінгвістики. *Мова і суспільство*. 2014. №5. С. 28-39.
5. Мовна політика та мовна ситуація в Україні: Аналіз і рекомендації. Київ : ВД "Києво-Могилянська академія", 2008. 363 с.
6. Мовна ситуація в Україні: між конфліктом і консенсусом. Київ : ІПіЕНД імені І.Ф. Кураса НАН України, 2008. 398 с.
7. Соколова С. Основні типи мовної поведінки киян (за даними анкетування). *Українська мова*. 2013. №2. С. 38-55.

8. Соколова С.О., Залізняк Г.М. Особливості сучасної мовної ситуації України у дзеркалі соціології та соціолінгвістики. *Українська мова*. 2018. №2. С. 3-19.

9. Фудерер Т.О., Данилевська О.М. Престиж української мови та ставлення до двомовності за оцінками мовців різних вікових груп. *Вісник КНЛУ*. 2019. №1(22). С. 173-181.

10. Хмелько В.Є. Лінгво-етнічна структура України: регіональні особливості й тенденції змін за роки незалежності. *Наукові записки Національного університету "Києво-Могилянська академія"*. Т. 32: Соціологічні науки. 2004. С. 3-15.

11. Цар І. Співвідношення понять "рідна мова" та "мова повсякденного спілкування" за близькоспорідненого білінгвізму (на прикладі молодіжного середовища м. Києва). *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах*. 2018. №37. С. 95-99.

12. Rampton B., Charalambous C. Sociolinguistics and everyday (in)securitization. *Journal of Sociolinguistics*. 2020. Vol. 24(1). P. 75-88.

REFERENCES

1. Kulyk, V. (2013). *The concept of "nationality" and "native language" in post-Soviet Ukraine* [Poniattia "natsionalnosti" ta "ridnoi movy" v postradianskii Ukraini]. *Naukove tovarystvo im. Shevchenka*. 23 liut. URL: http://shevchenko.org/past_event/10-11/ (last access: 20.08.2020) [in Ukrainian].

2. Makarets, I.S. (2019). *Status and state of the Ukrainian language in independent Ukraine* [Status i stan Ukrainskoi movy v nezalezhnii Ukraini]. Kyiv : LAT&K [in Ukrainian].

3. Matveieva, N.R. (2017). *The language situation in Kyiv (based on focus group surveys in 2017)* [Movna sytuatsiia Kyieva (na materialii fokus-hrupovykh opytuvan 2017 roku)]. *Filolohichni studii: Zbirnyk naukovykh prats*. V.9. 166-171 [in Ukrainian].

4. Mykhalchuk, O. (2014). *"Language behavior" as a category of Ukrainian sociolinguistics* ["Movna povedinka" yak katehoriia ukrainskoi sotsiolinhvistyky]. *Mova i suspilstvo*, 5, 28-39 [in Ukrainian].

5. Besters-Dilger, Y. (Ed.) (2008). *Language policy and language situation in Ukraine: Analysis and recommendations* [Movna polityka ta movna sytuatsiia v Ukraini: Analiz i rekomendatsii]. Kyiv : VD "Kyievo-Mohylianska akademiia" [in Ukrainian].

6. *Language situation in Ukraine: between conflict and consensus* (2008). [Movna sytuatsiia v Ukraini: mizh konfliktom i konsensusom]. Kyiv : IPIEND imeni I.F. Kurasa NAN Ukrainy [in Ukrainian].

7. Sokolova, S. (2013). *The main types of language behavior of Kiev (according to the questionnaire)* [Osnovni typy movnoi povedinky kyian (za danymy anketuvannia)]. *Ukrainska mova*, 2, 38-55 [in Ukrainian].
8. Sokolova, S.O. & Zalizniak, H.M. (2018). *Features of the current language situation in Ukraine in the mirror of sociology and sociolinguistics* [Osoblyvosti suchasnoi movnoi sytuatsii Ukrainy u dzerkali sotsiolohii ta sotsiolinhvistyky]. *Ukrainska mova*, 2, 3-19 [in Ukrainian].
9. Fuderer, T.O. & Danylevska, O.M. (2019). *Prestige of the Ukrainian language and attitude to bilingualism according to speakers of different age groups* [Prestyzh ukrainskoi movy ta stavlennia do dvomovnosti za otsinkamy movtsiv riznykh vikovykh hrup]. *Visnyk KNLU*, 1(22), 173-181 [in Ukrainian].
10. Khmelko, V.I. (2004). *Linguo-ethnic structure of Ukraine: regional features and tendencies of changes during the years of independence* [Linhvo-etnichna struktura Ukrainy: rehionalni osoblyvosti y tendentsii zmin za roky nezalezhnosti]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu "Kyievo-Mohylianska akademiia". T.32: Sotsiolohichni nauky*, 3-15 [in Ukrainian].
11. Tsar, I. (2018). *Correlation of the concepts "native language" and "language of everyday communication" in closely related bilingualism (on the example of the youth environment of Kyiv)* [Spivvidnoshennia poniat "ridna mova" ta "mova povsiakdennoho spilkuvannia" za blyzkosporidnenoho bilinhvizmu (na prykladi molodizhnoho seredovyscha m. Kyieva)]. *Humanitarna osvita v tekhnichnykh vishchyykh navchalnykh zakladakh*, 37, 95-99 [in Ukrainian].
12. Rampton, B. & Charalambous, C. (2020). Sociolinguistics and everyday (in)securitization. *Journal of Sociolinguistics*, 24(1), 75-88. <https://doi.org/10.1111/josl.12400> [in English].

Дата надходження до редакції – 26.08.2020

Дата затвердження редакцією – 05.09.2020

Ковалевська А.В.

ORCID ID: 0000-0002-1031-5546

Web of Science ResearcherID: ABE-5448-2020

АНАЛІЗ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ: ПАРАДИГМА СПІН-ДОКТОРІНГУ

Анотація. Статтю присвячено дослідженню реалізації феномена сугестивності – тобто мовного впливу – у політичному дискурсі як комплексному ґештальті тексту й емоцій реципієнта та адресанта, що містить особливості сприйняття, зовнішні та внутрішні обставини, його прагматичний та лінгвістичний аспекти, тощо, і є орієнтованим на здобуття та утримання влади через вплив політичного суб'єкта (політика, політичної сили, влади) на політичний об'єкт (аудиторію, електорат, виборця). Зазвичай політичний дискурс та його іманентну сугестивність досліджують із позицій комунікативної лінгвістики, прагматичної лінгвістики та інших дотичних наук, у статті ж для оптимізації вивчення цього феномену із власне лінгвістичної точки зору запропоновано залучити до аналізу нейролінгвістичне програмування як новітню науку, скеровану на оптимізацію комунікації через вивчення особливостей перцепції, обробки та породження інформації і її перетворень з глибинних мисленнєвих структур на поверхневі мовленнєві; та спін-докторінг, скерований на певне коригування негативного ґештальтованого образу події в ЗМІ після отримання нею розвитку, який відрізняється від початково запланованого, що неможливе без залучення мовних технік впливу на реципієнта чи групу реципієнтів. Для аналізу політичного дискурсу, репрезентованого в рамках даного дослідження політичними промовами очільників України, США, Франції, Іспанії, Італії, Канади, Німеччини, залучено як власне базові техніки корекції політичного дискурсу, використовувані в рамках спін-докторінгу (запізнення "поганої" інформації, неоднозначне інформування, зміна фокусу, вкраплення елементів природності в штучні ситуації та техніку контрольованого витоку інформації та підготовки очікування подій), так і пропонується в парадигмі НЛП мета- і Мілтон-модельний аналіз тексту для виокремлення власне

лінгвістичних впливових патернів (маркерів процесів метамоделі мови, простих, складних та непрямих індукцій). В результаті аналізу деталізовано наявні дані про особливості реалізації мовної сугестивності в рамках політичного дискурсу, а також окреслено наступні кроки розвитку досліджень цього феномена.

Ключові слова: політичний дискурс, спін-докторінг, нейролінгвістичне програмування, НЛП, мовний вплив, сугестія, метамодель мови, Мілтон-модель мови, сугестивний текст, політика, дискурс, техніки впливу

Інформація про автора: Ковалевська Анастасія Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української та іноземних мов; Одеський регіональний інститут державного управління; Національна академія державного управління при Президентіві України.

Електронна адреса: ana.kovalevska@gmail.com

Anastasia V. Kovalevska

ORCID ID: 0000-0002-1031-5546

Web of Science ResearcherID: ABE-5448-2020

POLITICAL DISCOURSE ANALYSIS: SPIN-DOCTORING PARADIGM

Abstract. *The author of the article analyzes the realization of verbal influence (also known as suggestion) phenomenon in political discourse, which is defined as a whole combined image of the text itself and emotions of its recipient and addressee, including the peculiarities of perception, external and internal circumstances, its pragmatic and linguistic aspects, etc, and is aimed at a political subject's (politics, political force, power) influencing a political object (audience, electorate, voter). Most scientists study political discourse and its immanent influential properties from the standpoint of Psychology, Communicative Linguistics, Pragmalinguistics, Political linguistics and other related sciences, but the author proposes to research the peculiarities of perception, processing and generation of information and its transformations from deep thought structures to superficial speech with the help of involving Neurolinguistic Programming as a modern science which deals with analyzing such concepts; as well as Spin-Doctoring, an ultramodern complex discipline aimed at a correction of the negative gestalted image of the event in the media after its has already happened or right before its manifestation, which is impossible without the*

.....
involvement of language techniques to influence the recipient or group of recipients. In order to fully research the political discourse, which in the network of this article is represented by the political speeches of the leaders of Ukraine, USA, France, Spain, Italy, Canada, Germany, the author involves both the basic techniques of political discourse correction which are utilized in Spin-Doctoring (negative information delay, ambiguous informing, focus switch, interspersing the artificial situations with elements of naturalness, and the technique of controlled information leaks and preparation for events expectations); and the meta- and Milton-model analysis of the text hving been researched and developed in the NLP paradigm in order to isolate the actual linguistic influential patterns (markers of language metamodeling processes, simple, complex and indirect inductions). The analysis details the available data on the peculiarities of the implementing and enhancing the linguistic influence within the political discourse, as well as outlines the next steps in the development of research dedicated to this phenomenon.

Keywords: *political discourse, Spin-Doctoring, Neurolinguistic Programming, NLP, language influence, suggestion, language metamodel, Milton-model of language, suggestive text, politics, discourse, techniques of influence.*

Information about the author: *Kovalevska Anastasia Volodymyrivna – PhD; associate Professor of Ukrainian and Foreign Language Department; Odesa Regional Institute for Public Administration; National Academy for Public Administration under the President of Ukraine.*

E-mail: *ana.kovalevska@gmail.com*

Ковалевская А.В.

ORCID ID: 0000-0002-1031-5546

Web of Science ResearcherID: ABE-5448-2020

АНАЛИЗ ПОЛИТИЧЕСКОГО ДИСКУРСА: ПАРАДИГМА СПИН-ДОКТОРИНГА

Аннотация. *Статья посвящена исследованию реализации феномена суггестивности – то есть речевого воздействия – в политическом дискурсе как комплексном гештальте текста и эмоций реципиента и адресанта, содержащем особенности восприятия, внешние и внутренние обстоятельства, его прагматический и лингвистический аспекты и т.д., который ориентирован на получение и удержание власти посредством*

.....

влияния политического субъекта (политика, политической силы, власти) на политический объект (аудиторию, электорат, избирателя). Зачастую политический дискурс и его имманентную суггестогенность исследуют с позиций коммуникативной лингвистики, прагматической лингвистики, политической лингвистики и других смежных наук, в статье же для оптимизации изучения этого феномена с собственно лингвистической точки зрения предложено привлечь к анализу нейролингвистическое программирование как новейшую науку, направленную на оптимизацию коммуникации через изучение особенностей перцепции, обработки и порождения информации и ее преобразований из глубинных мыслительных структур на поверхностные речевые; и спин-докторинг, направленный на некоторую корректировку отрицательного геистальтированного образа события в СМИ после его развития, отличающегося от первоначально запланированного, что невозможно без привлечения языковых техник влияния на реципиента или группу реципиентов. Для анализа политического дискурса, представленного в рамках данного исследования политическими речами руководителей Украины, США, Франции, Испании, Италии, Канады, Германии, привлечены как собственно базовые техники коррекции политического дискурса, используемые в рамках спин-докторинга (запаздывание "плохой" информации, неоднозначное информирование, изменение фокуса, вкрапление элементов естественности в искусственные ситуации и техника контролируемой утечки информации и подготовки ожидания событий), так и предлагаемый в парадигме НЛП мета- и Милтон-модельный анализ текста для выделения собственно лингвистических влиятельных паттернов (маркеров процессов метамодели речи, простых, сложных и непрямых индукций). В результате анализа детализированы уже имеющиеся данные об особенностях реализации языковой суггестии в рамках политического дискурса, а также обозначены последующие шаги развития исследований этого феномена.

Ключевые слова: политический дискурс, спин-докторинг, нейролингвистическое программирование, НЛП, речевое воздействие, суггестия, метамодель языка, Милтон-модель языка, суггестивный текст, политика, дискурс, техники влияния

Информация про автора: Ковалевская Анастасия Владимировна – кандидат филологических наук, доцент кафедры украинского и иностранных языков; Одесский региональный институт

Більшість учених, які досліджують феномен дискурсу (Р. Барт, Ф. Бацевич, Дж. Браун, В. Карасик, В. Красних, Н. Кондратенко, О. Русакова, М. Стаббс, І. Шевченко, О. Шейгал, Н. Феарклоу та ін.), розуміють його як "мовлення, занурене в життя", тобто комплексний ґештальт тексту і емоцій реципієнта та адресанта, особливості сприйняття, зовнішні та внутрішні обставини, його прагматичний та лінгвістичний аспекти тощо, оскільки "дослідження дискурсу не може обмежуватися лише безпосереднім аналізом використання мови без врахування мети або функцій, що реалізуються в процесі людської діяльності" [16, с. 1], а має бути максимально антропо-і комунікативноцентричним. Ф. Бацевича, який визначає дискурс як "тип комунікативної діяльності, інтерактивне явище, мовленнєвий потік, що має різні форми вияву (усну, писемну, паралінг-вальну), відбувається у межах конкретного каналу спілкування, регулюється стратегіями і тактиками учасників; синтез когнітивних, мовних і позамовних (соціальних, психічних, психологічних) чинників, які визначаються конкретними сферами життя, залежних від тематики спілкування, має своїм результатом формування різноманітних мовленнєвих жанрів" [3, с. 138], підкреслюючи, що дискурс – це "це живе спілкування, комунікація, когнітивно-мовленнєве й інтерактивне явище з усіма відповідними складовими спілкування" [2, с. 12].

В. Карасик, досліджуючи дискурси в парадигмі соціолінгвістики, поділяє їх на персональні (особистісно-орієнтовані) та інституційні (статусно-орієнтовані) [7, с. 208]. Інституційні типи дискурсу, які також називаються галузевими, диференціюються з огляду на сферу соціальної діяльності, в якій вони реалізуються, зазвичай розподіляються на політичний, дипломатичний, адміністративний, юридичний, військовий, педагогічний, релігійний, містичний, медичний, діловий,

рекламний, спортивний, науковий, сценічний, масово-інформаційний [7, с. 208].

Н. Кондратенко визначає політичний дискурс як "конкретний вияв політичної комунікації, що передбачає актуалізацію політичного тексту в комунікативному акті взаємодії політичного суб'єкта (політика, політичної сили, влади) та політичного об'єкта (аудиторії, електорату, виборця)" [9, с. 12]. Що ж до такої основної ознаки політичного дискурсу як орієнторваність на здобуття та утримання влади, що робить його скоріше агональним, ніж кооперативним, Л. Стрій зазначає, що "хоч ототожнення політичної комунікації з боротьбою за владу виглядає однобічним, оскільки не всі жанрові вияви ПК є агональними та конфліктними, проте всі вони орієнтовані на отримання політичної перемоги або переваги над опонентами. Навіть неконфліктне, конструктивне спілкування у політичній сфері, що має на меті лише кооперативну взаємодію, наприклад, орієнтоване на самопрезентацію політичного іміджу, в подальшому також орієнтоване на політичне домінування" [14, с. 37].

Що ж до функціональної навантаженості політичного дискурсу, який має на меті "вплив на формування масової думки, завоювання та утримання влади" [6, с. 125], провідною його функцією є сугестивна, тобто впливова, бо ж основна його мета — переконати реципієнтів підтримати конкретного кандидата чи партію, ""обирати" абстрактні неоречевлені сутності, такі як "демократичний вибір", "національна гордість", "соціальна справедливість" тощо" [12, с. 175].

Зазвичай політичний дискурс та його іманентну сугестивність досліджують із позицій комунікативної лінгвістики, прагмалінгвістики, політичної лінгвістики та інших дотичних наук, ми ж для оптимізації вивчення цього феномену із власне лінгвістичної точки зору пропонуємо залучити до аналізу нейролінгвістичне програмування як новітню науку, скеровану на "оптимізацію комунікативних процесів і ґрунтуються на глибинному дослідженні суб'єктивних рефлексій, аналізі та ідентифікації складників внутрішнього

світу людини й умінні конструювати позитивні моделі комунікативної поведінки, що в аспекті емпатичного моделювання набуває високого ступеня актуальності" [8, с. 32] і є "потужним науковим напрямом, який містить детальний методичний апарат та систему практичних прийомів і технологій, здатних співвідноситися з нейрофізіологічними механізмами впливу на когнітивну та психоемоційну сферу особистості" [17, с. 186] (а саме метамодель мови – експліцитну репрезентацію чи опис нашої неусвідомленої поведінки, підпорядкованої правилам" [4, с. 50], яка описує "перетворення глибинної структури людського досвіду на омовлену поверхневу структуру" [13, с. 152]; та Мілтон-модель мови, яка є функційно оберненою до метамоделі мови і направлена не на оптимізацію спілкування та конкретизацію мовлення, а на активізацію комунікативної сугестії, скерованої на ініціалізацію діяльності підсвідомості, що вирізняється підвищеною смисловою дифузністю), а також аналізу з огляду на використані техніки спін-докторінгу, який нами було залучено з огляду на те, що він являє собою "коригування висвітлення в мас-медіа події, що прийняла несприятливий відтінок; подача події в більш сприятливому світлі" [1, с. 335] і найчастіше скерований на певне коригування негативного гештальтованого образу події в ЗМІ після отримання нею розвитку, який відрізняється від початково запланованого. Для такого "виправлення", безперечно, необхідним є залучення комплексних вербальних і невербальних технік впливу, кожна з яких має свої власне лінгвальні показники, що детермінує їхній високий сугестивний потенціал, а отже, зумовлює включення показників реалізації зазначених технік до аналізу політичних дискурсів як компонента із наскрізною сугестивністю, що й увиразнює **актуальність** нашої роботи, **скерованої на формування методики спін-докторінгового аналізу сугестивних політичних дискурсів**. Для досягнення зазначеної мети необхідно виконати такі **завдання**: схарактеризувати спін-докторінг як новітню галузь дослідження впливового компоненту політичного дискурсу; визначити основні техніки

спін-докторінгу, використовувні в межах політичного дискурсу; проаналізувати зазначені техніки з позицій метамоделі мови НЛП. **Об'єктом нашої роботи** є сьогоденний політичний дискурс як масив, якому, з огляду специфіку його функціонування в сьогоденному нетократичному просторі, притаманна іманентна наскрізна сугестивність та патогенність; а **предметом** – власне лінгвістичні особливості політичного дискурсу як інструменту реалізації програмованої сугестивності. Фактичним матеріалом дослідження стали зафіксовані протягом 2006 – 2020 р.р. на відео- та текстових носіях промови політиків, які очолюють уряди України, США, Франції, Іспанії, Італії, Канади, Німеччини з огляду на вагомість таких масивів, враховуючи інституційність політичного дискурсу (близько 500 промов).

Зазначимо, що використовувані у парадигмі спін-докторінгу технік орієнтовані на активізацію правопівкульного, некритичного сприйняття, орієнтованого на апеляцію до емоційного, а не раціонального компонента, а, наприклад американський дослідник Дрю Уестен стверджує, що у передвиборних політичних кампаніях (які наразі і є одним з основних локусів застосування спін-докторінгу) "працює виключно емоційний компонент... а саме ступінь емоційної підтримки дозволяє краще прогнозувати результати виборів" [15; 18; 21], а максимізація емоційності дискурсу завжди результує в мінімізації його раціональності, що й пояснює наскрізну сугестивність спін-докторінгових контекстів.

Робота спін-доктора полягає в тому, щоб в умовах негативної ситуації та кризового контексту ""розгорнути" подію таким чином, щоб споживач пішов від негативної оцінки пропонованого йому в медіа-просторі події. Або принаймні, така негативну оцінку було б значно пом'якшено" [11].

Американський політичний консультант, психолог та політичний активіст Дж. Д. Рендон (J. J. Rendón) підкреслює важливість таких складових кризового комунікативного плану, як: цільові аудиторії; необхідні типи меседжів; месенджер; система доставки меседжів, ключовим з яких, не применшуючи важливості кожного компонента, вважаємо саме меседж,

оскільки він є концентром спін-докторінгової кампанії і утримує в собі головні її положення, які і необхідно донести до цільової аудиторії [19; 20].

Зауважимо, що з огляду на специфіку спін-докторінгу як одного з головних інструментів сьогоденного політичного консультування, більшість його технік є комплексними і направлені здебільшого на коригування та вплив на ситуацію в цілому, включаючи усі позамовні фактори (починаючи від одягу кандидата і закінчуючи освітленням у приміщенні), ми ж, враховуючи лінгвоцентричність нашої роботи, фокусуватимемось на власне лінгвістичних аспектах зазначених технік для подальшого аналізу.

Дослідники [5; 11] виокремлюють такі базові типи технік спін-докторінгу, як:

1. Запізнення "поганої" інформації – затримка негативної, не вигідної для адресанта інформації, що дозволяє не лише підготувати громадську думку та очікування аудиторії до її появи, але і в низці випадків уникнути її оприлюднення, затягуючи часу в інтересах адресанта. Дієвість цієї техніки пояснюємо частково і дією комунікативного закону прискореного поширення негативної інформації, згідно із яким інформація негативного змісту має тенденцію до швидшого поширення, ніж позитивна, оскільки будь-яка аудиторія приділяє підвищену увагу саме негативним факторам, оскільки "позитивне швидко сприймають за норму і перестають обговорювати" [3, с. 37-42]. З іншого ж боку, з огляду на активність іще одного закону комунікації – самовиникнення інформації (відповідно до нього, "у разі дефіциту інформації в певній групі спілкування інформація самопороджується у вигляді чуток. Раз народившись, вони можуть стати причиною появи інших чуток" [3, с. 37-42]) – така затримка не має бути занадто довгою, аби результат не став прямо протилежним запланованому.

Проаналізувавши політичні рекламні кампанії, а також офіційні виступи політиків, ми дійшли висновків про те, що

.....

власне лінгвістичними показниками реалізації зазначеної техніки є:

а) пресупозиції процесу викривлення метамоделі мови НЛП, виражені часовими прислівниками та порядковими числівниками, напр.: *"Ми поговоримо про це **наступного** разу"; "Давайте обговоримо це питання **пізніше**"; "Ви **вже** питали **не раз**..."; "Ви **вже другий раз** ставите це запитання, давайте **потім**".*

б) рідше – маркери простої індукції минулих трансівних станів Мілтон-моделі мови, напр.: *"Згадайте, ви **вже** говорили про це, коли все це не було так складно"; "Пам'ятаєте, при минулому Президенті **таке вже** було".*

в) рідше – маркери простої індукції звичайних трансівних станів Мілтон-моделі мови, напр.: *"подумайте, згадайте, як Ви зранку прокинулися, випили кави, прийшли сюди в гарному настрої – а тут берете і **таке питаєте**"; "вам не треба думати про ці проблеми, хай у вас все буде добре, це моя робота";*

г) іще рідше – маркери вмонтованих команд Мілтон-моделі мови, напр.: *"мені цікаво, а **навіщо** Вам це?"; "я **от** думаю, чого **б** ви **все ж** хотіли? Бо це запитання однозначно показує, що **щось тут не так**".*

2. Неоднозначне інформування: на наднегативне повідомлення може накладатися таке ж надпозитивне, створюючи "складне становище для одержувача двох рядів інформації, оскільки йому треба прийняти однозначне рішення в неоднозначній, спеціально створеній для нього ситуації, що склалася" [11], і таким чином негативність початкового повідомлення як мінімум знижується, а як максимум – нейтралізується повністю.

Проаналізувавши політичні рекламні кампанії, а також офіційні виступи політиків, ми дійшли висновків про те, що власне лінгвістичними показниками реалізації зазначеної техніки є:

а) неспецифічна лексика процесу упуцання метамоделі мови НЛП, виражена прикметниками та зайвниками, рідше –

іменниками, напр.: "Так, це була **погана** ідея, і так, я це розумію, але я обіцяю ці зарплати все ж виплатити"; "це **жахливо і не робить мене честі**, але подивіться, що я зроблю, аби виправитися".

б) рідше – номіналізації процесу упушення метамоделі мови НЛП, напр.: "Це, звичайно, наш **зальот**, і цей **вибір** – не дуже, але і **виправлення** буде наше"; "мій **вибір** – приймати непопулярні **рішення**, а потім давати всім розуміти, що я зроблю їх правильними".

в) маркери складної індукції трюїзмів Мілтон-моделі мови, напр.: "**Багато людей каже**, що стіна на кордоні із Мексикою не потрібна, але я хочу лише безпеки для своїх громадян!"; "**Є думка, що газопровід** нашкодить екології. А є думка, що американцям потрібно на щось жити!".

г) рідше – маркери складної індукції переривання патерна Мілтон-моделі мови (яка виконує функцію максимального контрастування), напр.: "звичайно ж, я розумію, про що ви. Ну, **про**ав**, ну що ж тепер? Я **про**ав**, мені і виправлятися".

Зазначимо, що схема побудови тексту в випадку реалізації стратегії неоднозначного інформування передбачає переведення уваги із негативної дії об'єкта інформування на його ж позитивну дію для створення певного перцептивного балансу всередині системи.

3. Відвертання уваги (зміна фокусу) – техніка зміщення фокусу від реального факту або події або до іншої події (зазвичай – із відмінною від першої конотацією), або до версій чи причин головної події, або до супутньої чи штучно створеної, яка здатна "перетягнути" увагу аудиторії на себе, давши тим самим спін-доктору шанс внести відповідні комунікаційні корективи до висвітлення головного івенту. про нібито існуючі таких же фактах в інших країнах.

Г. Почепцов виокремлює такі інструменти, використовувані для зміщення фокусу: щоденний (тактичний): автомобільні аварії, вибухи, стихійні лиха; довготривалий (стратегічний):

.....

епідемія грипу, холери, бійка на святкуванні 9 травня, виклики в генпрокуратуру [10].

Вчений зазначає, що "населення отримує телевізійне "заспокійливе" у вигляді гумору, естради чи світських зустрічей. Тоді воно розслабляється і забуває про все інше. Так само населення отримує телевізійне "збуджувальне" у вигляді аварій, вибухів, повеней (і розуміє, що все могло б бути і гірше, тож оцінює власний контекст позитивніше – А. К.). І теж про все забуває. Але й те й інше є заміником (природним чи штучним) інтересу до проблем політичних чи економічних. А завдяки постійним сваркам на "свободах слова" ще й виробляється стійкий імунітет проти такої тематики" [10], що і робить зазначену техніку настільки ефективною.

Отже, в рамках цієї техніки існує два шляхи введення потрібної інтерпретації: шляхом створення тексту (створення нової події, яка б притягувала до себе набагато більше уваги), шляхом створення контексту (співвідносно із впливовою технікою рефреймінгу для створення "іншого погляду" на одну й ту саму подію), а Г. Почепцов зазначає, що "текст може змінити "+" на "-", або навпаки. Контекст працює більш виражено: він переводить "--" у "-" чи "+" у "++"[10].

Проаналізувавши політичні рекламні кампанії, а також офіційні виступи політиків, ми дійшли висновків про те, що власне лінгвістичними показниками реалізації зазначеної техніки є:

а) неспецифічна лексика процесу упущення метамоделі мови НЛП, виражена прикметниками та зайниками, рідше – іменниками, напр.: *"Так, це була **погана** ідея, і так, я це розумію, але я обіцяю ці зарплати все ж виплатити"*; *"це **жахливо** і не робить мені честі, але подивіться, що вони зробили"*.

б) рідше – номіналізації процесу упущення метамоделі мови НЛП, , напр.: *"Це, звичайно, наш **зальот**, але і його **вибір** – не дуже"*; *"мій **вибір** – приймати непопулярні **рішення**, але обговорення дій опозиції – теж цікаво"*.

в) маркери складної індукції трюїзмів Мілтон-моделі мови, напр.: *"Багато людей каже, що стіна на кордоні із Мексикою не потрібна. Так. Звичайно. Але сам їм платить за це зарплату опозиція, щоб вони так говорили!"*; *"Є думка, що газопровід нашкодить екології. Це у опозиції. А ще у опозиції є купа порушень прав людини, аде на це ви чомусь уваги не звертаєте"*.

г) рідше – маркери складної індукції переривання патерна Мілтон-моделі мови (яка виконує функцію максимального контрасту), напр.: *"Так, я тут помилився. А ви, що, не помилялися ніколи? Та ідіть ви нахуй з вашою критикою!"*.

д) рідше – маркери складної індукції трюїзмів Мілтон-моделі мови (яка виконує функцію максимального контрастування), напр.: *"Так, я тут помилився. Але всі ж помиляються. Давайте, може, про інше поговоримо?"*;

Зазначимо, що схема побудови тексту в випадку реалізації техніки зміни фокусу передбачає переведення уваги із негативної дії об'єкта інформування на ще більш негативну дію конкурента (саме цим характеризується *техніка паралельного нароцування "вигідного" негативу*, яку виокремлюємо як різновид техніки зміщення фокусу, але не як самостійну одиницю – з огляду на їх функційну та структурну подібність в аналізованих текстах) для створення певного зовнішнього перцептивного балансу, або на іншу дію, не пов'язану із об'єктом в принципі, але яка викличе в аудиторії необхідну емоцію.

Також різновидом техніки зміни фокусу в рамках нашого дослідження вважатимемо *техніку реінтерпретації своєї негативної ситуації*, основний смисо якої полягає в створенні, породженні позитивного контексту при негативній події, що максимально співвідноситься із згаданим вище шляхом створення контексту для введення потрібної інтерпретації.

4. Вкраплення елементів природності в штучні ситуації – техніка, скерована на надання завідомо штучній, спланованій і запрограмованій ситуації із високим ступенем формалізованості (напр., офіційне звернення високопосадовця, офіційна прес-конференція, презентація тощо) ознак природності для

.....

оптимізації її сприйняття аудиторією, оскільки, що більше реципієнти будуть ототожнювати високопосадовця із собою, то позитивніше вони сприйматимуть надавану ним інформацію.

Проаналізувавши політичні рекламні кампанії, а також офіційні виступи політиків, ми дійшли висновків про те, що власне лінгвістичними показниками реалізації зазначеної техніки є:

а) пресупозиції процесу викривлення метамоделі мови НЛП, найчастіше виражені прикметниками та займенниками, рідше – іменниками, напр.: *"Я не лише Президент. Я простий хлопець з Крвого Рогу"*; *"Я звичайний француз, як і Ви"*.

б) порівняльні конструкції процесу упущення метамоделі мови НЛП, , напр.: *"Так, я президент, але я такий самий, як і ви"*; *"Він – найбільш український Президент"*.

в) маркери складної індукції трюїзмів Мілтон-моделі мови, напр.: *"Президент має бути Президентом. Але ж і батьком, і сином, і чоловіком також"*; *"А знаєте, що? Я так втопився за цей час. Бути пр владі – дуже непросто"*.

г) рідше – маркери складної індукції переривання патерна Мілтон-моделі мови (яка виконує функцію максимального контрасту), напр.: *"Я тобі не пацанчик! Я Президент! Я не лох!"*; *"Вийди, розбійник!"*.

5. Техніки контрольованого витоку інформації та підготовки очікування подій, де

- перша використовується "з метою зондування громадської думки з тієї чи іншої проблеми або питання, при підготовці до проведення певної політичної акції, тієї або іншої дії структури державної влади... а при негативній реакції суспільства на вкидання інформації завжди дозволяє "спростувати" її, списавши на "домисли журналістів"" [5, с. 200];

- а при другій "готується не сама подія, а очікування її аудиторією, якій нібито пропонується заздалегідь, як вчинити в разі настання події" [5, с. 200].

На нашу думку, подібність цих двох технік, яка і уможливорює об'єднання їх в одну, полягає у наданні аудиторії

заделегідь підготовленої інформації про певну подію / певного політика, в якій уже закладено максимальний сугестивний компонент, скерований на підсвідоме формування в реципієнта певної думки з цього приводу; відмінністю же є те, що в рамках техніки контрольованого витоку інформації дані подаються від імені надійного, але анонімного джерела, але його анонімність жодним чином не нівелює ваги надаваної ним інформації, в рамках же реалізації техніки підготовки очікування подій головним джерелом отримуваної реципієнтом інформації є поширювані спін-доктором чутки, які в жодному разі не можна інтерпретувати як офіційну вірогідну інформацію.

Проаналізувавши політичні рекламні кампанії, а також офіційні виступи політиків, ми дійшли висновків про те, що власне лінгвістичними показниками реалізації зазначеної техніки є:

а) маркери складної індукції трюїзмів Мілтон-моделі мови, напр.: *"Багато колег каже, що треба чекати на революцію. Подивимось, подивимось"*; *"Є думка, що треба зменшити кількість депутатів"*; *"Нещодавно надійшла дуже серйозна інформація про те, що скоро буде дуже багато звільнень в Адміністрації Президента"*.

б) судження процесу упущення метамоделі мови НЛП, напр.: *"Напевне, скоро цей закон ухвалять"*; *"Скоріше за все, Одеса вже завтра буде в червоній зоні"*; *"Можливо, ми все ж таки зможемо повернути Крим"*.

в) маркери складної індукції цитації Мілтон-моделі мови, напр.: *"Ще Черчіль говорив, що як хочеш миру – треба готуватись до війни"*; *"Як писав Тарас Шевченко, і Україну злії люди, обкраденю, збудять"*.

Вважаємо, що, оскільки запропонований нами лінгвістичний алгоритм спін-докторінгового аналізу патогенних текстів інформаційних воєн поєднує в собі комплексний науковий підхід в рамках таких новітніх наук як нейролінгвістичне програмування, сугестивна лінгвістика та власне спін-докторінг, тож, він дасть змогу не лише виокремити домінантні стратегії

їхньої побудови зазначених патогенних текстів та глибинні механізми їх конструювання, а й – в подальшому – способи протидії інформаційним війнам, що прислужиться не лише у поглибленні відповідних положень НЛП, сугестивної лінгвістики та психолінгвістики, а й у можливому формуванні відповідних планувальних рішень в галузі державної інформаційної безпеки України, що є особливо важливим аспектом сучасної інформаційної політики держави в умовах гібридних воєн і максимально унаочнює перспективність подальших розробок у зазначеній науковій галузі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ачкасова В.А., Быков И.А., Володина Л.В., Гончаров В.Э., Карпухина О.К., Старенченко Ю.Л. Связи с общественностью как социальная инженерия: учебник. 2-е изд., испр. и доп. ред. Санкт-Петербург: ЮРАЙТ, 2017. 350 с.
2. Бацевич Ф.С. Нариси з лінгвістичної прагматики : Монографія. Львів: ПАІС, 2010. 336 с.
3. Бацевич Ф.С. Основы коммуникативной лингвистики : [підручник]. Київ: Академія, 2004. 344с.
4. Бэндлер Р., Гриндер Д. Структура магии. Санкт-Петербург: Белый кролик, 1996. 496 с.
5. Васильева М.М. Связи с общественностью в органах власти : учебник для академического бакалавриата . 2-е изд., перераб. и доп. Москва : Издательство Юрайт, 2019. 366 с.
6. Жибак Д.М. До питання особливостей та функцій політичного дискурсу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2016. №29, Том 1. С. 124-126.
7. Карасик В. И. Языковой круг: личности, концепты, дискурс. Волгоград: Перемена, 2002. 477 с.
8. Ковалевська Т.Ю. Комунікативні аспекти нейролінгвістичного програмування : Монографія. Одеса : Астропринт, 2001. 344 с.
9. Кондратенко Н.В. Український політичний дискурс : текстуалізація реальності : [монографія]. Одеса : Чорномор'я, 2007. 156 с.
10. Почепцов Г. Комунікативні операції вчора й сьогодні [Електр. ресурс]. URL: <https://ms.detector.media/manipulyatsii/post/9425/2011-06-12-komunikativni-operatsii-vchora-i-sogodni/>

11. Почепцов Г. Спин-доктор и его работа: нетрадиционные методы управления информационным пространством [Електр. ресурс]. URL: <https://detector.media/community/article/1945/2001-11-30-spin-doktor-i-ego-rabota-netraditsionnye-metody-upravleniya-informatsionnym-prostranstvom/>
12. Психология в рекламе. Под ред. Кандидата психологических наук П. К. Власова. 2-е издание, дополненное, переработанное, исправленное. Харьков: Изд-во Гуманитарный центр, 2007. 320 с.
13. Смит С. Жесткая книга о том, как убедить, загипнотизировать, заставить кого угодно. Маленькая книга сильнейших примов гипноза и воздействия. Москва: АСТ, 2010. 224с.
14. Стрій Л. Ритуальні жанри українського політичного дискурсу: структурно-семантичний і лінгвопрагматичний аспекти. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.02.01 – українська мова. Одеса, 2015. 190 с.
15. Brader Ted. The Political Brain: The Role of Emotion in Deciding the Fate of the Nation – By Drew Westen. *Political Psychology*. 2008. Volume 29, Issue 4. Pp. 623. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9221.2008.00656.x>
16. Brown G. Discourse Analysis. Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1983. 288 p.
17. Kovalevska T., Kovalevska A. Utilizing the Neurolinguistic Programming Technologies in Foreign languages Teaching Practice in Ukrainian Universities. *Arab World English Journal: Special Issue on English in Ukrainian Context*. 2020. Pp. 184-193. <https://dx.doi.org/10.24093/awej/elt3.16>
18. Owen L. Swaying the swingers: how neuroscience influences voting behaviour. *Brain*. 2008. Volume 131, Issue 2. Pp. 591–595 <https://doi.org/10.1093/brain/awm330>
19. Pinza M., Flax S. Marketing político. Durán Barba y JJ Rendón, radiografía de dos asesores clave en la construcción de los liderazgos de las derechas del siglo XXI. 2005. [Електр. ресурс]. URL: <https://www.celag.org/wp-content/uploads/2015/08/Documento-4-marketing-pol%C3%ADtico.pdf>
20. Rendón J. Power of One: Power of one: JJ Rendon at TEDxUNPlaza 2013. [Електр. ресурс]. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=o7k2icowDN8>
21. Victoroff J. Drew Westen: The Political Brain: The Role of Emotion in Deciding the Fate of the Nation Bryan Caplan: The Myth of the Rational Voter: Why Democracies Choose Bad Policies. *Democracy and*

.....
Security. 2009. Vol. 5:2. Pp. 193-197. <https://doi.org/10.1080/17419160902973594>

REFERENCES

1. Achkasova, V.A., Bykov, I., A., Volodina, L.V., Goncharov, V. Je., Karpuhina & O. K., Starenchenko, Ju. L. (2017). *Public Relations as Social Engineering: A Textbook. 2nd ed., Rev. and add. ed.* [Svjazi s obshhestvennost'ju kak social'naja inzhenerija: uchebnik. 2-e izd., ispr. i dop. red.]. Sankt-Peterburg: JuRAJT, 2017 [in Russian].
2. Batsevych, F.S. (2010). *Essays on linguistic pragmatics: Monograph* [Narysy z linhvistychnoi prahmatyky : Monohrafiia]. Lviv: PAIS [in Ukrainian].
3. Batsevych, F.S. (2004). *Fundamentals of communicative linguistics: a textbook* [Osnovy komunikatyvnoi linhvistyky : pidruchnyk]. Kyiv: Akademiia [in Ukrainian].
4. Bandler, R. & Grinder, J. (1996). *The structure of magic* [Struktura magii]. Sankt-Peterburg: Belyj krol'ik [in Russian].
5. Vasil'eva, M.M. (2019). *Public Relations in Government: A Textbook for Academic Bachelor's Degree. 2nd ed., Rev. and add.* [Svjazi s obshhestvennost'ju v organah vlasti : uchebnik dlja akademicheskogo bakalavriata. 2-e izd., pererab. i dop.]. Moskva : Izdatel'stvo Jurajt [in Russian].
6. Zhybak, D.M. (2016). *On the question of features and functions of political discourse* [Do pytannia osoblyvosti ta funktsii politychnoho dyskursu]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Filolohiia*, 29(1), 124-126 [in Ukrainian].
7. Karasik, V.I. (2002). *Language circle: personalities, concepts, discourse* [Jazykovoj krug: lichnosti, koncepty, diskurs]. Volgograd: Peremena [in Russian].
8. Kovalevska, T.Yu. (2001). *Communicative aspects of neurolinguistic programming: Monograph* [Komunikatyvni aspekty neirolinhvistychnoho prohramuvannia : Monohrafiia]. Odesa : Astroprynt [in Ukrainian].
9. Kondratenko, N.V. (2007). *Ukrainian political discourse: textualization of reality: monograph* [Ukrainskyi politychnyi dyskurs : tekstualizatsiia realnosti : monohrafiia]. Odesa : Chornomoria [in Ukrainian].
10. Pochepstov, H. (2011). *Communicative operations yesterday and today* [Komunikatyvni operatsii vchora y sohodni]. URL:

<https://ms.detector.media/manipulyatsii/post/9425/2011-06-12-komunikativni-operatsii-vchora-i-sogodni/> (last access: 18.11.2020) [in Ukrainian].

11. Pocheptsov, H. (2011). *Spin doctor and his work: non-traditional methods of information space management* [Spin-doktor i ego rabota: netradicionnye metody upravleniya informatsionnym prostranstvom]. URL: <https://detector.media/community/article/1945/2001-11-30-spin-doktor-i-ego-rabota-netraditsionnye-metody-upravleniya-informatsionnym-prostranstvom/> (last access: 18.11.2020) [in Russian].

12. *Psychology in advertising* (2007). [Psihologija v reklame]. Pod red. Kandidata psihologicheskikh nauk P.K. Vlasova. 2-e izdanie, dopolnennoe, pererabotannoe, ispravlennoe.. Kharkov: Izd-vo Gumanitarnyj centr [in Russian].

13. Smith, S. (2010). *A tough book on how to convince, hypnotize, get anyone. A small book of the strongest prims of hypnosis and influence* [Zhestkaja kniga o tom, kak ubedit', zagipnotizirovat', zastavit' kogo ugodno. Malen'kaja kniga sil'nejshih primov gipnoza i vozdejstvija]. Moskva: AST [in Russian].

14. Strii, L. S. (2015). *Ritual genres of Ukrainian political discourse: structural-semantic and linguo-pragmatic aspects. Dissertation on the scientific level of the candidate of philological sciences for specialty 02.10.01 – Ukrainian Language* [Rytualni zhanry ukrainskoho politychnoho dyskursu: strukturno-semantychnyi i linhvoprahmatychnyi aspekty. Dysertatsiia na zdobuttia naukovoho stupenia kandydata filolohichnykh nauk zi spetsialnosti 10.02.01 – ukrainska mova]. Odesa [in Ukrainian].

15. Brader, T. (2008). The Political Brain: The Role of Emotion in Deciding the Fate of the Nation – By Drew Westen. *Political Psychology*, 29(4), 623-627. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9221.2008.00656.x> [in English].

16. Brown, G. (1983). *Discourse Analysis*. Cambrige: Cambrige Univ. Press. [in English].

17. Kovalevska, T., & Kovalevska, A. (2020). Utilizing the Neurolinguistic Programming Technologies in Foreign languages Teaching Practice in Ukrainian Universities. *Arab World English Journal: Special Issue on English in Ukrainian Context*, 184-193. <https://dx.doi.org/10.24093/awej/elt3.16> [in English].

18. Owen, L. (2008). Swaying the swingers: how neuroscience influences voting behaviour. *Brain*, 131(2), 591–595 <https://doi.org/10.1093/brain/awm330> [in English].

19. Pinza, M. & Flax, S. (2005). *Marketing político. Durán Barba y JJ Rendón, radiografía de dos asesores clave en la construcción de los*

.....
liderazgos de las derechas del siglo XXI. URL: <https://www.celag.org/wp-content/uploads/2015/08/Documento-4-marketing-pol%C3%ADtico.pdf> (last access: 18.11.2020) [in Spanish].

20. Rendón, J. (2013). *Power of One: Power of one: JJ Rendon at TEDxUNPlaza*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=o7k2icowDN8> (last access: 18.11.2020) [in English].

21. Victoroff, J. (2009). Drew Westen: The Political Brain: The Role of Emotion in Deciding the Fate of the Nation Bryan Caplan: The Myth of the Rational Voter: Why Democracies Choose Bad Policies. *Democracy and Security*, 5:2, 193-197. <https://doi.org/10.1080/17419160902973594> [in English].

Дата надходження до редакції – 10.11.2020

Дата затвердження редакцією – 16.11.2020

УДК 811'111'373.2

DOI: <https://doi.org/10.17721/APULTP.2020.41.62-78>

Yevgeniia Yu. Nikiforova

ORCID ID: 0000-0001-6249-9781

Elizaveta A. Galitska

ORCID ID: 0000-0002-0859-1322

STANDARDS OF TEXTUALITY IN PERFUME AND COSMETIC NAMES

Abstract. *This article deals with the problem of perfume and cosmetic names. Special attention is given to the peculiarities of names in the context of textuality. Perfume and cosmetic names verbalize all features, qualities and individual characteristics of these goods. They create the naming space that consists of four nominative components: brand, basic, genitive and functional-descriptive. It is the basic nominative component that reflects the main part of information about perfumes and cosmetic goods. Four nominative components function as corresponding text information blocks. It means that perfume and cosmetic name combines two spaces. The first space is naming that is represented with the integrated perfume and cosmetic naming complex. The complex grasps four nominative components. The second space is informational that stores the necessary volume of information and creates a communicative background. The information scope is kept in the text construction. The volume of information is divided into four relevant text blocks. Together all these blocks form text boundaries which outline the text construction. The text construction is characterized by two interdependent features coexisting in the integrated perfume and cosmetic naming complex such as discreteness and wholeness. This is a very significant cohesive factor within the text construction. Cohesion is realized on the lexical level involving the mechanism of repetition which is the part of reiteration. On the other hand, repetition may be complete (the naming unit is repeated literally) and partial (the naming unit is repeated partly). The repetition may be between nearest blocks (having common side) and distant blocks (without a common side). The result of the research broadens the set of naming units adding to word, phrase and sentence the next unit recognized as text.*

Keywords: *cohesion, lexical repetition, naming complex, nominative component, text block, text construction.*

Information about authors: Nikiforova Yevgeniia Yuriivna – PhD; assistant professor at the Department of English Philology and Intercultural Communication; Institute of Philology; Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Galitska Elizaveta Anatoliivna – PhD in English Philology

E-mail: elt.nikiforova@gmail.com; liza-g@ukr.net

Нікіфорова Є. Ю.

ORCID ID: 0000-0001-6249-9781

Галицька Є. А.

ORCID ID: 0000-0002-0859-1322

СТАНДАРТИ ТЕКТУАЛЬНОСТІ У ПАРФУМЕРНО-КОСМЕТИЧНИХ НАЗВАХ

Анотація. Статтю присвячено парфюмерно-косметичному неймінгу. Особливу увагу приділено неймінгу в аспекті текстової природи парфюмерно-косметичних назв. Ці назви вербалізують усі особливості, якісні та індивідуальні характеристики цієї розгалуженої товарної групи. Парфюмерно-косметичні назви створюють номінативний простір, що складається з чотирьох номінативних складників: брендового, базового, родового і функціонально-дескриптивного. Саме базовий номінативний складник відображає основну інформацію, пов'язану з парфюмерно-косметичними товарами. Усі чотири номінативні складники функціонують як відповідні текстові інформаційні блоки. Фактично, парфюмерно-косметична назва містить одночасно два простори. Першим є неймінговий простір, який модулюється інтегрованим парфюмерно-косметичним номінативним комплексом. Цей комплекс охоплює чотири номінативні складники. Другим простором є інформаційний, який є носієм основної необхідної інформації і формує комунікативне підґрунтя. Весь обсяг інформації зберігається у текстовому конструкті. Усі ця інформація, що присутня у парфюмерно-косметичному номінативному комплексі, розмежовується на чотири відповідні текстові блоки. Разом усі ці блоки окреслюють текстові кордони, які обмежують текстовий конструкт. Текстовий конструкт характеризується двома взаємозалежними ознаками, які співіснують у межах інтегрованого парфюмерно-косметичного номінативного комплексу. Вони

зумовлюють стабільність конструкції і визначаються як текстова цілісність і дискретність. Текст також характеризується когерентністю і когезією. У конструкції спостерігається когезивний чинник, який реалізується на лексичному рівні, залучаючи механізм повторення, що є складником реітерації. З іншого боку, ресурс повторення може бути повним (коли елемент повторюється повністю) або частковим (коли повторюється лише частина елементу). Крім того, повторення може бути між сусідніми блоками, або між дистантними. Результат дослідження розширює інвентар номінативних одиниць і крім слова, словосполучення і речення, дозволяє включити також і текст.

Ключові слова: когезія, лексичне повторення, номінативний комплекс, номінативний складник, текстовий блок, текстовий конструкт.

Інформація про авторів: Нікіфорова Євгенія Юріївна – кандидат філологічних наук; асистент кафедри англійської філології та міжкультурної комунікації; Інститут філології; Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Галицька Єлизавета Анатоліївна – кандидат філологічних наук.

Електронна адреса: elt.nikiforova@gmail.com; liza-g@ukr.net

Никифорова Е. Ю.

ORCID ID: 0000-0001-6249-9781

Галицкая Е. А.

ORCID ID: 0000-0002-0859-1322

СТАНДАРТЫ ТЕКСТУАЛЬНОСТИ В ПАРФЮМЕРНО-КОСМЕТИЧЕСКИХ НАЗВАНИЯХ

Аннотация. Статья посвящена проблеме парфюмерно-косметических названий. Особое внимание уделено характеристикам данных названий в ракурсе текстуальности. Парфюмерно-косметические названия вербализируют все особенности, качественные и индивидуальные характеристики этих товаров. Названия формируют нейминговое пространство, которое состоит из четырёх номинативных компонентов: брендового, базового, родового и функционально-дескриптивного. Именно базовый номинативный компонент отражает основную часть информации, относящуюся к парфюмерно-косметическим товарам. Четыре

номинативных компонента могут функционировать как соответствующие текстовые блоки. Фактически парфюмерно-косметические названия состоят из двух сфер. Первой сферой является нейминговая. Она представлена интегрированным парфюмерно-косметическим номинативным комплексом, который охватывает четыре номинативных компонента. Второй сферой является информационная, которая является вместилищем необходимой информации и формирует коммуникативную основу. Вся информация очерчивается текстовым конструктом. Информационная сфера разделена на четыре соответствующих текстовых блока, которые совместно ограничивают текст. Текстовый конструкт характеризуется двумя взаимозависимыми свойствами, которые сосуществуют в пределах интегрированного парфюмерно-косметического номинативного комплекса, это целостность и связность. Более значимым фактором в пределах текстового конструкта выступает когезия, которая реализуется на лексическом уровне, используя механизм повтора, являющийся составной частью реитерации. С другой точки зрения, повтор может быть как полный (когда элемент повторяется полностью), так и частичный (когда он повторяется частично). Также, он возможен в пределах как двух смежных блоков, так и между несмежными блоками. Результат исследования расширяет инвентарь номинативных единиц и кроме слова, словосочетания и предложения, включает текст.

Ключевые слова: когезия, лексическое повторение, номинативный компонент, номинативный комплекс, текстовый блок, текстовый конструкт.

Информация про авторов: Никифорова Евгения Юрьевна – кандидат филологических наук; ассистент кафедры английской филологии и межкультурной коммуникации; Институт филологии; Киевский национальный университет имени Тараса Шевченка.

Галицкая Елизавета Анатольевна – кандидат филологических наук.

Электронный адрес: elt.nikiforova@gmail.com; liza-g@ukr.net

The language development is connected to the cognitive activity of mankind and that process stimulates the creation of new naming units providing individuality and recognition in the modern society which is saturated with a lot of information. As the sphere of mankind's activity is getting broader and broader, the increase in the

sphere of new objects production is also observed. As a result, the new units for naming appear. Commerce is a traditional branch of society's activity which is connected to manufacturing and selling. These activities demand corresponding naming units. Perfume and cosmetic naming units reflect the results of those activities. The naming units accompany corresponding goods providing the necessary amount of information for future buyers. Modern English naming is a multi-aspect phenomenon involving different objects, their properties and functions. Naming may be analysed on the basis of perfume and cosmetic goods in particular. Perfume and cosmetic names create a separate subclass in the global goods naming. Moreover, using these names recipients can receive essential information. Perfume and cosmetic naming is realized in two aspects: olfactory and colour. The semantic aspect of perfume and cosmetic naming is the most variable component reflecting the emotional, cognitive and social stratification intentions of the agent.

The purpose of the article is the investigation of the perfume and cosmetic names taking into consideration the text nature of these naming units. Perfumes and make-up belong to the specific goods which are consumed individually. They are products of impulsive demand. The main problem of these goods is the absence of possibility to name smell, aroma, odour and fragrance in a traditional verbal way without involving special olfactory terminology. Perfume and make-up naming is based on the associative images which create potential recipient's positive mood. Perfume and cosmetic naming is called for reflecting olfactory and colour preferences of the prospective consumers. Text as the biggest communicative unit provides all the necessary information essential for recipients-buyers. Therefore, the naming units have some text peculiarities which require attentive consideration.

The topicality of the article lies in the fact that textual properties of perfume and make-up names have not been analysed and there is no definite correlation between naming units and texts. **The scientific novelty** of the research arises from the necessity of filling the gap that appears between naming unit and texts which are

involved in the process of naming and describing perfume and cosmetic goods. Naming units are traditionally correlated with the word (the smallest naming unit), phrase (the biggest naming unit) and sentence (the smallest communicative unit). There is no attempt to find out the primary correlation between naming unit and text taking into consideration that only text is the biggest communicative unit that crowns the system of linguistic units. **The object** of the research is a set of naming complexes (3430 units) which are connected with corresponding perfume and cosmetic goods. **The subject** of the investigation is the text categories which may be identified within the naming complexes.

Literature review. Attempts to examine the textual features in the perfume and make-up names look rather problematic as text property and text nature of perfume and cosmetic names have not been reflected in the linguistic studies. There are some systematic efforts of dividing the perfume and cosmetic names into four constituents which create the integrated nominative complex. That nominative complex is responsible for creating and outlining the naming space [11, p. 22]. The naming space is divided into a brand component and a basic name [10, p. 54]. It is modified with a genitive name and a functional-descriptive component [12, p. 310]. The naming process consists of two stages: naming in proper (creating and forming the name of goods) and juridical support, assistance [19, p. 192-193]. Having some sense, the name of goods helps customers to remember and recognize a brand. What is more, brand name should be associated with the category of goods [1, p. 231]; also, it should create a mental image in the consumer's brain [9, p. 167-168]. Any ideas of text linguistics have not been involved in the further perfume and cosmetic name researches. The text categories should be organized within the naming complex of the perfume and cosmetic goods, and that recognition is the indicator for a more detailed investigation revealing text nature of the names of the goods.

Results. If there is an attempt to explore the perfume and cosmetic names based on the text nature, it is reasonable to outline

the text linguistics tasks and specifications. The text describes or explains the common and different features among the text types: what standards texts fulfil, how they are produced and received, who is using them in a given set of occurrences, and so forth [2, p. 37]. The study of written interaction is usually understood as a complete unit of speech (or macro text) and a chain of utterances linked together by a common purpose of communication (or micro text). It concerns the organization of the text which is a unit of language. The text is any written record of communicative event [3, p. 26]. It is the biggest communicative unit that corresponds to seven standards of textuality: cohesion, coherence, intentionality, informativity, situationality and intertextuality [7, p. 46]. All standards define and create the form of behaviour identifiable as textual communicating; and if defined, that form of behaviour will break down [6, p.118]. As cohesion and coherence open the chain of textuality standards, they should be studied as the main text categories which may be recognised in the structure of the perfume and cosmetic names. These names are the results of perfume and cosmetic naming processes. Thus, the final result of these processes is an integrated naming complex (INC). Within the INC there is the coexistence of two spheres: informational and naming. The first sphere involves 7-8 lexical units (lexemes) which are direct names of things [13, p. 77]. They are the main expressive units of language which ensures the thought-forming function of language [14, p. 121]. The informational space may be varied but in general, it looks the following way: *Dior Hypnotic poison eau de parfum spray 50 ml*. The naming space is divided into four nominative components. The same chain of lexemes may be subdivided into **A**-component (*Dior*), **B**-component (*Hypnotic poison*), **C**-component (*eau de parfum*) and **D**-component (*spray 50 ml*). If the INC is regarded as text, the distinguished **A**, **B**, **C**, **D**-components may be recognised as the text segmental blocks. The strict order of the text blocks in all the INC helps put forward the idea about logical relations between the text blocks. It is reasonable to connect the order of text blocks with coherence. This text category is associated with a logical topical connection [20, p.410]. It

.....

concerns how the components of the textual world, i.e. the configuration of concepts and relations which underlie the surface text, are mutually accessible and relevant [16, p.140-141]. A concept is definable as a configuration of knowledge (cognitive content) which can be recovered or activated with more or less unity and consistency in the mind: each link would bear a designation of the concept it connects to [8, p.291].

A text block functions as an introductory nominative component and it may be identified as a brand text block. It contains only the manufacturer's brand names. The most traditional are brands of perfume and cosmetic companies (*AVON, Revlon, L'oreal, Lancome*). There occur brand names which are traditionally connected with model business and only later they developed aroma and make-up production (*Dior, Givenchy, Dolce&Gabbana, Gucci, Giorgio Armani, Roberto Cavalli, Calvin Klein, Prada*). Among the brand blocks, there are traditional British brand names (*Jo Malone, Miller Harris, Penhaligon's, Burberry, Creed, Paul Smith, Clive Christian, Alexander McQueen*), also well-known American brands (*Elizabeth Arden, Ralph Lauren, Tommy Hilfiger, Estee Lauder, Calvin Klein, Tom Ford, Donna Karan, Michael Kors*). A text block is a leading attractant in goods and productions of perfume and cosmetic firms. It helps the potential consumer to realise the primary navigation among the varieties of perfume and make-up manufacturers. It is a conventional marker of price, quality and social segment of buyers-consumers. A-text block conventionality is connected with associations created in the society. Brand names manifest and proclaim corresponding quality, price and connection with a certain social group of consumers. The set of associations creates the convention which goes far and is spread within all products of that brand name. A-text block as the initial structural component in the text construction starts the process of logical giving the relevant information about corresponding goods. The hidden target of A block is to attract the buyer's attention, to incline and persuade the potential consumer for buying goods of that brand name. A block starting the process of giving information about goods

builds up the logical sequence of further text blocks initiating the formation of text coherence. **B** text block follows **A** text block, supporting its informational function, broadening informational sphere, adding some information. **B** text block may be separated within the INC as a basic text block. It gives the potential consumer a basic or real name of the perfume or cosmetic goods. **B** text block occurs in the advertisements and catalogues. This block is associated with the goods name. From the functional point of view and logical connection, **B** block is closely related to **A** block. These **A** and **B** blocks cooperate and persuade the potential consumer to buy goods under the definite brand (**A** block) and definite goods name (**B** block). **B** block varies, using different lexical and phrase units (*Hypnotic Poison, Dior Addict, Pure Poison, Dior Skin Star, Miss Dior, J'adore, Luna Rossa, Little black dress*). Functioning together, **A** and **B** text blocks compensate for a lack of information and help the recipients to choose necessary perfume or cosmetic goods. In any case, the compensation for information is not complete. From the logical point of view, the recipient needs the navigation in the sphere of goods classification. Consequently, the next **C** text block works as a goods classifier and may be understood as a genitive text block. **C** genitive text block contains information about perfume and cosmetic goods, indicating directly the class or type using the genitive name. It shows definitely that the corresponding goods belong to the perfumes (*eau de parfum, eau de toilette, eau de cologne*) or the make-up (*mascara, eyeliner, eyebrow pencil, eye shadow, lipstick, lip gloss, nail wear, liquid foundation, face musk, loose powder, color corrector cream*). **C** text block is a definite classifier, which is restricted within the terminology system and works to inform the potential consumer about the goods classes. Represented in **C** block information is purely connected with the physical and chemical properties of corresponding goods. From the logical point of view, **C** text block is the final in the chain of the essential and necessary information about goods. The last **D** text block which contains additional facultative information about the goods may be distinguished as functional-descriptive. **D** text block is divided into

.....

separate semi-independent subblocks. Subblocks contain some pieces of information about the goods which need detailed description if we compare a rather brief description in **A**, **B**, **C** text blocks. Some pieces of information in **D** text block are connected with substance content, quality, type of package, place of production (*natural spray e 50 ml 1.7 fl.oz.US, Made in England. W9 186 UK. 100 ml e 35 fl. oz. Volume 80%; 50 ml e vaporisateur nn1 SPA England; 40 ml e 1.35 fl.oz.US*). This piece of information in **D** block is connected with perfumes. According to liquid substance, there is the indication of volume in *ml, fl. oz.* These figures show the recipient definite information about the amount of perfume. Make-up goods are rather different according to the usage of different parts of the body. The potential consumer can understand the way of usage, applying the definite make-up. **D** blocks of different make-up are varied. Mascara **D** block describes mostly optic effect of that substance (*3 in 1 mascara for volumized lengthened lashes without clumping; wide eye look-volumized, Extended, Lifted Lash Look; instant Lash Extension*) Colour effect is underlined in **D** block of lipstick (*SPF15; 3g; Avon cosmetics nn1 5 pa. England; with Shea Butter and Honey; extreme shine soft and light texture*). Nail wear and nail polish are very specific according to their chemical nature, as their **D** blocks reflect that specification in the detailed description (*Now! Longer lasting easier to apply; 40 g. 1.4. oz; Hardening and beautiful coat; High colour High Shine e 5.5 ml 0,19 fl. oz; precision line, fortifying and hardening*). **D** block of face cream underlines not the decorative but physiological effect on the face skin (*Day SPF 20; Normal to combination skin; anti-wrinkle face-nourishing e 50 ml; enriched with shea 50 ml 1.7 fl. oz; with white tea a unifying pigments medium; Nourishing ash tree concentrate Dry to Very Dry Skin*). **D** text block puts forward quality and quantity parameters of goods, indicating the country of production (*Paris, Made in France; made in Britain*), natural expensive substances (*4 Roses extracts, jojoba oil, shea butter and honey, botanical sap, ash tree concentrate, collagen, elastin, glycerin, calcium, natural ingredients, certified organic*), quality (*intense colour, extreme shine soft and*

light texture). Coherence in INC is realized involving the logical order of corresponding text blocks. The chain of blocks is represented in the order **A-B-C-D** text blocks.

Cohesion "sticking together" is the next text category which occurs in INC. This category reflects how the components of the surface text, i.e. the actual words we hear or see, are mutually connected with a sequence [15, p.23]. The surface components depend upon each other according to grammatical forms and conventions. Cohesion rests upon grammatical dependence [17, p. 199]. Cohesion is divided into grammatical and lexical. Grammatical cohesion includes repetition, synonyms, superordinate general words [18, p. 3-12]. Taking into consideration the scanty nature of text construction, the repetition of lexical units in corresponding text blocks – nominative components is the most evident mechanism of cohesion in the integrated naming complex.

The repetition is realized between two separate text blocks. It occurs when **A** text block is completely repeated in **B** text block (*A BVLGARI, B BVLGARI MAN EXTREME; A KENZO, B KENZO AMOUR MY; A HERMES, B jour d'Hermes; A Givenchy, B Very irresistible Givenchy*). This model (**A**→**B**) reflects the complete repetition. Another model (**A**→**B**) reflects a bit different variant of repetition, it is partial. The partial repetition takes place when **A** text block is reflected in **B** text block not completely but partially. **B** text block reflects only one lexical unit. The repeated lexical may be reproduced completely or in shorten forms too (*A GIORGIO ARMANI, B ACUA DI GIO essenza; A GIORGIO ARMANI, B ARMANI code; A HUGO BOSS, B BOSS; A ISSEY MIYAKE, B L'EAU D'ISSEY*). Repetition occurs between another pair of adjoining text blocks. It is a partial variant (**B** --->**C**: *B L'EAU D'ISSEY, C eau de toilette; B DIOR Addict eau de lice, C eau de toilette; B daily shine, shine supreme, C shine serum*). Partial repetition may be complicated. The complication occurs when in the process of partial repetition, a lexical unit migrating from **B** text block into **C** text block changes its language: Latinism --->Gallicism *B Aqua Allegoria, C Eau de Toilette*; Anglicism ---> Gallicism *B*

Cool Water, C eau de toilette. Complicated partial repetition may be represented with model: $\mathbf{B} \rightarrow \mathbf{C}$. Repetition occurs not only between adjoining text blocks but it happens between distant text blocks too. It is demonstrated using model $\mathbf{B} \rightarrow \mathbf{D}$ (*B foot works, beautiful, D comforting foot and leg; B clear skin, D blemish clearing 3 in 1; B natural body, D strawberry moisturizing body; B 212 VIPMEN. This is a private party! D pour home*). The last example demonstrated the case of partial complicated repetition (*B MEN--→D home*). The repetition according to the model $\mathbf{A} \rightarrow \mathbf{D}$ was not found at all. It may be explained taking into consideration the information redundancy. The repetition of $\mathbf{A}$ text block in the structure of $\mathbf{D}$ text block is not necessary. The potential consumer obtains necessary information about the market segment of corresponding perfume from $\mathbf{A}$ text block. This information should not be included in $\mathbf{D}$ text block. The quantity investigation was carried out using perfume INC, there were 676 integrated perfume naming complexes – texts involved in the calculation of repetition cases and types. Within this corpus, there are 234 (34.61 %) cases of repetition. It means that a third of perfume complex is involved in the process of text repetition. Model $\mathbf{A} \rightarrow \mathbf{B}$ is realized in 174 cases. It is possible to identify some specific subtypes. $\mathbf{A}$ text block creates $\mathbf{B}$ text block completely without adding any lexical unit. There are 26 cases of that repetition (*A Dolce&Gabbana, B Dolce&Gabbana*). $\mathbf{A}$ text block may be reproduced within $\mathbf{B}$ text block as a component, moreover, some lexical units are added in $\mathbf{B}$ text block. We can observe it in 97 cases. (*A Chanel, B Bleu de Chanel*). $\mathbf{A}$ text block is represented partially in $\mathbf{B}$ text block in 39 cases (*A Christian Dior, B Miss Dior*). There are 7 cases when $\mathbf{A}$ text block is reflected in $\mathbf{B}$ text block, using only initial capital letters (*A Yves Saint Laurent, B Manifesto YSL; A Yves Saint Laurent, B Y*). $\mathbf{A}$ text block reduction may be realized when the personal name is repeated in diminutive form, or a familiar variant of first name, there are 5 cases of that subtype (*A Giorgio Armani; B Acqua di Giò essenza*). Model $\mathbf{B} \rightarrow \mathbf{C}$ occurs 19 times and is realized involving a lexical unit of substantive meaning. This substance indicator-lexeme is obligatory for $\mathbf{C}$ text block and facultative for $\mathbf{B}$

text block. That substance indicator is a lexeme *parfum*. Repetition of that lexeme reveals the substance nature of perfume goods. It is perfume that occupies the leading position in the perfume and cosmetic goods. That is why the repetition of lexeme *parfum* underlines the attractiveness of that range of goods. Text corpus of *eau de toilette* includes 372 integrated naming complexes. The leading model **A**→**B** occurs 66 times and is represented in some subvariants. **A** text block is reflected completely in **B** text block (*A Dior, B Dior Homme Cologne; A Dior, B Dioressence*). **A** text block may be reflected in **B** text block in shorter variant (*A Giorgio Armani, B Emporio Armani; A Giorgio Armani, B Acqua di Gio Blue*). Model **B** → **C** happens 31 times and involves substance lexemes *eau, water, aqua* as components in **B** text blocks. The leading substance lexeme is Gallicism *eau* (20 cases of repetition): *A Dior, B Eau Fraoche, C eau de toilette; A Yves Rocher, B Eau des Vahines, C eau de toilette*. There are 9 cases of repetition **B** Latinism *aqua* → **C** Gallicism *eau* (*A BVLGARI, B AQUA pour home Marine, C eau de toilette*).

There are 303 texts in the corpus of *eau de cologne*. This corpus is the last in the supergroup of perfume goods. There are 125 (41.25%) repetitions. Repetition according to model **A**→**B** takes place in 105 texts, 85 cases are connected with the subvariants when **A** text block is completely repeated in **B** text block as its component. (*A BVLGARI, B BVLGARI Man Black; A Chanel, B Les exclusifs de Chanel; A Dior, B Dior Addict; A Estée Lauder Sensuous Nude*). **A** text block may be reflected partially in **B** text block (*A Estée Lauder, B Lauder For Men; A Giorgio Armani, B Emporio Armani*). Partial repetition may be reduced to the level of initial letters (*A Calvin Klein, B CKBe; A Mary Kay, B MK High Intensity*). Brand text blocks are abbreviated in such a way that these components in the structure of the basic text blocks do not create receptive difficulties and obstacles for potential recipients. Brand names are the basic knowledge so they function as stable associations and their abbreviated spelling does not create any difficulty in the process of information reception. There are 20 cases when **A** text block

completely forms **B** text blocks avoiding the usage of any lexical units (*A Dolce&Gabbana, B Dolce&Gabbana; A Gucci, B Gucci; A Paco Rabanne, B Paco Rabbane; A Pierre Cardin, B Pierre Cardin; A Karl Lagerfeld, B Karl Lagerfeld*). Model **B**→**C** happens 19 times. Gallicism *eau* is used for repetition (*A BVLGARI, B Eau Parfumée eau de Blanc, C eau de Cologne; A Hermes, B Eau de Narcisse Bleu, C eau de Cologne*). There are 5 complicated repetitions when Germanism → Gallicism, Anglicism → Gallicism transformations take place in the process of repetition (*A Creed, B Silver Mountain Water, C eau de Cologne; A Münhens (1972), B 4711 Echt Kölnisch Wasser, C original eau de cologne*). Repetition occurs in the corpus of make-up (cosmetic) integrated naming complexes-texts too. Comparing to the corresponding perfume corpus, the repetition in the make-up corpus is not so developed and varied. Even the figures (percentage) of calculation demonstrate the reduced cases of repetition but the mechanism of lexical repetition is identical to models found in the perfume corpus. Mascara text corpus contains only 11,36% of repetition with model **A**→**B** (*A Dior, B Diorshow New Look; A Chanel, B Le volume de Chanel*). Model **B**→**C** is realized involving some complication which is connected to new grammatical forms of lexemes. (*A L'oréal, B False Lash wings, C mascara with false lash effect winged out lashes; A Lancome, B Hypnose Doll eyes, C doll lash effect mascara with wide eye look*). Eye shadow corpus contains 8,1% of repetition according to model **A**→**B** (*A Chanel, B Les 5 ombres de Chanel*). There is a case of two model combination **B**→**C**, **C**→**D** (*A Dior, B Backstage Eye Primer, C eyeshadow, D long wear and smoothing eye primer*). In all these models lexeme *eye* is mentioned several times underlining the specific usage of that make-up. Lipstick corpus contains 198 texts, repetition is rare there (3,03%). Both models occur there: **A**→**B** (*A Dior, B Diorific; A Estee Lauder, B Estee Lauder Signature*); **B**→**C** (*A Lancome, B Color Fever Shine, C Sensual Colour Vibrant Shine*). Lip gloss corpus has 110 texts and repetition here is rare too (5,45%). Two traditional models occur: **A**→**B** (*A Dior, B Dior Addict Lip Polish; A Maxfactor, B Max Effect*); **B**→**C** (*A Lancome, B Gloss in*

Love, C Sparkling and Moisturising Lip Gloss; A Maxfactor B Lipfinity Colour and Gloss, C Lip Gloss). Comparing the specification of repetition (**B**→**C**) in goods of different classes, it is evident that the realization of the model **B**→**C** has its features. Texts of perfume, eau de toilette, eau de cologne create repetition involving nouns (*parfum, eau, aqua, water, wasser*) which indicate substance, liquid. Texts of make-up form the repetition using the words-indicators of the place of make-up application (*lip, eye, lash*). Another group indicates optical, visual effect (*color, gloss*). The same tendencies take place in the text of nail wear (*polish, gel*), face foundation (*foundation, concealer, compact, cream, crème*), loose powder (*powder, bronzer*), color corrector cream (*beauty balm*), blush (*blush, rouge*), nourishing cream (*hands, face, cream, minerals*). It shows that model **B**→**C** underlines and emphasizes the utilitarian nature of perfume and cosmetic goods. Model **A**→**B** is realized involving the repetition of brand name, underlying and emphasizing the position of a good on perfume and cosmetic market (*A Nina Ricci, B Nina L'eau, C eau de perfume; A Dior, B Dior skin Star Concealer, C Sculpting brightening concealer*). Taking into consideration all types of repetition, it is evident that **B** basic text block has the leading position, it functions as a basic naming unit in the integrated perfume and cosmetic naming complex-textual structure.

Conclusion. The results of the textual analysis prove that integrated perfume and cosmetic naming complex is text or textual structure. It fulfils two standards of textuality that are coherence and cohesion. The coherence happens in all naming complexes. It is reflected in the strict logical order of four text blocks: **A** brand, **B** basic, **C** genitive, **D** functional-descriptive. The cohesion is realized on the textual level and it involves the mechanism of repetition. The repetition may be complete or partial. The partial repetition may be noncomplicated or complicated. The complicated repetition occurs involving the variation of grammatical forms and the mechanism of word-formation. Among the seven standards of textuality, the

standard of intertextuality appears promising and perspective for further textual investigation of perfume and cosmetic names.

REFERENCES

1. Aitchison. *Words in the mind: An introduction to the mental lexicon*. Oxford, Melbourne, Berlin: Blackwell Publishing, 314 p. [in English].
2. Beaugrande, R.A. de, Dressler, W. (1981). *Introduction to text linguistics*. London, New York: Routledge, 286 p. [in English].
3. Beaugrande, R.A. de (1980). *Text, Discourse, and Process*. Norddood N.J.: Ablex, 351 p. [in English].
4. Blackwell, S.E. (2001). Testing the neo-Gricean Pragmatic theory of anaphora: The influence of constraints on interpretations of coherence in Spain. *Journal of Pragmatics*, 33 (6), 901-941 [in English].
5. Cornish, F. (2003). The roles of (written) text and anaphora-type distribution in the construction of discourse. *Text*, 23 (1), 1-26 [in English].
6. Dijk, T.A. van (1977). *Text and context explorations in the semantics and pragmatics of discourse*. London, New York: Longman, 261 p. [in English].
7. Dressler, W. (2001). *Introduction to Text Linguistics*. [Einführung in die Textlinguistik]. Tübingen: W.de Gruyter, 303 p. [in German].
8. Fauconnier, G., Turner, M. (2000). Compression and global insight. *Cognitive Linguistics*, 11 (3/4), 283-304 [in English].
9. Fauconnier, G., Turner, M. (2002). *The way we think: Conceptual blending and the mind's hidden complexities*. New York: Basic Books, 468 p. [in English].
10. Galitska, E.A. (2016) Semantics of perfume and cosmetic naming in the social stratification aspect. *Studia Philologica*, 10, 53-58 [in English].
11. Galitska, E.A. (2016) Social factor verbalization in the perfume and cosmetic naming. *Science and Education. A new dimension*. Philology, 25 (105), 20-23 [in English].
12. Galicka, J. (2018). *The specificity of the cosmetic naming: structural aspect* [Specyfika nazewnictwa środków kosmetycznych: aspekt strukturalny]. *Filologia Polska. Roczniki naukowe Uniwersytetu Zielonogórskiego*, 4, 307-318 [in Polish].
13. Gärdenfors, P. (2000). *Conceptual spaces: The geometry of thought*, Cambridge, London: The MIT Press, 308 p. [in English].
14. Gentner, D., Goldin -Meadow, S., Meadow, S. (2003). *Language in mind. Advances in the study of language and thought*. Cambridge, Massachusetts, London: The MIT Press, 528 p. [in English].

15. Halliday, M., Hasan, R. (1976). *Cohesion in English*. London, New York: Longman, 374 p. [in English].
16. Hendricks, P. (2004) Coherence Relations, Ellipsis and Contrastive Topics. *Journal of Semantics*, 21(2), 133-153 [in English].
17. Knott, A., Sanders, T., Oberlander, J. (2001). Levels of representation in discourse relations. *Cognitive Linguistics*, 12 (3), 197-209 [in English].
18. Melorose, R. (2000). Text semantics and the role of interpretation in modelling indeterminacy. *Journal of literary semantics*, 29 (1), 1-44 [in English].
19. Petty, R.D. (2008) Naming names: Trademark Strategy and Beyond: Part one. Selecting a Brand Name. *Journal of Brand Management*, 15, 190-197 [in English].
20. Talmy, L. (2000). Force Dynamics in Language and Cognitive. *Towards a Cognitive Semantics. Concept Structuring System*, 1, 409-470 [in English].

Дата надходження до редакції – 29.04.2020

Дата затвердження редакцією – 11.05.2020

СТИЛІСТИЧНА АСПЕКТОЛОГІЯ МОВОЗНАВСТВА

УДК 821.161.2Куліш.398.8

DOI: <https://doi.org/10.17721/APULTP.2020.41.79-104>

Дядищева-Росовецька Ю.Б.
 ORCID ID: 0000-0003-4366-3587

**"УКРАЇНА" П. КУЛІША ТА НАРОДНІ ДУМИ:
 ЛІНГВІСТИЧНИЙ І ПОЕТИКАЛЬНИЙ АНАЛІЗ**

***Анотація.** Статтю присвячено вивченню пошуків Пантелеймоном Кулішем продуктивної моделі розвитку нової української літературної мови та шляхів її збагачення, зокрема за рахунок мови фольклору як невичерпного джерела. Подано лінгвістичний та поетикальний аналіз масштабного твору Пантелеймона Куліша "Україна: Од початку України до батька Хмельницького" та зіставлення його з деякими елементами лінгвопоетики народних дум класичного репертуару. Продемонстровано реальні проблеми, що виникають у П. Куліша, коли він намагається досягти гармонійного поєднання автентичних народних думових слів та виразів і стилізованих авторських новотворів. У статті показано складності під час добору митцем забарвленого етнографічно мовного матеріалу, потрібного для створення фольклорного думового колориту. Виявлено недоліки поєднання у межах одного художнього твору авторських елементів із фрагментами справжніх дум. Цей прийом порівняно з підходом Т. Шевченка, який звертався до "стилізації" або "імпровізації" в народному дусі (М. Коцюбинська) та отримані конструкції виокремлював структурно, вкладаючи у вуста певних персонажів – Сліпої або Відьми. Диференційовано принципову різницю у підходах до словесної творчості з одного боку носія уснопоетичної традиції, що перебуває лише у межах можливостей українського фольклору, а з другого – митця ХІХ ст. – її користувача, який сприймає фольклорну традицію не "зсередини", а "зовні" та звертається до всієї літературної спадщини – вітчизняної та світової, а також до фольклору – свого та інших народів. Проілюстровано контрпродуктивність деяких авторських експериментів П. Куліша за думовими зразками. Їхні результати не можуть бути визнані задовільними через нелогічність, низьку*

інтелектуальну насиченість або з погляду естетичного. Зафіксовано децю надмірний екзотизм авторських новотворів, який повертає до них зайву увагу читача та спотворює його сприймання художньої тканини поетичного твору. Сформульовано питання щодо специфіки експериментального тексту П. Куліша. Що тут превалює – наукова реконструкція втрачених фрагментів справжніх дум, відновлення зруйнованих часом частин вітчизняного епосу, або демонстрація творчої спроможності автора вправлятися у фольклорній імпровізації в художньому творі? Залежно від відповідей може бути винесено всебічну оцінку.

Ключові слова: лінгвофольклористика, лінгвопоетика, лінгвостилістика, П. Куліш, дума, поетична мова. фольклор, література.

Інформація про автора: Дядищева-Росовецька Юлія Борисівна – кандидат філологічних наук, доцент; доцент кафедри стилістики та мовної комунікації; Інститут філології; Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Електронна адреса: dyadros@gmail.com

Juliya B. Dyadysheva-Rosovetska

ORCID ID: 0000-0003-4366-3587

P. KULISH'S "UKRAINE" AND FOLK DUMAS: LINGUISTIC AND POETIC ANALYSIS

Abstract. *The article is devoted to the study of Panteleimon Kulish's search for a productive model of development of the new Ukrainian literary language and ways of its enrichment, in particular at the expense of the language of folklore as an inexhaustible source. A linguistic and poetic analysis of Panteleimon Kulish's large-scale work "Ukraine: From the Beginning of Ukraine to Khmelnytsky's Father" and its comparison with some elements of the linguopoetics of folk dumas of the classical repertoire are presented. The real problems that arise in P. Kulish's creative work when he tries to achieve a harmonious combination of authentic folk thought words and expressions and stylized author's innovations are demonstrated. The article shows the difficulties in the artist's selection of colored ethnographically linguistic material needed to create a folklore duma's color. The shortcomings of combining the author's elements with fragments of real dumas within one work of art are revealed. This technique*

.....

is compared with the approach of Taras Shevchenko, who turned to "stylization" or "improvisation" in the folk spirit (M. Kotsyubynska) and isolated the resulting structures structurally, putting in the mouths of certain characters - the Blind or the Witch. The fundamental difference in the approaches to verbal creativity is differentiated on the one hand by the bearer of the oral-poetic tradition, which is only within the possibilities of Ukrainian folklore, and on the other - by the artist of the XIX century - its user, who perceives the folklore tradition not "from within" but "from outside" and addresses the entire literary heritage - domestic and world, as well as folklore - his own and other peoples. The counterproductiveness of some authorial experiments of P. Kulish on dumas samples is illustrated. Their results cannot be considered satisfactory due to illogicality, low intellectual saturation or from an aesthetic point of view. A somewhat excessive exoticism of the author's innovations has been recorded, which attracts the reader's undue attention to them and distorts his perception of the artistic fabric of the poetic work. The question of the specifics of the experimental text of P. Kulish is formulated. What prevails here is the scientific reconstruction of lost fragments of true dumas, the restoration of time-destroyed parts of the national epic, or the demonstration of the author's creative ability to practice folklore improvisation in a work of art. Depending on the answers, a comprehensive assessment can be made.

Keywords: *lingvofolkloristics, lingvopoetics, lingvostylistics, P. Kulish, дума, poetic language, folklore, literature.*

Information about the author: *Dyadyshcheva-Rosovetska Juliya Borysivna – PhD, associate professor; associate professor of the department of stylistics and language communication; Institute of philology; Taras Shevchenko National University of Kyiv.*

E-mail: *dyadros@gmail.com*

Дядищева-Росовецкая Ю.Б.
 ORCID ID: 0000-0003-4366-3587

"УКРАИНА" П. КУЛИША И НАРОДНЫЕ ДУМЫ: ЛИНГВИСТИЧЕСКИЙ И ПОЭТИКАЛЬНЫЙ АНАЛИЗ

Аннотация. *В статье рассматривается изучение поисков Пантелеймоном Кулишом продуктивной модели развития нового украинского литературного языка и путей его обогащения, в частности, за счёт языка фольклора как неиссякаемого источника.*

Представлен лингвистический и поэтикальный анализ масштабного произведения П. Кулиша "Украина: От начала Украины до отца Хмельницкого" и сопоставление его с некоторыми элементами лингвопоэтики народных дум классического репертуара. Продемонстрированы реальные проблемы, возникающие у П. Кулиша, при попытке достичь гармонического соединения аутентичных народных думовых слов и выражений со стилизованными авторскими новообразованиями. В статье показаны сложности при подборе писателем окрашенного этнографически языкового материала, необходимого для создания фольклорного думового колорита. Выявлены недостатки соединения в пределах одного художественного произведения авторских элементов с фрагментами настоящих дум. Этот приём сравнивается с подходом Т. Шевченко, который обращался к "стилизации" или "импровизации" в народном стиле (М. Коцюбинская) и полученные конструкции выделял структурно, вкладывая в уста определённых персонажей – Слепой или Ведьмы. Дифференцируется принципиальная разница в подходах к словесному творчеству с одной стороны носителя устно-поэтической традиции, пребывающего только в пределах возможностей украинского фольклора, а с другой – литератора XIX в. – её пользователя, который воспринимает фольклорную традицию не "из середины", а "извне" и обращается ко всему литературному наследию – отечественному и мировому, а также к фольклору – своему и других народов. Проиллюстрирована контрпродуктивность некоторых авторских экспериментов П. Кулиша по думовым образцам. Их результаты не могут быть признаны удовлетворительными из-за нелогичности, низкой интеллектуальной насыщенности или с точки зрения эстетической. Зафиксирован несколько чрезмерный экзотизм авторских неологизмов, который обращает к ним излишнее внимание читателя и извращает его восприятие художественной ткани поэтического произведения. Сформулированы вопросы относительно специфики экспериментального текста П. Кулиша. Что здесь превалирует – научная реконструкция утраченных фрагментов настоящих дум, восстановление разрушенных временем частей отечественного эпоса, или демонстрация творческих возможностей автора упражняться в фольклорной импровизации в художественном произведении. В зависимости от ответов может быть вынесена всесторонняя оценка.

Ключевые слова: лингвофольклористика, лингвопоэтика, лингвостилистика, П. Кулиш, дума, поэтический язык, фольклор, литература.

***Информация об авторе:** Дядищева-Росовецкая Юлия Борисовна – кандидат филологических наук, доцент; доцент кафедры стилистики и языковой коммуникации; Институт филологии; Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко.*

***Электронный адрес:** dyadros@gmail.com*

200-річний ювілей П. Куліша, що відзначався в 2019 році, змусив науковців укотре звернутися до вивчення його різноаспектного творчого спадку з огляду на можливості нового часу (див., наприклад: С. Єрмоленко [12], Т. Должикова [6; 7]; Н. Сологуб [42], М. Кравченко [18], О. Кумеда [25; 26; 27] тощо).

У пошуках продуктивної моделі розвитку нової української літературної мови та шляхів її збагачення письменники як до невичерпного джерела зверталися до мови фольклору. Ця взаємодія викликає рефлексію сучасних авторів студій із історичної лінгвостилістики. В. Русанівський слушно наголошує: "Основне джерело Кулішевої мови – фольклор. Звідси він черпав лексику і фразеологію високого звучання" [39, с. 233]. Видається перспективним вивчення специфіки фольклорної думової лінгвопоетики П. Куліша на матеріалі його масштабного твору "Україна: Од початку Вкраїни до батька Хмельницького" [24] (далі – "Україна...").

І. Огієнко у своєму підручнику "Історія української літературної мови" (1946) окремий розділ присвячує П. Кулішеві, де слушно називає його ідеологом і творцем української літературної мови, який намагається використовувати краще із попереднього етапу її розвитку – з мови староукраїнської. Митець "вважав, що українська літературна мова повинна увібрати в себе й елементи старої мови" [5, с. 262–263].

Давно вже є аксіомою твердження, що для розвитку літературної мови значну роль відіграє творчість видатних письменників [див., наприклад: 4, с. 271]. П. Куліш як раз і був таким письменником, бо писав не лише авторські тексти, а й творчо опрацьовував багатий фольклорний матеріал, наполегливо перекладав, переносив на український культурний ґрунт перлини світового красного письменства – як Заходу, так і

Сходу, – цим він розширював можливості створюваної ним української літературної мови. У цьому зв'язку варто згадати хоча би підготовлену ним збірку "Позичена Кобза: Переспіви чужомовних співів", що була надрукована вже по смерті митця, 1897 року в Женеві [23].

І. Огієнко зазначає: "При читанні Кулішевих творів ще й тепер кидається нам у вічі багатство авторського словника – українську мову, стару й нову, він знав глибоко й обіруч користався з неї, чому словник його творів завжди рясний" [31, с. 152]. Пояснюється це передусім тим, що "Куліш добре знав стародавню українську мову, багато читав старих пам'яток – і душею полюбив цю мову" [31, с. 151]. Отже, на думку І. Огієнка, П. Кулішеві було "...пов'язати стару й нову українські мови таки варто й треба" [31, с. 152]. І далі науковець – учасник семінарію В. Перетца, обізнаний із його комплексним філологічним методом [33, с. 97–98; див. також: 37, с. 3–24], – продовжує: "Ось через це в Кулішевих творах завжди багато архаїзмів, а часом і занадто багато, і то таких, що остаточно в наш час завмерли" [31, с. 152]. Тепер В. Русанівський зауважує, що у своїй творчості П. Куліш "... з плином часу уживав старослов'янськи дедалі частіше" [39, с. 233].

Тут доречно нагадати, що П. Куліш був другом та однодумцем Т. Шевченка – мовотворця й основоположника нової української літературної мови, носія традиційного фольклору, у якого Ф. Колесса виділяв як найбільш значущу саме другу добу творчості, де митець звертається до мови літургії, активно використовує її [16].

Серед архаїзмів і, зокрема, церковнослов'янізмів "України..." для нас передусім становлять інтерес співвідносні із стилістично-маркованими думовими, компоненти авторської лінгвопоетики.

Дбав П. Куліш і про адекватну передачу своїх текстів на письмі, зручну для прочитання. Як відомо, він запровадив фонетичний правопис "кулішівку" [31, с. 234] у двотомному виданні "Записки о Южной Руси" 1856–57 рр. [21; 22]. Але вже в 1843 р. в "Україні..." на початку видання він пояснював: "Як

.....

треба читати" специфічні "â, ê, î, ô, û" [24, с. 4; Див. також: 48, с. 461–462]. Г. Пашковська аналізує кулішівку серед інших правописних систем ХІХ ст. [32, с. 154–166] і наводить тлумачення самого автора, що тут ідеться "о выражении звуков как слышит ухо, что весьма важно при нынешних обстоятельствах" [20, с. 283; цит. за: 32].

П. Куліш був добре обізнаний із українськими народними думами: згадаємо вміщені у "Записках о Южной Руси". Водночас він виступав і як польовий фольклорист, котрий записує рецитовані тексти, і як дослідник – кабінетний учений, і як їхній видавець. Для сучасних студій у цій царині доступні фахові видання К. Грушевської [46; 47; див. також: 45].

Лінгвостилістичний аналіз особливостей думового колориту "України..." П. Куліша демонструє суперечливий вибір шляху компонування: в авторський текст він вплітає цілі фрагменти, подекуди дуже значні за обсягом, зі справжніх народних уснопоетичних творів із застереженням наприкінці видання: "А щоб усяк знав, що моє, а що чув від бандурників, кладу ознаку" [24, с. 96], і вміщує детальний порядковий перелік (за винятком п'ятої думи). Отже, зосередимося на власних текстах митця.

У багатьох випадках П. Куліш використовує славнозвісну думову **дієслівну риму**: *уганяє – поручає* [24, с. 16], *уставає – заганяє* [24, с. 16] поруч із: *гукали – кричали* [24, с. 6], *поклали – погубляли* [24, с. 7], *покидали – зоставляли* [24, с. 7], або у формах інфінітиву: *риштовати – виступати* [24, с. 9], *занехати – виступати* [24, с. 6], *руйновати – грабовати* [24, с. 10] тощо. Це сприяє створенню відповідного колориту.

Часто звертається автор до такого типового для фольклорної лінгвопоетики прийому, як різноманітні **повтори**, детальний перелік різновидів яких навів Х. Лаусберг [52, с. 347]: *козаки козаків угощали / А потім один з одним прощались* [24, с. 22]; *по лазнях лазень топити* [24, с. 13]; *невольників із неволі визволяли* [24, с. 75]. Привертає увагу, зокрема, характерний уснопоетичний **повтор приєменників**, наприклад: *на бандурах да на кобзах вигравали* [24, с. 24], чи

бочки з винами да з медами [24, с. 21]. Детально цей прийом розглядає А. Євгенєва [див.: 8, с. 20–97].

Фіксується також значна кількість **тавтологічних сполук**, що більшою або меншою мірою нагадують фольклорні: *квилить-проквилеє* [24, с. 14], *серце нис-пониває* [24, с. 16], *хмари блискавицями блискають* [24, с. 79] тощо. На окремий розгляд заслуговує декілька разів повторювана ремінісценція з відомим із "Слова о полку Ігоревім" висловом *труби трубять: сурми сурмили* [24, с. 22].

Трапляються й авторські **плеонастичні конструкції**, стилізовані під фольклорні: *побойща смертного* [24, с. 14], *красноверхого маку* [24, с. 16], *незлічною ордою* [24, с. 6], тощо. Певний подив викликає вибір П. Кулішем деяких слів чи словосполучень в "Україні...". Наприклад, як намагання виправити удавану думову нелогічність частовживаної сполуки *словами промовляє* трактуємо авторське Кулішеве *такі слова промовляє*, тоді як у фольклорних текстах це – традиційна плеонастична конструкція.

В авторському тексті привертає увагу ряд справжніх думових **постійних епітетів**: *шабля булатная* [24, с. 14], *пищаль семипядная* [24, с. 14], *буйний вітер* [24, с. 16], *слава козацька* [24, с. 14], *душа християнська* [24, с. 6], *віра християнська* [24, с. 14], *церкви Божії* [24, с. 7], *гіркі сльози* [24, с. 8], *тяжкі гріхи* [24, с. 20], *орел сизий* [24, с. 26], *воронії коні* [24, с. 28], *чорная хмара* [24, с. 28], *крутий берег* [24, с. 10], *біле каміння* [24, с. 28], *рідная мати* [24, с. 28], *рідний батько* [24, с. 28], *гіркая година* [24, с. 74], *городи християнські* [24, с. 75], *златосині киндяки* [24, с. 24], *"людославная Запорозькая Січ"* [24, с. 24] (у думках це *людославне Запорожжя*).

Поруч із ними знаходимо Кулішеві **епітети**, створені ніби за народними зразками: *світлую славу* [24, с. 19], *немилосердная неволя* [24, с. 74], *несчастній усобиці* [24, с. 6], *незлічона орда* (варіант: *з нелічоними ордами*) [24, с. 6], *муровані льохи* [24, с. 21], *побойще смертне* [24, с. 14], *старосвітські вина і меди* [24, с. 21], *золоті кубки* [24, с. 21], *сивії тумани* [24, с. 80], *кривавеє поле* [24, с. 6] та ін.

Також впадають в око ампліфіковані до авторського тексту думові **епітети-прикладки** (за П. Тимошенком [44, с. 206.]): *мед-вино* [24, с. 24] або *вовки сіроманці* [24, с. 15]. Як відомо, згідно з сучасним правописом прикладка з означуванням словом мають писатися через дефіс, якщо обидва – загальні назви, що не пояснюються іншими словами. Проте тоді норми ще не були усталені, крім того, ми маємо справу з художніми текстами митця, який стояв біля джерел створення нової української літературної мови, намагався закладали її підвалини, і сама мова тоді виступала не лише об'єктом творення, а й фоном: як справедливо нагадує В. Русанівський, "загальномовне можна (а в історії літературної мови і в стилістиці т р е б а) розглядати тільки як тло, як чисте полотно, на якому письменник вишиває свій особистий узор" [40, с. 60].

До думових епітетів-прикладок П. Куліш додає деякі авторські **прикладки**: *шляхом-водою* [24, с. 26], *ляхи-вороги* [24, с. 24], *школа-академія* [24, с. 78]. Деякі з них подекуди видаються неприродними в досліджуваному контексті, адже оперування з традиційним лексичним матеріалом – стилізація або імпровізація – вимагає обережності. Взагалі ж у цьому епізоді індивідуальної мовної творчості письменника ХІХ ст. можна побачити паралель до процесу утворення і збереження в народній мові постійних епітетів. За традицією їхнього вживання О. Потебня вбачав намагання "відновити забуту внутрішню форму слова. Наприклад, постійний епітет *берег* – *крутий*; хоча багато спостережень могло переконати, що берег не завжди крутий, що часто якщо один берег крутий, то другий – низький, але епітет залишається, тому, що слово *берег* мало в нас у старовину, як тепер *бриѣг* у сербів, значення гори, і перебуває в безсумнівній спорідненості з нім[ецьким] *Berg*" [35, с. 186–187].

А. Веселовський наголошував, що історія епітета це "історія поетичного стилю", а також "поетичної свідомості". За певним епітетом, "до якого ми байдужі, оскільки ми до нього звикли, лежить далека історико-психологічна перспектива, накопичення метафор, порівнянь й абстрагувань, ціла історія смаку та стилю

в його еволюції від ідей корисного й бажаного до виділення поняття прекрасного" [1, с. 73]. І далі науковець уточнює: "Цілком можливо, що за часів найдавнішого пісенного розвитку, що його ми відрізняємо назвою лірико-епічного або синкретичного, ця постійність ще не встановилася, лише згодом вона стала ознакою того типічно-умовного й станового світопогляду та стилю (що відбився також і в умовних типах краси, героїзму та ін.), який ми вважаємо, дещо однобічно, характерним для епосу й народної поезії" [1, с. 80].

Так само обережності від автора вимагає створення **комполітів** за зразком фольклорних "гомерівських епітетів": *красноверхий мак* [24, с. 16], *орли ширококрилі* [24, с. 16], *білорогії сугаки* [24, с. 22], *круторогії тури* [24, с. 22], *старосвітські вина і меди* [24, с. 21] (порівняймо із використаними в "Україні..." П. Кулішем усно-традиційними: *пищаль семипядная* [24, с. 14], *киндяки златосинії* [24, с. 24], *Бог милосердний* [24, с. 8] тощо).

Привертає увагу, що П. Куліш досить несподівано поєднав один із фольклорних **постійних епітетів-комполітів** *круторогії* до означуваного слова *воли* (див. у чумацькій пісні: "Ой волики ви мої, / Да воли круторогі, Ой і що будем вечеряти?" [49, с. 122]) з іменником *тури*: "*Круторогії тури блукали*" [24, с. 22], ще й у препозиції. Тури, величні тварини, вимерлі всього декілька століть тому, залишили згадки у вітчизняному фольклорі, вони "у народній поезії – символ, втілення велетенської сили й хоробрості" [41]. Наприклад, у "Слові о полку Ігоревім", пам'ятці, створеній на межі усної та книжної традиції, де, як у багатьох фольклорних творах, люди порівнюються з тваринами або птахами, знаходимо, що князя захоплено називають: "*Буй тур* Всеволод" [43, с. 9]. До того ж згадаємо величезні розміри збережених у палеонтологічних музеях турових черепів із рогами або візуалізуємо спогад із "Повчання Володимира Мономаха": "Тура мя 2 метала на розѣх и с конемъ" [36, с. 83]. Означенням до слова *тур* у "Слові о полку Ігоревім" виступає *буй*. Привертає увагу, що сам П. Куліш в іншому творі використовує до цього означуваного слова

.....

інший композит, *золоторогі*: "Ганялись наші діди, коли правда, що співають у піснях, і за золоторогими турами по Дніпрових борах" [19, с. 123].

Тут пригадується майстерне перетворення Т. Шевченком фольклорного постійного епітета *круторогі* у поезії "У неділю не гуляла..." на субстантивованій прикметник, який у контексті виступає заступником самого іменника *воли*: *Чи не ревуть круторогі, / Чи не йде чумак з дороги* [50, с. 279].

Спостерігаємо в "Україні..." і спробу імітації автором **зовнішнього розвитку епітета** (за А. Веселовським), коли "епітети *накопичуються*, визначення урізноманітнюються *змалюваннями*, запозиченими з матеріалу саги або легенди" [1, с. 84], і далі він продовжує: "накопичення мало підняти тон, підкреслити настрій" [1, с. 84], і наводить як приклади композити "хитроумный" – гомерівський, – або "стародревний" – із голосінь (пор. Кулішеве: *стародавні вкраїнські землі* [24, с. 18]). При цьому науковець застерігає: "Якщо йдеться про накопичення епітетів, я розумію не ті випадки, коли при одному слові стоїть декілька означень, що доповнюють один одного" [1, с. 84]. В іншому прикладі – *людославная Запорозькая Січ* [24, с. 24] – на відміну від думового *людославне Запорожжя*, П. Куліш переносить логічний наголос на означуване слово *Січ*, ніби з натяком на існування крім Запорізької ще інших (та ж Задунайська Січ).

Виникає питання, для чого потрібні були Кулішеві такі "зсуви" у стилізованому під фольклорний твір тексті, із аплікованими великими фрагментами справжніх думових записів?

Якщо це інтуїтивна спроба П. Куліша імітації зовнішнього розвитку епітета, то вона має бути визнана як невдала, адже розраховано вживання постійного епітета з означуваним словом, крім вже названого, на ефект упізнавання й естетичні переживання, з ним пов'язані. Поєднання ж постійного епітета з незвичним означуваним словом такого ефекту не викликає, навпаки сприймається як непорозуміння або помилка.

У фольклорних текстах важливим компонентом лінгвопоетики є, за висловом А. Євгенєвої, **синонімічні пари** (П. Плющ трактує їх як "поєднання семантично споріднених слів" [34, с. 185]). Як яскраву особливість використання синонімії в усній поезії А. Євгенєва, автор найкращого дослідження з описової практичної лінгвофольклористики, називає "парне поєднання синонімів, постановка їх поруч, так що слова ніби зливаються в одне ціле, утворюють нове складне слово" [8, с. 260]. І далі вона зазначає: "Можна намітити декілька категорій синонімів, які утворюють парні поєднання або перебувають в одній синтагмі, в одному реченні чи в паралельних синтагмах і реченнях" [8, с. 260].

Представлено в "Україні..." декілька груп синонімів із наведених дослідницею. Це, по-перше, "слова, що збігаються в своєму значенні в мові в цілому (як у літературній мові, так і в діалектах)" [8, с. 261]. У П. Куліша це, наприклад, фольклорна синонімічна пара *думають-гадають* [24, с. 80] і авторська *пробує-повіряє* ("*Силу свою пробує-повіряє*" [24, с. 26]), або *чує-забачає* ("*велику здобич собі чує-забачає*" [24, с. 26]).

По-друге, науковець виділяє групу, де поєднується слово локальне, діалектне з літературним, загальнономовним. Проблема в тому, що нова літературна українська мова на той час переживала етап творення, проте атрибутувати друге слово у сполученні синонімів *засумовала-затосковала* [24, с. 94] як локальне слобожанське видається можливим.

По-третє, знаходимо в П. Куліша, за класифікацією А. Євгенєвої, поєднання, "де одним із компонентів є іншомовне слово, хоча й таке, що увійшло до широкого вжитку" [8, с. 262]. Це – *статки-маєтки* [24, с. 6], де другий компонент – "калька п[ольського] *majątek*" [10, с. 358], тоді як перший, – *статки*, – питоме [11, с. 401].

На окрему увагу заслуговує група **синонімів, поєднана сполучниками**. А. Євгенєва слушно зазначає: "Крім синонімічних пар, де компоненти стоять поруч, без сполучників, в усній поезії в усіх жанрах частими є синонімічні пари, з'єднані сполучниками "и", "да"" [8, с. 269]. Дослідниця уточнює: "роль

цих сполучників істотно відрізняється від звичайної їхньої ролі в сучасній літературній мові – поєднувальної та приєднувальної, оскільки й у цих парах підставою для розташування поруч є збіг значення" [8, с. 269]. В "Україні..." П. Куліша фіксуємо намагання стилізувати під думові такі поєднання синонімів, як: *волю й свободу* [24, с. 10], *страх і боязнь* [24, с. 19], *стид і сором* [24, с. 29], *кораблями да галерами* [24, с. 58], *по балках і байраках* [24, с. 13], *ковші да чарки* [24, с. 21], *турки і татаре* [24, с. 18], *бандурники й кобзарі* [24, с. 29], *золота й срібла* [24, с. 27] *сріблом да златом* [24, с. 76], *меди да вина* [24, с. 27], *статки й маєтки* [24, с. 6], *вовки да лисиці* [24, с. 13], *визку й завивання* [24, с. 14].

А. Євгенєва підкреслює: "Синонімічні пари – стилістичний художній засіб, котрий чудово усвідомлюється й до сих пір є продуктивним" [8, с. 268]. Важливо, що "коли синонімічна пара опиняється поставленою в непрямому відмінку з прийменником, то прийменник стоїть перед кожним із компонентів, і ослаблений наголос одного з них знову стає повним" [8, с. 268]. П. Куліш інтуїтивно це помічає й застосовує у своєму тексті: *бочки з винами да з медами* [24, с. 21], або *на бандурах да на кобзах* [24, с. 24].

Знаходимо в авторському тексті й стилізацію фольклорного **заперечного паралелізму**, який також називають слов'янською антитезою [38, с. 531]: *козаки не люльки по-під кущами курили / Самопали да ладовниці рядили* [24, с. 16]. Взагалі П. Кулішеві тут було на що орієнтуватися, адже в ХІХ ст. цей прийом "зустрічається в ліричних і весільних піснях; навіть у консервативніших з погляду поезики епічних жанрах він зберігає свої позиції" [38, с. 531]. Або ось такий приклад: *"То не чорні хмари наступаютъ / Гроном гудуть, / Доц і град на поля несуть, / Блискавицями блискають: / То Поляки на три шляхи своє військо разділяли, / Пришли, перед козаками станом стали, / З гармат на козаків грімали, / Конницею й піхотою на козацький табір напирали"* [24, с. 78]. Логічно було би чекати тут замість "поляки" (*Поляки на три шляхи*) поширену в нашому фольклорі форму "ляхи", тим більше, у складі усталеного

звороту "ляхи на три шляхи", – ще й із римою, проте цю можливість митець не використовує.

Фіксується в "Україні..." також і стилізація поширеної уснопоетичної моделі **синонімічних сполук** із заперечним префіксом другого антитетичного компоненту: *"над малим і незначним чоловіком руку свою всемогутню простирав"* [24, с. 94] (порівняймо фольклорні: *смутий та невеселий, дурний та нерозумний* тощо).

Ще один фольклорний прийом – **типізації місця** – бачимо серед творчих знахідок П. Куліша: *"до устя Дністра й Дуная Чорним морем прибуває"* [24, с. 26].

Крім того, привертає увагу, що фактично в кожній строфі "Україні..." П. Кулішем імітується **фольклорна формульність**. Автор намагається досягти ефекту подібно до того, як фольклорний співець мислить свій твір у вигляді "тем" [див., наприклад, 17]. І тут знову постає питання наявності надійних критеріїв, або мовностилістичних прикмет, що дозволили би виділити формулу в тексті та атрибутувати її.

Безумовно, неможливо було не виділити в "Україні..." П. Куліша такої важливої для дум риси, як наявність **церковнослов'янізмів**. Справді, знаходимо там неповноголосні форми: *град* [24, с. 7], *злато (сріблом да златом)* [24, с. 76], *превращий син* [24, с. 27]. Щоправда, вибір цей не є постійним і однозначним для автора, адже в інших контекстах натрапляємо в нього на слова з повноголоссям: *хоробрый* [24, с. 16], *город* [24, с. 27], *золотий* [24, с. 21], *солодкий* [24, с. 22], *ворог (ляхів-ворогів)* [24, с. 24, 27], *дорогий* [24, с. 25], *полон* [24, с. 27] тощо. Використовує автор й архаїчну лексику для створення відповідного колориту розглядуваного жанру.

Фіксуються тут також Кулішеві спроби запровадження в текст слів із **церковнослов'янською афіксацією** – взагалі перспективний шлях розвитку для емоційно-експресивного урізноманітнення можливостей нової української літературної мови, але досі не оцінений повною мірою. Наприклад, автор використовує маркований префікс *іс-*, що зазнав асиміляції перед наступним глухим приголосним [9, с. 212–213].) у

дієслові минулого часу *исповняли* (для української адаптації – з переходом суфіксального *л у в*): "солодким медом да солодким вином кубки ісповняли" [24, с. 22].

Безумовно, треба вітати творчі пошуки П. Куліша в цій царині, проте пригадується і слушне зауваження В. Німчука: "Ніхто з українських письменників, у тому числі й класиків, не використав у своїй творчості так повно елементи староукраїнські і українсько-церковнослов'янські для створення урочистого звучання (часом – іронічного) слова, як Т. Шевченко" [30, с. 14; див. також: 3; 2]. Саме він "заснував сакрально-урочистий стиль нової української літературної мови" [30, с. 3]. Т. Шевченко, коли хотів надати піднесеного звучання, чи то створити колорит минулої доби, майстерно створював архаїчно-забарвлені або використовував старі форми, наприклад те ж *ісполню*: "І плача, матернього плача / Ісполню гради і поля" [51, с. 332]. Натрапляємо в нього на колишні форми плюсквамперфекта: "Трохи була не втопилась, / Та жаль було кинуть / Близняточок" [51, с. 271]. Або перфекта зі збереженням дієсловом-зв'язкою, коли ліричний герой звертається до Бога з докором: "Не дав єси мені долі" [51, с. 191].

Утім, В. Німчук зазначає: "давні форми дієслова *"бути"* Т. Шевченко вживає й у своїх листах. <...> Це дає підставу припускати, що в Т. Шевченка вживання архаїчних форм дієслова *бути* було не тільки художнім засобом, а й, можливо, фактом живого спілкування, засвоєного в дитинстві з рідної говірки" [30, с. 21].

Не можна тут обминути **ейдологічний** рівень аналізу, адже образність "України..." демонструє виразні паралелі зі "Словом о полку Ігоревім". Зокрема, "І самі дерева од жалості до землі преклонялись" [24, с. 10] – порівняймо: "и древо с тугою кь земли прѣклонило" [43, с. 14]), привертає увагу вибір митцем церковнослов'янізму *жалость* (замість *туга*), утвореного за допомогою продуктивного словотвірного форманту *-ость*.

Ще один приклад використання П. Кулішем образності "Слова о полку Ігоревім" – порівняння битви із жнивами "Як у жнива жито під серпом, / Один за одним голови поклали..." [24,

с. 7]. Пор. "Токъ на Немизѣ, снопы стелють головами, молотять че́пи харалужными, на тоцѣ животь кладуть, вѣють душу отъ тѣла. Немизѣ кровави брезѣ не бологомъ бяхуть постѣяни – постѣяни костьми рускихъ сыновъ" [43, с. 13].

Спорідненість між "Словом о полку Ігоревім" та думами намагався віднайти свого часу неперевершений дослідник останніх П. Житецький [13, 1893], студії якого стали яскравою сторінкою його наукового доробку та важливим лінгвофольклористичним надбанням, попри, як він сам зазначав, недостатню аргументованість [13, с. 111–112]. Принциповий для розуміння шляхів пошуку вченого той факт, що рукопис цього дослідження "крім заголовку "О поэтическом стиле и литературной форме "Слова о полку Игореве"" має нижче підзаголовок "Отношения, в каких стоит "Слово о полку Игореве" к народной поэзии", закреслений олівцем" [29, с. 318]. На думку Л. Масенко, яка реконструювала цю статтю вченого [14, с. 255–285]), П. Житецький "підкреслив необхідність всебічного вивчення мовних особливостей пам'ятки – не лише фонетичних і морфологічних, як це робили попередні дослідники, а й синтаксичних. У синтаксисі та метричних особливостях "Слова о полку Ігоревім" дослідник вбачає риси, що споріднюють пам'ятку з уснопоетичним жанром історичних дум" [28, с. 11].

Отже, пропонується розвідка демонструє реальні проблеми, що виникають у П. Куліша в намаганні досягти гармонійного поєднання народних думових і стилізованих авторських новотворів. Лінгвофольклористичний аналіз специфіки думового колориту "України...", в авторський текст якої митець вплітає цілі фрагменти, подекуди дуже значні за обсягом, зі справжніх народних усно-поетичних творів, цієї окраси української усної традиції, призводить до доволі сумних висновків.

П. Куліш, безумовно, добре знав тексти українських народних дум, був обізнаний із засобами фольклорної лінгвопоетики. Проте відчувається, наскільки важко добираються ним деякі забарвлені етнографічно слова та звороти в "України...", потрібні для створення відповідного

.....

колериту. Викликає подив сама ідея поєднання у межах одного твору авторських текстів із реальними думами кобзарів у саме такому вигляді (у Т. Шевченка, наприклад, вставки пісень – це стилізації або імпровізації в народному дусі, за влучним висловом М. Коцюбинської, ще й виокремлені структурно: їх наспівує сліпа або відьма...).

Виникає питання, перед нами наукова реконструкція втрачених фрагментів справжніх дум, чи художній твір? Демонстрація творчої спроможності автора вправлятися у фольклорній імпровізації, чи наукове відновлення зруйнованих часом частин "ланцюжка ДНК" вітчизняного епосу? Залежно від відповідей треба "Україну..." й оцінювати.

Носій фольклорної традиції під час виконання твору, якщо забуває слово, епітет, образ, відновлює це, так би мовити, із "внутрішнього свого каталогу". Але для цього треба бути носієм традиції, а не її користувачем. Є принципова різниця, підходити до фольклорної традиції "зсередини", чи "зовні": цікавитися, бути обізнаним, навіть кохатися у фольклорному слові. При забуванні носій традиції звертається до покладів вітчизняного фольклору ("внутрішньої криниці" за Ю. Тиняновим), тоді як автор літературного твору в ХІХ ст. звертається до всієї літературної спадщини – вітчизняної та світової, а також до фольклору – свого та інших народів.

У декого може скластися враження, що авторські експерименти П. Куліша за думовими зразками не можуть бути визнані задовільними через їхню нелогічність, низьку інтелектуальну насиченість або з точки зору естетичної. Також подекуди викликає подив екзотизм авторських новотворів, який може бути визнаний надмірним, а, отже, може повернути до них зайву увагу читача та спотворити його сприймання художньої тканини поетичного твору.

Загалом ще попереду студії, які дозволять подолати відставання вивчення мови та стилю українських дум від сучасного світового рівня, зокрема шляхом докладання новітніх методів лінгвістичного та поетикального аналізу. Ось тоді можна буде повернутися й до всебічної оцінки твору П. Куліша.

ЛІТЕРАТУРА

1. Веселовский А. Н. Из истории эпитета. *Историческая поэтика*; ред., вступ. Ст. и примеч. В. М. Жирмунского. Изд. 2-е, испр. Москва: Едиториал УРСС, 2004. С. 73–92.
2. Гриценко П. Мова Шевченка. *Шевченківська енциклопедія*: в 6 т. Т. 4: М–Па / НАН України, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка; редкол.: М. Г. Жулинський (гол.) [та ін.]. Київ: НАН України, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка, 2013. С. 272–280.
3. Гриценко П. Церковнослов'янізми. *Шевченківська енциклопедія*: в 6 т. Т. 6: Т–Я / НАН України, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка; редкол.: М. Г. Жулинський (гол.) [та ін.]. Київ: НАН України, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка, 2015. С. 682–688.
4. Гухман М. Литературный язык. *Лингвистический энциклопедический словарь*. Москва: Советская энциклопедия, 1990. С. 270–271.
5. Дзензелівський Й. О. Куліш Пантелеймон Олександрович. *Українська мова. Енциклопедія*. Київ, 2000. С. 262–263.
6. Должикова Т. І. Мовна особистість П. Куліша. Автореферат ... дис. канд. філологічних наук: 10.02.01 Українська мова. НАН України; Інститут української мови. Київ, 2004. 21 с.
7. Должикова Т. "Хочеться співати ще й по-італійськи, по-грецьки, по-латинськи..." (особливості мови перекладів Пантелеймона Куліша). *Культура слова*. 2010. Вип. 72. С. 20–25.
8. Евгеньева А.П. Очерки по языку русской устной поэзии в записях XVII–XX вв. Москва–Ленинград: Изд-во Академии наук СССР, 1963. 353 с.
9. Етимологічний словник української мови: У 7 т. Т. 2: Д–Копці / Ред. кол.: О. С. Мельничук (гол. ред.) [та ін.]. Київ: Наукова думка, 1985. 572 с.
10. Етимологічний словник української мови: У 7 т. Т. 3: Кора–М / Ред. кол.: О. С. Мельничук (голов. ред.) [та ін.]. Київ: Наук. думка, 1989. 553 с.
11. Етимологічний словник української мови: У 7 т. Т. 5: Р–Т / Ред. кол.: О. С. Мельничук (голов. ред.) [та ін.]. Київ: Наук. думка, 2006. 705 с.
12. Єрмоленко С. Пантелеймон Куліш в історії української літературної мови. *Культура слова*. 2010. Вип. 72. С. 6–15.

13. Житецкий П. Мысли о народных малорусских думах. Киев: Изд. ред. журн. "Киев. Старина": Тип. Г. Т. Корчак-Новицкого, 1893. 250 с.
14. Житецкий П. И. О поэтическом стиле и литературной форме "Слова о полку Игореве". *Павло Гнатович Житецький. Вибрані праці. Філологія.* / Упоряд. та примітки Л. Т. Масенко. Київ: Наукова думка, 1987. С. 255–285.
15. Житецкий П. И. О разных методах изучения народных малорусских дум. *Этнографическое обозрение.* 1895. № 4. С. 108–121.
16. Колесса Ф. Студії над поетичною творчістю Т. Шевченка. Львів, 1939. 286 с.
17. Колесса Ф. Формули закінчення в українських народних думах у зв'язку з питанням про наверстування дум. *ЗНШТ.* Т. 155. *Праці філологічної секції.* 1937. С. 29–67.
18. Кравченко М. Мовно-естетичний зміст творів Пантелеймона Куліша. *Культура слова.* 2010. Вип. 72. С. 25–31.
19. Куліш П. Вибрані твори. Київ: Дніпро, 1969. 559 с.
20. Куліш П. О. Лист до Л. Глібова 24 липня 1864 р. *Червоний шлях.* 1924. № 8–9. С. 283.
21. Куліш Пантелеймон. Повне зібрання творів. Наукові праці. Публіцистика. Т. III. Записки о Южной Руси. Київ: Критика, 2015. Кн. 1. 316 с.
22. Куліш Пантелеймон. Повне зібрання творів. Наукові праці. Публіцистика. Т. III. Записки о Южной Руси. Київ: Критика, 2015. Кн. 2. 484 с.
23. Куліш П. Позичена Кобза: Переспіви чужомовних співів. Женева, 1897. 120 с.
24. Кулѣшъ П. Україна. Одъ початку Вкраїны до батька Хмельницького / Зложив П. Кулѣшъ. Київ: Въ Университетской Типографіи, 1843. 99 с.
25. Кумеда О. Джерела варіантності в мові першодруків творів П. Куліша. *Мовознавчий вісник.* 2010. Вип. 10. С. 131–136.
26. Кумеда О. Лексичні регіоналізми в першодруках П. Куліша. *Культура слова,* 2010. Вип. 72. С. 31–36.
27. Кумеда О.П. Мовні погляди П. Куліша і мова його творів. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія "Проблеми граматики і лексикології".* 2010. Вип. 6. С. 27–31.

28. Масенко Л. Т. Павло Гнатович Житецький. *Павло Гнатович Житецький. Вибрані праці. Філологія.* / Упоряд. вступна стаття і примітки Л. Т. Масенко. Київ: Наукова думка, 1987. С. 3-18.

29. Масенко Л. Т. Примітки. *Павло Гнатович Житецький. Вибрані праці. Філологія.* / Упоряд. вступна стаття і примітки Л. Т. Масенко. Київ: Наукова думка, 1987. С. 301–321.

30. Німчук В. До проблеми про старокнижні елементи й "діалектизми" в Шевченковій поезії. *Українська мова.* 2015. № 4. С. 3-25.

31. Огієнко І. Історія української літературної мови. Київ: Либідь, 1995. С. 148-153.

32. Пашковська Г. В. Формування норм української мови: Концепція Івана Нечуя-Левицького / За ред. Ю. Л. Мосенкіса. Київ, Умань, 2010. 212 с.

33. Перетц В. Н. Краткий очерк методологии истории русской литературы: пособие и справочник для преподавателей, студентов и для самообразования / предисл. С. К. Росовецкого, А. Н. Дмитриева; Гос. публ. ист. б-ка России. Москва, 2010. 246 с.

34. Плющ П. П. Історія української літературної мови. Київ: Вища школа, 1971. 423 с.

35. Потебня А. Мысль и язык. 2-е изд. Харьков: Тип. А. Дарре, 1892.

36. Поучение Владимира Мономаха / Подготовка текста О. В. Творогова, перевод и комментарии Д. С. Лихачева. *Памятники литературы Древней Руси. Начало русской литературы XI – начало XII века.* Москва: Художественная литература, 1978. с. 393-416.

37. Росовецкий С. К. Памятник истории литературоведения – или университетское пособие на все времена? *Перетц В. Н. Краткий очерк методологии истории русской литературы: пособие и справочник для преподавателей, студентов и для самообразования* / предисл. С. К. Росовецкого, А. Н. Дмитриева; Гос. публ. ист. б-ка России. Москва, 2010. С. 3–24.

38. Росовецкий С. К. Український фольклор у теоретичному висвітленні: підручник. Київ: ВПЦ "Київський університет", 2008. 624 с.

39. Русанівський В. М. Історія української літературної мови. Київ: АртЕк, 2001. 392 с.

40. Русанівський В. М. Шевченкове індивідуально-авторське слововживання. *Слово і час.* 1990. № 11. С. 60–64.

41. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1970–1980 [Електр. Ресурс]. URL: <http://sum.in.ua/>

42. Сологуб Н. "Через край із серця рідне слово ллється..." (про мову поезій П. Куліша). *Культура слова*, 2010. Вип. 72. С. 15–20.

43. Текст "Слова о полку Игореве". *Энциклопедия "Слова о полку Игореве"*: В 5 томах. / Российская Академия наук, Институт русской литературы (Пушкинский дом). / Ред. коллегия: чл-корр. РАН Л. А. Дмитриев, академик РАН Д. С. Лихачев и др. Санкт-Петербург : Изд-во "Дмитрий Буланин", 1995. Т. 1: А–В. С. 8–14.

44. Тимошенко П. Д. Епітет. *Шевченківський словник*: У двох томах. / Інститут літератури імені Т. Г. Шевченка АН УРСР Київ: Радянська енциклопедія, 1976. Т. 1: А–Мол.

45. Украинские народные думы / Серия "Эпос народов СССР". Вступит. ст. Б. П. Кирдан. Москва: Наука, 1972. 559 с.

46. Українські народні думи: [У 2 т.] Т. 1 корпусу. Тексти №№ 1–13 і вступ К. Грушевської / НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського ; Відп. за вип. Г. Скрипник. Київ, 2004. Перевид. з вид. 1927 р. 176 с.

47. Українські народні думи: [У 2 т.]. Т. 2 корпусу. Тексти №№ 14–33 і передм. К. Грушевської / НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського ; Відп. за вип. Г. Скрипник. Київ, 2004. Перевид. з вид. 1931 р. 304 с.

48. Федорук О. Роман Куліша "Чорна рада". Історія тексту. Київ: Критика, 2019.

49. Чумацькі пісні / Упоряд. О. І. Дей та ін. Київ: Наукова думка, 1976. 544 с.

50. Шевченко Т. Зібрання творів: У 6 т. Т. 1: Поезія 1837–1847. Київ: Наукова думка, 2001. 784 с.

51. Шевченко Т. Зібрання творів: У 6 т. Т. 2: Поезія 1847–1861. Київ: Наукова думка, 2001. 784 с.

52. Lausberg Heinrich. *Retoryka literacka: Podstawy wiedzy o literaturze*. Przełożył, opracował i wstępem poprzedził. Albert Gorzkowski. Bydgoszcz: Nomini, 2002. 990 s.

REFERENCES

1. Veselovskyj, A. (2004). *From the history of the epithet. Historical poetics* [Iz istorii epiteta. Istoricheskaya poetika]; ed., entry article and notes by V.M. Zhirmunsky. 2nd edition, revised. Moscow: editorial URSS, pp. 73–92 [in Russian].

2. Grycenko, P. (2013). *Shevchenko's language* [Mova Shevchenka]. Shevchenko's encyclopedia: in 6 vols. Vol. 4: M – Pa. NAS of Ukraine, Institute of literature named after T. Shevchenko; editor: M. Zhulinsky. Kyiv, NAS of Ukraine, Institute of literature named after T. Shevchenko, p. 272–280 [in Ukrainian].

3. Grycenko, P. (2015). *Church Slavonic words* [Tserkovnoslov'yanizmy]. Shevchenko's encyclopedia: in 6 vols. Vol. 6: T – I, NAS of Ukraine, Inst. TG Shevchenko; editor: MG Zhulinsky, Kyiv, NAS of Ukraine, Institute of literature named after T. Shevchenko, p. 682–688 [in Ukrainian].

4. Guhman, M. (1990). *Literary language* [Literaturnyy yazyk.]. *Linguistic Encyclopedic Dictionary*. Moscow: Soviet Encyclopedia, 1990. P. 270–271 [in Russian].

5. Dzendelivsky, Y. (2000). *Kulish Panteleimon Alexandrovich* [Kulish Panteleymon Oleksandrovych]. *Ukrainian language. Encyclopedia*. Kyiv, p. 262–263 [in Ukrainian].

6. Dolzhykova, T. (2004). *Linguistic personality of P. Kulish* [Movna osobystist' P. Kulisha]. Abstract of a PhD thesis, 10.02.01 Ukrainian language., NAS of Ukraine; Institute of Ukrainian Language. Kyiv, 21 p. [in Ukrainian].

7. Dolzhykova, T. (2010). *I also want to sing in Italian, Greek, Latin... (peculiarities of the language of Panteleimon Kulish's translations)*. [Khochet'sya spivaty shche y po-ital'yans'ky, po-hrets'ky, po-latyns'ky... (osoblyvosti movy perekladiv Panteleymona)]. *Kul'tura slova*, 2010, 72, 20–25 [in Ukrainian].

8. Evgenieva, A. (1963). *Essays on the language of Russian oral poetry in the records of the XVII – XX centuries* [Ocherki po yazyku russkoy ustnoy poezii v zapisyakh KHVÍÍ–KHKH vv.]. Moscow – Leningrad: Publishing house of the USSR Academy of Sciences, 1963. 353 p. [in Russian].

9. *Etymological dictionary of the Ukrainian language* (1985) [Etymolohichnyy slovnyk ukrayins'koyi movy]. In 7 vols. Vol. 2: D – Koptsi, Ed. O. Melnichuk. Kyiv, Naukova Dumka, 572 p. [in Ukrainian].

10. *Etymological dictionary of the Ukrainian language* (1989) [Etymolohichnyy slovnyk ukrayins'koyi movy]. In 7 vols. Vol. 3: Kora-M, Ed. O. Melnichuk. Kyiv, Naukova Dumka, 553 p. [in Ukrainian].

11. *Etymological dictionary of the Ukrainian language* (2006) [Etymolohichnyy slovnyk ukrayins'koyi movy]. In 7 vols. Vol. 5: R–T, Ed. O. Melnichuk. Kyiv, Naukova Dumka, 705 p. [in Ukrainian].

12. Yermolenko, S. (2010). *Panteleimon Kulish in the history of the Ukrainian literary language* [Panteleymon Kulish v istoriyi ukrayins'koyi literaturnoyi movy]. *Kul'tura slova*, 2010, 72, 6–15 [in Ukrainian].
13. Zhyteckyj, P. (1893). *Thoughts on the Little Russian folk dumas* [Mysli o narodnykh malorusskikh dumakh]. Kiev, journal "Kiev Staryna", 250 p. [in Russian].
14. Zhyteckyj, P. (1987). *On the poetic style and literary form of "A word about Igor's regiment"* [O poetycheskom style y lyteraturnoj forme "Slova o polku Ygoreve"]. Pavlo Hnatovych Zhytetsky. Selected works. Philology. Kyiv, Naukova Dumka, p. 255–285 [in Russian].
15. Zhyteckyj, P. (1895). *About different methods of studying the Little-Russian folk dumas* [O raznykh metodakh izucheniya narodnykh malorusskikh dum]. *Ethnographic Review*, 4, 108–121 [in Russian].
16. Kolessa, F. (1939). *Studies on the poetic work of Taras Shevchenko* [Studiyi nad poetychnoyu tvorchistyu T. Shevchenka]. Lviv, 286 p. [in Ukrainian].
17. Kolessa, F. (1937). *The formulas of the end in the Ukrainian folklore dumas in connection with the question of the conversion of the dumas* [Formuly zakinchennja v ukrai'ns'kyh narodnyh dumah u zv'jazku z pytannjam pro naverstvuvannja dum]. *ZNShT*, 155. *Proceedings of the philological section*, 29–67 [in Ukrainian].
18. Kravchenko, M. (2010). *Linguistic and aesthetic content of the works of Panteleimon Kulish* [Movno-estetychnyj zmist tvoriv Pantelejmona Kulisha]. *Kul'tura slova*, 2010, 72, 25–31 [in Ukrainian].
19. Kulish, P. (1969). *Selected works* [Vybrani tvory]. Kyiv: Dnipro, 559 p. [in Ukrainian].
20. Kulish, P. (1924). *A letter to L. Glibov* [Lyst do L. Glibova] July 24, 1864. *Chervonyj shljah*, 8–9, 283 [in Ukrainian].
21. Kulish, P. (2015). *Complete collection of works* [Povne zibrannja tvoriv]. Scientific works. Journalism. Vol. III. Notes on Southern Russia. Kyiv, Critique, Book 1. 316 p. [in Ukrainian].
22. Kulish, P. (2015). *Complete collection of works* [Povne zibrannja tvoriv]. Scientific works. Journalism. Vol. III. Notes on Southern Russia. Kyiv, Critique, Book 2. 484 p. [in Ukrainian].
23. Kulish, P. (1897). *Borrowed kobza: Singing foreign language songs* [Pozychena Kobza: Perespivy chuzhomovnyh spiviv]. Geneva, 120 p. [in Ukrainian].
24. Kulish, P. (1843). *Ukraine. From the beginning of Ukraine to Khmelnytsky's father* [Ukraïna. Od pochatku Vkraïni do bat'ka

Hmelnyc'kogo] Kiev, 99 p. URL: http://shron.chtyvo.org.ua/Kulish/Ukraina_Od_pochatku_Vkpain_do_batka_Khmelnyskoho.pdf (last access: 17.11.2020) [in Ukrainian].

25. Kumeda, O. (2010). *Sources of variability in the language of the first editions of P. Kulish's works* [Dzherela variantnosti v movi pershodrukiv tvoriv P. Kulisha]. *Movoznavchyy visnyk*, 10, 131–136 [in Ukrainian].

26. Kumeda, O. (2010). *Lexical regionalisms in the first editions of P. Kulish* [Leksychni rehionalizmy v pershodrukakh P. Kulisha]. *Kul'tura slova*, 72, 31–36 [in Ukrainian].

27. Kumeda, O. (2010). *Language views of P. Kulish and the language of his works* [Movni pogljady P. Kulisha i mova jogo tvoriv]. *Scientific journal of NPU named after M.P. Dragomanov. Series "Problems of grammar and lexicology"*, 6, 27–31 [in Ukrainian].

28. Masenko, L. (1987). *Pavlo Hnatovych Zhytetsky. Selected works. Philology* [Pavlo Hnatovych Zhytets'kyy. Vybrani pratsi. Filolohiya]. *Pavlo Hnatovych Zhytetsky. Selected works. Philology*. Kyiv, Naukova Dumka, 3–18 [in Ukrainian].

29. Masenko, L. (1987). *Notes* [Prymitky]. *Pavlo Hnatovych Zhytetsky. Selected works. Philology*. Kyiv: Naukova Dumka, 301–321 [in Ukrainian].

30. Nimchuk, V. (2015). *On the problem of old book elements and "dialectisms" in Shevchenko's poetry* [Do problemy pro staroknyzhni elementy j "dialektyzmy" v Shevchenkovi poezii]. *Ukrai'ns'ka mova*, 4, 3–25 [in Ukrainian].

31. Ogienko, I. (1995). *History of the Ukrainian literary language* [Istoriya ukrai'ns'koi' literaturnoi' movy]. Kyiv: Lybid, 148–153 [in Ukrainian].

32. Pashkovska, G. (2010). *Formation of norms of the Ukrainian language: The concept of Ivan Nechuy-Levytsky* [Formuvannja norm ukrai'ns'koi' movy: Koncepcija Ivana Nechuja-Levyč'kogo]. Yu.L. Mosenkis (Ed.). Kyiv, Uman, 212 p. [in Ukrainian].

33. Peretc, V. (2010). *A brief sketch of the methodology of the history of Russian literature: a manual and reference book for teachers, students and for self-education* [Kratkyj ocherk metodologyy ystoryy russkoj lyteraturi: posobyje y spravochnyk dlja prepodavatelej, studentov y dlja samoobrazovanyja]. Moscow, 246 p. [in Russian].

34. Pljushh, P. (1971). *History of the Ukrainian literary language* [Istorija ukrai'ns'koi' literaturnoi' movy]. Kyiv: Vyshha shkola, 423 p. [in Ukrainian].
35. Potebnja, A. (1892). *Thought and language* [Mis' y jazik]. 2nd ed. Kharkiv: Type. A. Darre [in Russian].
36. *The teachings of Vladimir Monomakh* (1978) [Pouchenye Vladymyra Monomaha]. Moscow: Fiction, 393-416 [in Russian].
37. Rosoveckyj, S. (2010). *Monument to the history of literary criticism – or a university manual for all times?* [Pamjatnyk ystoryy lyteraturovedenyja – yly unyversytetskoe posobyje na vse vremena?] Moscow, 2010, 3–24 [in Russian].
38. Rosoveckyj, S. (2008). *Ukrainian folklore in theoretical light: a textbook* [Ukrai'ns'kyj fol'klor u teoretychnomu vysvitleni: pidruchnyk]. Kyiv: VPC "Kyiv's'kyj universytet", 624 p. [in Russian].
39. Rusanivs'kyj, V. (2001). *History of the Ukrainian literary language* [Istorija ukrai'ns'koi' literaturnoi' movy]. Kyiv: ArtEk, 392 p. [in Ukrainian].
40. Rusanivs'kyj, V. (1990). *Shevchenko's individual-author word usage* [Shevchenkove indyvidual'no-avtors'ke slovovzhyvannja]. *Slovo i chas*, 11, 60–64 [in Ukrainian].
41. *Dictionary of the Ukrainian language* (1970-1980) [Slovnyk ukrai'ns'koi' movy]: in 11 vols. USSR Academy of Sciences. Institute of Linguistics. Kyiv: Naukova Dumka [in Ukrainian]. URL: <http://sum.in.ua/>
42. Sologub, N. (2010). *Through the edge of the heart the native word flows... (about the language of P. Kulish's poems)*. ["Cherez kraj iz sercja ridne slovo ljet'sja..." (pro movu poezij P. Kulisha)]. *Kul'tura slova*, 72, 15–20 [in Ukrainian].
43. *Text "Word about Igor's regiment"* (1995) [Tekst "Slova o polku Ygoreve"]. Encyclopedia "Words about Igor's regiment": In 5 volumes. Russian Academy of Sciences, Institute of Russian Literature. St. Petersburg, 1, 8–14 [in Russian].
44. Tymoshenko, P. (1976). *Epithet* [Epitet]. Shevchenko's dictionary: In two volumes. / Taras Shevchenko Institute of Literature of the USSR Academy of Sciences Kyiv: Soviet Encyclopedia, 1976. Vol. 1: A – Mol [in Ukrainian].
45. *Ukrainian People's Dumas* [Ukrai'ns'ki narodni dumy]. Series "Epic of the Peoples of the USSR". Moscow: Nauka, 1972. 559 p. [in Ukrainian].
46. *Ukrainian folklore Dumas* (2004) [Ukrai'ns'ki narodni dumy]. Kyiv, 2004, 176 p. [in Ukrainian].

47. *Ukrainian folklore Dumas* (2004) [Ukrai'ns'ki narodni dumy] Kyiv, 2004, 304 p. [in Ukrainian].

48. Fedoruk, O. (2019). *Kulish's novel "Black Council". History of the text* [Roman Kulisha "Chorna rada". Istorija tekstu]. Kyiv: Critique [in Ukrainian].

49. *Chumak songs* (1976) [Chumac'ki pisni].. O. Day and others. Kyiv: Naukova Dumka, 544 p. [in Ukrainian].

50. Shevchenko, T. (2001). *Collection of works* [Zibrannja tvoriv]. In 6 vols. Vol. 1: Poetry 1837–1847. Kyiv, Naukova Dumka, 784 p. [in Ukrainian].

51. Shevchenko, T. (2001). *Collection of works* [Zibrannja tvoriv]. In 6 vols. Vol. 2: Poetry 1847–1861. Kyiv, Naukova Dumka, 784 p. [in Ukrainian].

52. Lausberg, H. (2002). *Literary rhetoric: The basics of knowledge about literature* [Retoryka literacka: Podstawy wiedzy o literaturze]. Homini, 990 p. [in Polish].

Дата надходження до редакції – 15.09.2020

Дата затвердження редакцією – 11.10.2020

УДК 811.161.2

DOI: <https://doi.org/10.17721/APULTP.2020.41.105-118>**Maïia B. Bulakh**

ORCID ID: 0000-0002-0857-7256

INTERNET MEME AS A MEANS OF INTERTEXTUALITY

Abstract. *The article considers the features of meme as a genre of Internet communication. The author focuses on the characteristics of the Internet meme as a means of intertextuality. The main attention is paid to the types and sources of intertextuality of memes in the Ukrainian-language Internet. In the last few years there has been a growing interest in study of new internet genres. To the author's knowledge, Ukrainian internet meme has been scarcely investigated from the point of view of intertextuality. The relevance of this work is due to the fact that Internet memes in the Ukrainian media are insufficiently explored. In particular, the category of intertextuality of memes has been poorly studied. This paper presents a new look at a previously unexplored aspect of intertextuality in Internet memes of the Ukrainian-language segment of the Internet. The purpose of this article is to identify and describe the features of the implementation of intertextuality in Internet memes. The author defines the Internet meme as a unit of Internet discourse, which is characterized by a combination of standard in form and expression in meaning. In this paper, the scholar describes meme as an illustration and a text to it. Due to their nature, memes are concentrated information in a vivid form. The material for the study is Internet memes from social networks of the Ukrainian-language Internet, such as Facebook, Instagram, Twitter. In order to study intertextuality in internet memes the author uses intertextual analysis and continuous sampling method. This allows to explore the intertextual basis of Internet memes. The research shows that the nature of the intertextuality of Internet memes is diverse. The author outlines that prototexts of Internet memes are precedent names, statements, texts and situations. The paper describes the types of precedent texts, as well as the mechanisms of intertextuality. The author separately considers the functions of precedent texts in memes. The results show that the main functions of Internet memes are a means of creating comic effect, popularization through introduction into the global context, aesthetic effect, concentrating information and intellectual play. Research on intertextuality in Internet memes appears*

fully justified as it is still insufficiently studied. The conclusions state that intertextuality is realized in Internet discourse, because Internet genres are interconnected and interactive. Duplication of the meme supports its precedent. Today, all texts on the Internet are interconnected by hypervocations, and the Internet has become one hypertext in the modern information and communication environment.

Key words: internet meme, intertextuality, mass communication, precedent text, internet communication.

Information about author: Bulakh Maiia Bohdanivna – PhD; assistant of the department of stylistics and language communication; Institute of philology; Taras Shevchenko National University of Kyiv.

E-mail: bulakh1@ukr.net

Булах М.Б.

ORCID ID: 0000-0002-0857-7256

ІНТЕРНЕТ-МЕМ ЯК ЗАСІБ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ

Анотація. Запропонована стаття присвячена аналізу властивостей інтертекстуальності інтернет-мема. Інтернет-мем розглядаємо як особливий жанр інтернет-комунікації, що має яскраву лаконічну форму та концентрований зміст. У роботі ми зосередились на інтертекстуальній особливості мемів, адже меми дуже часто творяться на основі прецедентних текстів. Такими прецедентними феноменами можуть виступати текст художньої літератури, прецедентна ситуація, прецедентне ім'я або назва, інший мем. Відсилка до іншого тексту може бути як у формі, так і у вербальному наповненні, вона може бути очевидною і прихованою. Розглядаючи феномен інтертекстуальності та прецедентності, ми базувалися на роботах європейських дослідників Ю. Крістєвої, Р. Барта, Ж. Дерріди, що представляють підхід до явища інтертекстуальності, коли кожен текст уявляється як частина універсального тексту. У нашій роботі ми розглядаємо інтертекстуальність як міжтекстову взаємодію, за якої відбувається свідоме використання міжтекстових зв'язків між новим текстом і прототекстом. Інтертекстуальність зреалізована в Інтернет-дискурсі, адже Інтернет-жанри взапов'язані та інтерактивні. Така риса інтернет-мема, як дубльованість, підтримує його прецедентність. Сьогодні усі тексти в

.....

Інтернеті взаєпов'язані гіперпосиланнями, і Інтернет став одним гіпертекстом у сучасному інформаційно-комунікаційному середовищі. У роботі був використаний метод суцільної вибірки для добору матеріалу та метод інтертекстуального аналізу. Матеріалом запропонованої статті стали українські інтернет-меми з соціальних мереж інтернету, таких як Фейсбук, Інстаграм, Твітер. Актуальність нашої роботи ми вбачаємо у тому, що інтернет-меми як жанр, що постійно розвивається і створюється, мало досліджений в українських наукових роботах. Зауважимо, що зокрема мало досліджена така їх категорія, як інтертекстуальність. Ми запропонували функції прецедентних феноменів в інтернет-мемах, виокремивши такі: засіб створення комізм, засіб популяризації за рахунок введення у глобальний контекст, засіб створення естетичного ефекту, засіб концентрації інформації, засіб створення інтелектуальної гри і загадки.

Ключові слова: інтернет-мем, інтертекстуальність, масова комунікація, прецедентний текст, інтернет-комунікація.

Інформація про автора: Булах Майя Богданівна –кандидат філологічних наук; асистент кафедри стилістики та мовної комунікації; Інститут філології; Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Електронна адреса: bulakh1@ukr.net

Булах М.Б.

ORCID ID: 0000-0002-0857-7256

ИНТЕРНЕТ-МЕМ КАК СРЕДСТВО ИНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТИ

Аннотация. Данная статья посвящена анализу свойств интертекстуальности интернет-мема. Мы рассматриваем интернет-мем как особый жанр интернет-коммуникации, который имеет яркую лаконичную форму и концентрированный смысл. В работе мы сосредоточились на интертекстуальной особенности мемов, ведь мемы очень часто возникают на основе прецедентных текстов. Такими прецедентными феноменами могут выступать тексты художественной литературы, прецедентные ситуации, прецедентные имена или названия, другие мемы. Отсылку к другому тексту можно увидеть как в форме, так и в вербальном наполнении, она может быть

очевидной и скрытой. Рассматривая феномен интертекстуальности и прецедентности, мы базировались на работах европейских исследователей Ю. Кристевой, Р. Барта, Ж. Дерриды, представляющие такой подход к явлению интертекстуальности, при котором каждый текст рассматривают как часть универсального текста. В этой работе мы понимаем интертекстуальность как межтекстовое взаимодействие, при котором происходит сознательное использование интертекстовых связей между новым текстом и прототекстом. Интертекстуальность реализована в интернет-дискурсе, ведь интернет-жанры взаимосвязаны и интерактивны. Такая черта интернет-мема, как дублированность, поддерживает его прецедентность. Сегодня все тексты в Интернете связаны гиперссылками, а интернет стал одним гипертекстом в современной информационно-коммуникационной среде. В работе был использован метод сплошной выборки для отбора материала и метод интертекстуального анализа. Материалом предлагаемой статьи стали украинские интернет-мемы из социальных сетей интернета, таких как Фейсбук, Инстаграм, Твиттер. Актуальность нашей работы в том, что интернет-мемы как жанр, который постоянно развивается, мало исследован в украинских научных работах. Заметим, в частности мало исследована такая их категория, как интертекстуальность. Мы рассмотрели функции прецедентных феноменов в интернет-мемах, выделив следующие: средство создания комизма, средство популяризации за счет введения в глобальный контекст, средство создания эстетического эффекта, средство концентрации информации, средство создания интеллектуальной игры и загадки.

Ключевые слова: интернет-мем, интертекстуальность, массовая коммуникация, прецедентный текст, интернет-коммуникация.

Информация об авторе: Булах Майя Богдановна – кандидат филологических наук; ассистент кафедры стилистики и языковой коммуникации; Институт филологии; Киевский национальный университет имени Тараса Шевченка.

Электронный адрес: bulakh1@ukr.net

The development of socio-cultural processes in the information age has led to the emergence of new genres on the Internet. In our article we will continue [1] a series of studies of such a special genre in the Ukrainian Internet sphere as meme. It is well-known that memes are part of an online subculture, a virtual mass discourse. The relevance of

.....

this work is due to the fact that Internet memes in the Ukrainian media are little studied, and especially little studied is their category, such as intertextuality. However, there is still a need for research on Internet memes as an important part of mass communication.

It is common knowledge that Internet memes are units of Internet communication, the main property of which is conciseness and virality. In spite of to the capacity of rich information, placed in a bright and attractive form, memes spread quickly on the Internet, and in particular on social media. As for the form of the Internet meme, it differs from the usual caption image to a viral video.

Generally speaking, memes are a media reaction to new events in society. The development of modern communication channels is intensifying the emergence of new memes. Multi-channel Internet media, which are social networks, create and produce them not only verbally but also visually. Memetic genres are especially active in social networks such as Twitter, Instagram, Facebook, YouTube.

The genre of Internet meme is an integral part of the media space, and undoubtedly reflects the intertextuality of Internet text. As Russian researcher of media memes S. Kanashina noted in her study "Internet meme as media text", "among the characteristics of the Internet meme as media text we can distinguish intertextuality, interactivity, hybridity and pattern" [2, p. 108].

The paper used the method of continuous sampling for material selection and the method of intertextual analysis. This allowed us to explore the intertextual basis of Internet memes. The material of the proposed article was Ukrainian Internet memes from social networks such as Facebook, Instagram, Twitter.

In our paper the focus of attention is on intertextuality as a basic characteristic of media texts. After all, intertextuality, as we understand it, is intertextual connections connected by calls to each other. The World Wide Web is therefore metaphorically called a network, because all texts (in the broadest sense) on the Internet form a web of interdependent texts open to multichannel interconnections. Such Internet culture, according to researcher O. Krasnoyarova "is a plurality of texts, meanings, open to creative productive play of generation of meanings, open to a plurality of polyphonic dialogues that permeate the media space" [4, p. 91].

We believe that memes are an organic part of Internet culture and are part of a system of typical Internet memes that create viral series of memes. Internet memes can exist in Internet culture as an autonomous unit and as a component of blogs, advertising, portals, online publications. The realm of online texts is hypertext, where all texts are linked and one text is the path to a thousand others. Therefore, even sometimes on the border of such intertextual interaction it is difficult to trace where a new text begins and another's is fragmented.

As for the concept of intertextuality, we understand intertextuality as an intertextual interaction in which there is a conscious use of intertextual connections between the new text and the prototext. A broad understanding of intertextuality, when each text is considered part of a universal text, was presented in the papers of Y. Kristeva, R. Barth, J. Derrida. In her "Semiotics" (1969), Y. Kristeva described intertextuality as an infinite process in which previous and new texts are reproduced and interact [5; 6].

A well-known Ukrainian researcher O. Selivanova defines the precedent phenomenon as "a component of knowledge, the designation and content of which are well-known to representatives of a certain ethnocultural community, relevant and used in cognitive and communicative terms. Types of precedent phenomena are name (individual name of a famous person, character of a work, artifact); situation (significant event that actually took place in the life of an ethnic group and civilization); text (a popular work, actualized in other texts, the return to which is guided by the mechanisms of intertextuality)" [7, p. 492]. Thus, precedent names can be precedent names, precedent situations, precedent texts. The source of the intertextuality of an internet meme can be: a text of fiction, a precedent situation, a precedent name or title, another meme.

Our research has shown that the Internet meme is very often based on a precedent phenomenon and becomes a precedent phenomenon in itself. Being produced and reduplicated in different contexts, meme becomes a modified copy of itself. We must point out that the precedent text also tends to be transformed into memes and reinterpreted.

It is worth noting that in popular media publications aimed at a mass audience, the selection of precedent texts is often reduced to a limited range of mass, obvious and easily guessed texts and situations. Usually, memes are based on current events, pop images, "political icons, popular figures and historic (canonical) images in different types" [8, p. 72].

Analyzing the memes of the Ukrainian segment of the Internet, we can see the following main types of precedent phenomena.

1. Precedent events. Such are the events of the last year, such as the pandemic and historical events – the Revolution of Dignity, important facts from history, the presidential election and similar defining facts from the life of Ukraine.
2. Precedent slogans. We are talking about mottos and slogans from political campaigns of local elections and presidential elections.
3. Precedent names and images. These are popular modern figures and historical figures. Contemporaries may include politicians, athletes, pop stars,
4. Precedent works of art. These include works of fiction, paintings, lyrics.
5. Precedent memes. They are often memes that first appeared in the American or European segments of the Internet, or can be local.

Obviously, the reason for this is an attempt to focus on the level of knowledge of the recipient. It is assumed that the average reader does not have extensive encyclopedic knowledge and highly developed intellectual competence. We believe that the use of means of intertextuality develops the reader's sense of speech and can expand his awareness, although, of course, this is not a priority. The reader's ability to recognize, comprehend and interpret the meaning of the text occurs only when the background knowledge of the author and the recipient are shared.

It is interesting to note that one of the sources of Ukrainian memes precedent is samples of texts of Ukrainian literature, or biographical facts of poets and writers. Here are some examples from the Instagram public "Fine memes about Ukrainian literature". In particular, several precedent sources intersect on one of the memes, namely the film "Joker" in 2019 and Pavlo Tychyna's poetry. The

poems "Ви знаєте, як липа шелестить" and "Партія веде" are mentioned in comparison with two photos from the movie "Joker", illustrating the hero's mood from calm and satisfied to melancholy despair. Of course, to understand this meme, you need to know the history of Ukrainian culture of the twentieth century, as well as the plot of the movie "The Joker".

As for literary memes, the most popular heroes of them are Taras Shevchenko, Ivan Franko, Lesya Ukrainka, Mykhailo Kotsyubynsky. Moreover, memes often mention their most famous works "Садок вишневий коло хати", "Каменярі", "Intermezzo". Or another example where Ukrainian writers and American cinema collided. Lesya Ukrainka and Olga Kobylyanska are easily guessed in the images of famous heroes of the film "Pulp Fiction" of 1994.

Unfortunately, the precedent, which gave rise to many genres on the social network, was a pandemic. Analyzing the Internet memes of 2020, we undoubtedly see a reflection of the situation around the world, and in particular in Ukraine. This is a COVID-19 pandemic.

During the period when laboratory-confirmed cases of COVID-19 began to be recorded throughout Ukraine, the network joked about the "phenomenon" of the Mykolayiv region and the city of Mykolayiv, where no case of the disease was officially recorded. Active users of social networks have responded to this fact with numerous photo frogs and memes, such as a reinterpreted poster from the movie "Catch Me If You Can" (2002).

Figure 1. Catch Me If You Can

Another topic that many memes have been dedicated to in 2020 is "colossal change", which leads to the self-isolation of people and the reduction of their impact on the environment. We draw attention to a meme with historical allusions "Because of quarantine, the Kyiv streets were cleared, and the Government of the Ukrainian People's Republic in exile returned to the Teacher's House."

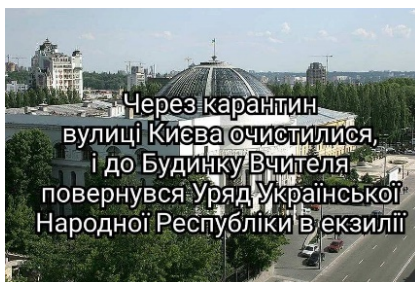

Figure 2. The Kyiv streets were cleared, and the Government of the Ukrainian People's Republic in exile returned to the Teacher's House

The situation led to the cancellation of all public events, which the reporters illustrated with a meme alluding to the mural "The Last Supper" by Leonardo da Vinci, which lacks all the characters in the picture and instead has the inscription "Canceled".

The situation with coronavirus and quarantine, despite the seriousness of the subject, caused a wave of memes, jokes and photo frogs on the network. In particular, about the professions that have the opportunity to earn a lot during the quarantine period. For example, a meme based on an illustration from the Disney cartoon "Duck Stories" illustrates how couriers of delivery services bathe in gold.

However, meme is a genre of online communication that combines verbal and visual components. We believe that sufficient understanding of the Internet meme is possible only taking into account both graphic and verbal semantic components. Research has shown that the graphic component of the Internet meme is often an allusion to precedent text, which enriches the meaning of the meme and introduces it into the system of hyperlinks.

In the article "Internet meme as a media text" it has been suggested that the Internet meme is characterized by a pattern, which is implemented in its standardized form. This form facilitates the perception of memes, saves language and cognitive resources. Follow assumption seems to be reasonable. "The stereotypical nature of Internet memes indicates the general trend of the modern information space to compression and reduction at the structural and semantic levels" [2, p. 110-111].

We understand intertextuality as intertextual interaction, the correlation of one text with another. As we can see, intertextuality is a necessary characteristic of the Internet meme, which is manifested both in its formation, often based on precedent, and in its use, when it itself becomes a precedent and is reduplicated many times. In this case, the prototype and the copy are connected by intertextual links. As mentioned earlier, Internet memes tend to be serial. This means that on the basis of a successful meme, which becomes a model, dozens of new ones are created. For example, a meme with I. Franko and cats and a collage with T. Shevchenko. The latest series of memes to go viral is a flash mob consisting of four photos linked to different social networks: LinkedIn – a strict portrait, Facebook – a family photo, Instagram – a gorgeous photo, Tinder – an attractive photo. Such a collage was created for prominent figures of Ukrainian culture, one of which we cite as an example – the image of Taras Shevchenko.

Figure 3. Meme with I. Franko

Figure 4. Viral meme with Taras Shevchenko

As for the functions of intertext in Internet memes, based on the work of researcher S. Kanashina [3, p. 124], who figured out the functions of precedent phenomena in Internet memes, we, in turn, proposed such as:

1. Means of creating comic effect.

To illustrate, let's give an example of the reaction of social network users to the concrete structure on Kyiv's Independence Square. It was installed for the holiday on March 8 and looked like a huge snowdrop. Concrete snowdrops in the network were immediately called the flowers of evil, alluding to the collection of poems by the French symbolist poet Charles Baudelaire "Flowers of Evil". A meme depicting the cover of a book with a photo from Independence Square in Kyiv has appeared on Facebook.

Figure 5.

Flowers of Evil on on Independence Square in Kyiv

2. Means of promotion through introduction into the global context.

In order to promote the meme, the author can deliberately choose precedent themes, figures, or use viral series of memes. The precedent connects the text with many other texts, thus creating a network of memes. This confirms the fact that many Ukrainian memes are based on well-known memes of American or European origin. In particular, among those that we have offered as an

illustration in our article are a meme with I. Franco and cats, a meme with a fresco by Leonardo da Vinci, a meme flashmob with photos from different social networks.

3. Means of creating an aesthetic effect.

The aesthetic motivation of the precedent text in both formal and verbal expression of the meme adds to this genre emotionality and expressiveness. The richness of symbols and artistic background, which is manifested in allusions to fiction and cinema, creates a multi-layered multicultural context. Thus, the new meme realizes the creative potential of the author and the audience. A good example of this function will be a meme, where the images of famous heroes of the film "Pulp fiction" by K. Tarantino depict Ukrainian writers Lesya Ukrainka and Olga Kobylyanska. In our opinion, such a militant, aggressive image symbolizes the struggle of the Ukrainian feminist movement, the symbols of which, of course, became these writers.

4. Means of creating an intellectual game and puzzle.

The use of the precedent phenomenon requires a certain readability and a broad outlook to understand some memes, which increases the awareness of the audience. When the reader uses his erudition to read the meme, he rises in his eyes, goes to the level of elite readers. In particular, the meme about concrete flowers on Independence Square in Kyiv and a collection of poems by S. Baudelaire already mentioned in this article.

Hidden precedent can also be a kind of secret code, which is sorted by the principle for identification friend-foe. For example, it is possible to stratify the audience by age, interests, political preferences, level of education.

5. Means of concentrating information.

The precedent phenomenon puts the meme in a broad context, thus concentrating a system of connections and a rich background. This saves the reader's cognitive resource and space in the media text. Much of the daily conversation has moved to the Internet, so too long texts are inferior to concise situational-contextual memes. Their perception does not require the reader much concentration to master a significant amount of information. In particular, it works

well in memes on current topics, one of which in 2020 was the situation with coronavirus and quarantine. Any mention of the disease, doctors, medical masks in memes actualize the external context and save verbal effort. For example, the series of memes we mentioned earlier "Nature has been cleansed in quarantine" or memes about professions that have the opportunity to earn a lot during the quarantine period.

Conclusions. Our work has led us to conclude that Internet memes are indeed often based on precedent phenomena and intertextuality. We explain this by the fact that the sphere of Internet communication determines the interpenetration and interaction of all texts. It is also due to the fact that the meme is a genre that combines expression and standard. This online genre is a combination of easy to play, patterned reduplicated form and bright, often comic content. The reference to another text can be both in form and in verbal content, it can be obvious and hidden.

In our future research we intend to concentrate on other peculiarities of Internet meme. We see prospects in further study of the genre of Internet meme, given the frequency of its appearance in the Ukrainian-language Internet space.

REFERENCES

1. Bulakh, M. (2019). *Aspectology of meme research* [Aspektologija doslidzhen' memiv]. *Naukovyj visnyk Mizhnarodnogo gumanitarnogo universytetu*, 39(3), 104-107. <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2019.39.3.23> [in Ukrainian].
2. Kanashyna, S. (2019). *Internet meme as media text* [Internet-mem kak mediatekst]. *Izvestija Saratovskogo universiteta. Novaja serija. Serija: Filologija. Zhurnalistika*, 1(19), 107-112. <https://doi.org/10.18500/1817-7115-2019-19-1-107-112> [in Russian].
3. Kanashyna, S. (2018). *Internet meme and precedent phenomenon* [Internet-mem i precedentnyj fenomen]. *Vestnik TGPU*, 4 (193), 122-127. <https://doi.org/10.23951/1609-624X-2018-4-122-127> [in Russian].
4. Krasnojaroja, O. (2015). *Text and media text: the problem of concept differentiation* [Tekst i mediatekst: problema differenciacii ponjatij]. *Voprosy teorii i praktiki zhurnalistiki*, 4(1), 85-100. [https://doi.org/10.17150/2308-6203.2015.4\(1\).85-100](https://doi.org/10.17150/2308-6203.2015.4(1).85-100) [in Russian].

5. Kristeva, J. (2015). *Semiotics* [Semiotika: issledovanija po semanализu]. Moskva: Akademicheskij proekt. [in Russian].
6. P'ege-Gro, N. (2008). *Introduction to the theory of intertextuality* [Vvedenie v teoriju intertekstual'nosti]. Moskva: Izdatel'stvo LKI [in Russian].
7. Selivanova, O. (2006). *Modern linguistics: terminological encyclopedia* [Suchasna lingvistyka: terminologichna encyklopedija]. Poltava: Dovkillja [in Ukrainian].
8. Barlas Bozkuş, Ş. (2016). Pop Polyvocality and Internet Memes As a Reflection of Socio Political Discourse of Turkish Youth in Social Media. *Global Media Journal*, 6, 44-74. <https://doi.org/10.17361/UHIVE.20161016628> [in English].

RESOURCES

- (a) <https://ms.detector.media/sotsmerezhi/post/24298/2020-03-06-betonni-proliski-na-maidani-nezalezhnosti-u-merezhi-peretvorili-na-fotozhabu/>
- (b) <https://ms.detector.media/sotsmerezhi/post/24479/2020-04-12-kuban-povernulasya-do-skladu-ukraini-krashchi-memi-pro-onovlennya-prirodi-pid-chas-karantinu/>
- (c) https://www.instagram.com/ukrlit_memes/?hl=ru
- (d) https://twitter.com/ukrlit_memes
- (e) <https://ms.detector.media/sotsmerezhi/post/24316/2020-03-12-treba-prosto-perestati-zarazhatisya-u-sotsmerezkhakh-zhartuyut-pro-koronavirus-karantin-i-grechku/>
- (f) <https://www.instagram.com/fmupl/?hl=ru>

Дата надходження до редакції – 06.10.2020

Дата затвердження редакцією – 27.10.2020

УДК 811.161.2:81'42

DOI: <https://doi.org/10.17721/APULTP.2020.41.119-134>**Плясун О.М.**

ORCID ID: 0000-0003-2674-5361

МЕДІАІМІДЖ УКРАЇНИ В ПРОЄКЦІЇ НА COVID-19: ПОГЛЯД ЛІНГВІСТА

Анотація. Стаття присвячена аналізу лінгвістичних домінант моделювання медійного іміджу України в період пандемії COVID-19. Дослідження проведене в межах нового напрямку лінгвістики – медіалінгвоїміджології, який і в українському, і в світовому мовознавстві лише починає формуватись, що зумовлює актуальність та наукову перспективу роботи. У статті висвітлено зв'язок медійної лінгвоїміджології з такими неолінгвістичними напрямками, як медіалінгвістика, PR-лінгвістика, психолінгвістика та сугестивна лінгвістика. Визначено основні принципи лінгвістичного аналізу медійних іміджевих текстів про Україну, аргументовано доцільність їх поділу на дві групи: 1) іміджеві тексти, в яких інформація подана з метою сформувати в свідомості реципієнта позитивний імідж України (меліоративні іміджеві тексти), 2) медійні публікації, які *de jure* не є іміджевими, однак є ними *de facto* – такими, зокрема, є тексти ЗМІ про події в політичній, економічній, соціальній, медичній та ін. галузях, що так чи інакше впливають на формування негативного державного іміджу (пейоративні іміджеві тексти). Так, зокрема, аналізуючи медійні публікації про COVID-19, до іміджевих текстів меліоративного типу автор зараховує матеріали про розвиток внутрішнього туризму та позитивні аспекти дистанційного навчання. Наголошено на особливій ролі проєктів "Мандруй Україною" та "Туристичні магніти України" для репарації вітчизняного іміджу в медіа. У свою чергу, автор зауважує, що незважаючи на численні проблеми в освітній галузі, її імідж в українських медіа загалом конструюється в позитивному ключі. У дискурсі лінгвістичного аналізу основними іміджеформувальними маркерами меліоративних іміджевих текстів є використання метафоризованої лексики, епітетних форм слова, лексем із емоційно-оцінною позитивною конотацією, авторських неофразем зі знаком "+" та ін. Водночас у статті акцентується на тому, що пейоративними іміджевими

текстами, спричиненими COVID-19, є медійні публікації про проблеми у медичній, економічній, соціальній та ін. галузях. Для створення атмосфери страху, безвиході, нагнітання панічних настроїв у медійних публікаціях такого типу журналістами використовуються підсилювальні модальні частки з негативною контекстуальною семантикою, перифрази з оцінкою " – " та ін. У статті резюмується, що сьогоденний медіаімідж України є доволі суперечливим. На авторське переконання, у складних умовах пандемії пріоритетним завданням медійника має бути орієнтація на аксіологічні й етичні принципи, інформаційна гігієна та повага до реципієнтів.

Ключові слова: лінгвоіміджологія, медіаімідж України, COVID-19, меліоративний та пейоративний іміджевий текст, іміджеформувальний маркер.

Інформація про автора: Плясун Ольга Миколаївна – аспірант, асистент кафедри стилістики та мовної комунікації; Інститут філології; Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Електронна адреса: olga_2511@ukr.net

Olga M. Pliasun

ORCID ID: 0000-0003-2674-5361

MEDIA IMAGE OF UKRAINE IN A PROJECTION ONTO COVID-19: A LINGUIST'S VIEW

Abstract. The article is devoted to the analysis of linguistic dominants of Ukraine's media image modeling during the COVID-19 pandemic. The research is conducted within the framework of a new direction of linguistics – media linguistic imageology, that in both Ukrainian and world linguistics is just beginning to develop, which determines the relevance and scientific perspective of the work. The article highlights the connection of media linguistic imageology with such neolinguistic areas as media linguistics, PR-linguistics, psycholinguistics and suggestive linguistics. The basic principles of linguistic analysis of media image texts about Ukraine are determined, the expediency of their division into two groups is argued: 1) image texts in which information is presented in order to form a positive image of Ukraine (meliorative image texts), 2) media publications which de jure are not image texts but they are such de facto, for instance, media texts

.....

about events in political, economic, social, medical and other areas that in one way or another affect the formation of a negative state image (pejorative image texts). Thus, in particular, analyzing media publications about COVID-19, the author includes materials on the development of domestic tourism and the positive aspects of distance learning to the image texts of the meliorative type. The special role of the projects "Travel around Ukraine" and "Tourist Magnets of Ukraine" for repairing the national image in media is emphasized. In turn, the author notes that despite numerous problems in the field of education, its image in the Ukrainian media is generally constructed in a positive way. In the discourse of linguistic analysis, the main image-forming markers of meliorative image texts are the use of metaphorical language, epithets, lexemes with emotionally evaluative positive connotation, new phraseology with positive semantics etc. At the same time, the author emphasizes that the pejorative image texts caused by COVID-19 are media publications about problems in medical, economic, social etc. industries. To create an atmosphere of fear, hopelessness and panic in media publications of this type, journalists use amplifying modal particles and paraphrases with negative contextual semantics etc. The author summarizes that today's media image of Ukraine is quite contradictory. In the author's belief, in the difficult conditions of a pandemic a mediator should focus on axiological and ethical principles, information hygiene and respect for recipients.

Key words: linguistic imageology, media image of Ukraine, COVID-19, meliorative and pejorative image text, image - forming marker.

Information about the author: Pliasun Olga Mykolayivna – a PhD student, assistant of the department of stylistics and language communication; Institute of philology; Taras Shevchenko National University of Kyiv.

E-mail: olga_2511@ukr.net

Плясун О.Н.

ORCID ID: 0000-0003-2674-5361

МЕДІАІМІДЖ УКРАЇНИ В ПРОЕКЦІЇ НА COVID-19: ВЗГЛЯД ЛІНГВІСТА

Аннотація. Стаття посвячена аналізу лінгвістических домінант моделювання медійного іміджу України в період пандемії COVID-19. Исследование проведено в рамках нового

направлення лінгвістики – медіалінгвоіміджології, которое и в украинском, и в мировом языкознании только начинает формироваться, что обуславливает актуальность и научную перспективу работы. В статье освещены связь медийной лингвоіміджології с такими неолінгвістическими направлениями, как медіалінгвістика, PR-лінгвістика, психолінгвістика и суггестивная лінгвістика. Определены основные принципы лингвистического анализа медийных іміджевых текстов об Украине, аргументирована целесообразность их разделения на две группы: 1) іміджевые тексты, в которых информация представлена с целью сформировать в сознании реципиента положительный імідж України (меліоративные іміджевые тексты), 2) медийные публикации, которые *de jure* не есть іміджевими, однако являющиеся такими *de facto* – к примеру, речь идет о текстах СМИ, раскрывающих события в политической, экономической, социальной, медицинской и др. сферах, так или иначе влияющих на формирование негативного государственного іміджа (пейоративные іміджевые тексты). В частности, анализируя медийные публикации о COVID-19, к іміджевым текстам меліоративного типа автор относит материалы о развитии внутреннего туризма и положительные аспекты дистанционного обучения. Отмечается особая роль проектов "Путешествуй по Украине" и "Туристические магниты Украины" для репарации отечественного іміджа в медиа. В свою очередь, автор отмечает, что несмотря на многочисленные проблемы в сфере образования, его імідж в украинских медиа в целом конструируется в позитивном ключе. В дискурсе лингвистического анализа основными іміджеформіруючими маркерами меліоративных іміджевых текстов являются использование метафоризированной лексики, эпитетных форм слова, лексем с эмоционально-оценочной положительной коннотацией, авторских неофразем со знаком "+" и др. В то же время в статье акцентируется на том, что пейоративными іміджевими текстами, вызванными COVID-19, могут быть медийные публикации о проблемах в медицинской, экономической, социальной и др. сферах. Для создания атмосферы страха, безысходности, нагнетания панических настроений в медийных публикациях такого типа журналистами используются усилительные модальные частицы с отрицательной контекстуальной семантикой, перифразы с оценкой "-" и др. Резюмируется, что сегодняшний медіаімідж України довольно противоречив. По убеждению автора, в сложных условиях

.....

пандемии приоритетной задачей специалиста в сфере медиа должна быть ориентация на аксиологические и этические принципы, информационная гигиена и уважение к реципиентам.

Ключевые слова: лингвоимиджелогия, медиаимидж Украины, COVID-19, мелиоративный и пейоративной имиджевый текст, имиджеформирующий маркер.

Информация об авторе: Плесун Ольга Николаевна – аспирант, ассистент кафедры стилистики и языковой коммуникации; Институт филологии; Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко.

Электронный адрес: olga_2511@ukr.net

Процеси глобалізації, інформатизація суспільства, digital-комунікації визначають нові наукові тенденції, зокрема у лінгвістиці. Домінування антропоцентричної наукової парадигми в сучасному мовознавстві змінює вектор дослідницького інтересу з "об'єкта на суб'єкт пізнання, спонукає вивчати людину в мові та мову в людині" [4, с. 63], що призводить до появи та стрімкого розвитку нових лінгвістичних напрямів – етнолінгвістики, лінгвокультурології, гендерної лінгвістики, медіалінгвістики, соціолінгвістики, психолінгвістики, нейролінгвістики, корпоральної (корпусної) лінгвістики, лінгвосенсорики та ін. мовознавчих течій.

У названому науковому дискурсі перспективним неолінгвістичним напрямом, що заслуговує на увагу мовознавців, є **лінгвістична іміджелогія**, об'єктом дослідження якої є мовний інструментарій іміджетворення. Власне, йдеться про комплексний лінгвістичний аналіз механізмів, стратегій, тактик, прийомів конструювання різних видів іміджу – особистісного, корпоративного, предметного, державного, територіального та ін. Цілком логічно, що такий широкий спектр іміджевої проблематики зумовлює наявність досить великої кількості наукових робіт у цій сфері, особливо це стосується дослідження іміджу політика (І. Вріс, О. Голошумова, В. Даулетова, Н. Коваль та ін.), телеведучого (С. Єрмакова, А. Кісельова, М. Андрющенко, С. Лісова та ін.), відомої особистості (Т. Заболотна, А. Ерліхман та ін.), педагога

(О. Козлова, І. Ковальова, М. Жазикова та ін.), організації/корпорації (С. Бондаренко, Н. Бутенко, О. Іванців) та ін. Безумовно, окреслені напрями іміджевих досліджень є актуальними та становлять велику наукову перспективу.

У свою чергу, нас цікавить такий аспект іміджевої проблематики, як **медіалінгвоіміджелогія** (англ. **media linguistic imageology**) – галузь інноваційної лінгвістичної науки, яка досліджує мовні особливості творення іміджу об'єкта/суб'єкта в медійному просторі. Як науковий напрям медійна лінгвоіміджелогія лише починає формуватись; ґрунтовними розвідками в цій сфері займається А. Шиліна [7], професор кафедри міжмовних комунікацій і журналістики факультету слов'янської філології та журналістики Таврійської академії. Фактично, жодних інших робіт у межах аналізованого лінгвістичного напрямку немає ні в українській, ані у світовій лінгвістиці, що формує наукову потребу дослідження медійної лінгвоіміджелогії.

У дискурсі неолінгвістики медіалінгвоіміджелогія, на наш погляд, найбільш тісно пов'язана з такими напрямками, як медіалінгвістика, PR-лінгвістика, психолінгвістика та сугестивна лінгвістика. Зв'язок медійної лінгвоіміджелогії з медіалінгвістикою та PR-лінгвістикою частково полягає у спільності об'єкта дослідження – медійного простору, окрім того, процес лінгвістичного конструювання іміджу є невід'ємною частиною будь-якої PR-кампанії. Близькість аналізованого лінгвістичного напрямку з психолінгвістикою та сугестивною лінгвістикою можна пояснити таким чином: для того, щоб створити у масовій свідомості успішний імідж об'єкта/суб'єкта, іміджмейкеріві необхідно розуміти психологічні домінанти **аудиторії іміджу**, те, що є для неї актуальним, важливим, ціннісним і, відповідно, може бути сприйнятим у позитивному ключі. У свою чергу, застосовуючи різноманітні **іміджеві стратегії**, спеціалісти у галузі іміджевих технологій використовують ті мовні формули, що "апелюють до підсвідомості, стимулюють емоційні канали сприйняття

інформації, мають сугестивну властивість" [5], що призводить до здійснення комунікативного впливу на мовну свідомість реципієнта (див. статтю О. Іванців "Сугестивні технології створення іміджу" [3]).

Працюючи з медійними текстами, лінгвіст може аналізувати імідж будь-чого й будь-кого, адже практично вся інформація, що функціонує в медійному просторі, має іміджевий компонент. Цікавими з цього погляду є дослідження, присвячені аналізу лінгвістичних домінант іміджу Дональда Трампа (А. Ерліхман [1]), принца Вільяма (Т. Заболотна [2]), герцогині Кетрін Міддлтон (Н.Христич [6]) та ін. відомих медійних особистостей.

На особливу дослідницьку увагу заслуговує також державний/територіальний імідж в медіа. Так, зокрема, об'єктом нашого наукового зацікавлення є **медіаімідж України**. Вивчаючи лінгвістичні механізми конструювання державного іміджу в ЗМІ, ми аналізуємо різного типу **іміджеві тексти** – такі медійні публікації, в яких висвітлена журналістом інформація є іміджевою. Принагідно зауважимо, що необхідно розрізняти іміджеві тексти, в яких інформація подана з метою сформулювати в свідомості реципієнта позитивний імідж України (меліоративні іміджеві тексти), та ті медійні публікації, які *de jure* не є іміджевими, однак є ними *de facto*. Очевидно, йдеться про висвітлені в засобах масової інформації події в політичній, економічній, соціальній, медичній та ін. галузях, що так чи інакше впливають на формування негативного державного іміджу (пейоративні іміджеві тексти).

Цілком логічно, що в умовах пандемії **COVID-19** значна частина медійного контенту присвячена коронавірусній інфекції та її впливу на різні аспекти соціального життя – медицину, економіку, політику, освіту та ін. Не менш важливим, на наш погляд, є і те, яким чином **COVID-19** впливає на сучасний імідж держав, у нашому випадку – України.

Так, на нашу думку, очевидним позитивним наслідком пандемії та викликаних нею карантинних обмежень став

стрімкий розвиток **внутрішнього туризму**. Під час карантину українці стали більше подорожувати Батьківщиною, стартували проєкти *"Мандруй Україною"*, *"Туристичні магніти України"* – все це призвело до покращення вітчизняного іміджу в медіа. У засобах масової інформації все частіше з'являються публікації, присвячені перевагам подорожей Україною, напр.: *"Туристична галузь постраждала чиненайбільше під час світової пандемії. Завдяки цьому непростому періоду внутрішній туризм пожвавився. Українці врешті зрозуміли, що в Україні є куди поїхати і є на що подивитись. На Львівщині є чим пишатись та є чим хвалитись: від замків до яворівської іграшки. Ми просто забуваємо про ці красоти, коли летимо до закордонних курортів"* [Гал-Інфо. Львівські новини, 28.09.2020], *"Внутрішній туризм в Україні – на підйомі через COVID-19"*, *"Для популяризації подорожей Україною COVID-19 зробив більше, ніж всі українські уряди разом взяті. Українці нарешті почали подорожувати Україною, і це чудово. Звісно, більшість таких подорожей люди організовують самостійно. І туристична інфраструктура, яка могла б заробити на сплеску внутрішнього туризму, практично не має від цього вигоди. Але в таких подорожах своєю країною варто бачити і позитив"* [Радіо Свобода, 15.07.2020], *"Оскільки з весни в українців було не так-то багато варіантів для відпочинку за кордоном, багато хто освоював внутрішній туризм. І дуже правильно робили, Україна – дивовижна країна, якій є що запропонувати відпочивальникам"*, *"Осінь і джаз – таке ж класичне поєднання, як, наприклад, червоний і чорний або віскі та кола. А якщо додати до цього незвичайну атмосферу вересневого Львова, отримаємо захід, який обов'язково потрібно відвідати"* [Нове время, 22.09.2020], *"Коронакриза дала фору внутрішньому туризму"* [espresso.tv, 06.07.2020], *"Як криза допомогла розвитку внутрішнього туризму в Україні"*, *"Туристичний сектор країни може стати однією з небагатьох українських галузей, які можуть отримати вигоду з кризи COVID-19"*, [Нове время,

17.07.2020], *"За словами керівниці Держагентства з туризму та курортів Мар'яни Олеськів, на внутрішній туризм зараз усі поглянули по-іншому. "Раніше лише Львів та Одеса були двома містами, куди українці зазвичай їздили саме на вихідні. Зараз почали більше відкривати для себе також і інші куточки України"* [tvoemisto.tv] та ін. На лінгвістичному рівні наведені іміджеві тексти характеризуються високою емоційністю, експресивністю, використанням метафоризованої лексики, епітетних форм слова, як-от: *внутрішній туризм пожвавився, туризм на підйомі, дивовижна країна* та ін. Очевидно, апеляція до таких іміджеформувальних маркерів містить і компонент позитивної авторської оцінки, що також сприяє лінгвістичному конструюванню державного іміджу у вигідному для медійника напрямку.

Як правило, успішний іміджевий текст завжди побудований на **аксіологічних принципах**, адже описуючи, аналізуючи чи коментуючи ту або іншу подію/ситуацію, журналіст має орієнтуватися на ієрархію людських цінностей: добро, мир, здоров'я, любов, краса та ін. Так, зокрема, розглядаючи такий аксіологічний принцип, як *здоров'я*, вважаємо за потрібне проаналізувати ряд іміджевих публікацій, присвячених одній із найбільш актуальних на сьогодні медичних тем – COVID-19 та пов'язаних із нею **іміджу медичного працівника та української медицини**. І в цьому аспекті варто наголосити на важливій ролі медійника, який часто маніпулює інформацією про коронавірусну інфекцію у вигідному для себе напрямку, таким чином спотворюючи не лише імідж вітчизняної медицини, а й державний імідж. Зрозуміло, що іміджеві публікації такого типу є **пейоративними**, а модельований у них імідж України – негативним: *"Якщо ми ігноруватимемо правила протиепідемічної безпеки, ситуація швидко вийде з-під контролю"*, – заявляє міністр. Так, **ніби зараз вона під контролем**. Максим Степанов **не може контролювати навіть довірене йому відомство**. Кілька днів тому ковід було підтверджено більш як у 30 співробітників міністерства. Від

початку епідемії Мінздоров'я **так і не спромоглося** забезпечити засобами індивідуального захисту **навіть власних співробітників**. Що вже казати про цілу країну. **Що це? Злочинна недбалість?** Чи в такий **цинічний спосіб** влада зменшує навантаження на Пенсійний фонд? Адже найбільша кількість смертей – серед українців у віці 60+” [Дзеркало тижня, 11.10.2020], **"Нам якось дуже не щастить із міністрами охорони здоров'я. Особливо в останній рік. З минулої осені їх змінилося вже три, і кожен новий ставав джерелом дедалі епічніших фейлів. На 100% можна погодитися тільки з одним твердженням Максима Степанова: "В нас у країні – багато фантазерів". Додам: і головний із них – нинішній міністр охорони здоров'я", "Можливо, Максим Степанов думає, що в добі годин значно більше, ніж насправді, бо він погано вчив у школі математику? Інакше важко пояснити, звідки міністр майже зразу після свого призначення взяв цифру 50 тисяч медиків, яких буде звільнено внаслідок поганої медреформи", "Ну й апогей міністерського словоблуддя – розмірковування про те, що нам треба заново побудувати систему Семашка. Міністр чи то зовсім заблукав, чи то (що ще страшніше) справді не розуміє, що потягнути таке могла тільки країна з абсолютно іншим державним ладом і рівнем ресурсів. Що називається, йшли, йшли й нарешті прийшли. Назад у майбутнє... Схоже, міністр-фантазер нас із вами має за ідіотів..."** [Дзеркало тижня, 24.09.2020], **"Ризики, що епідпроцес остаточно вийде з-під контролю, дуже високі. На тлі всього цього діти пішли до школи. Як це вплине на розвиток епідемії, ми незабаром побачимо. Уже зараз можна сказати точно, що діти та молоді люди хворітимуть частіше, і до квітня-травня наступного року ми житимемо в постійній стресовій ситуації зростання захворюваності. Класичні закони епідеміології кажуть: поки не перехворіє або не буде вакциновано 70% населення, епідемія не зупиниться. Є версії, що вірус мутує та стане слабшим. Але поки що вони не**

.....
 мають під собою практичного підтвердження" [Дзеркало тижня, 07.09.2020] і т. ін.

Зауважимо, що **пейоративних іміджевих текстів** такого типу останнім часом надзвичайно багато в українських ЗМІ. Фактично, сьогодні вони заповнюють вітчизняний медіапростір, не тільки створюючи реальну загрозу психічному здоров'ю нації у цей непростий для людства період пандемії, а й формуючи низький рівень медіаграмотності та критичного мислення реципієнтів. З погляду лінгвістики, іміджеформувальними маркерами зі знаком "мінус" у проаналізованих медійних текстах є різні способи виявлення авторської модальності, зокрема:

- підсилювальні модальні частки, що мають виразно негативну контекстуальну семантику: *"...не може контролювати **навіть** довірене йому відомство", "Мінздоров'я... не спромоглося забезпечити засобами індивідуального захисту **навіть** власних співробітників"* і т.ін. Наголосимо, що негативний іміджевий ефект від таких конструкцій підвищується у зв'язку із їх накопиченням у медійному тексті;

- оцінні епітетні конструкції з пейоративним значенням: *"злочинна недбалість", "цинічний спосіб", "епічний фейл"* та ін.;

- перифрази з виразною авторською оцінкою: *"міністр-фантазер"* (Максим Степанов) та ін.;

- використання майбутнього часу, що прочитується реципієнтом як безальтернативна ситуація: *"енідпроцес остаточно вийде з-під контролю", "діти та молоді люди хворітимуть частіше", "ми житимемо в постійній стресовій ситуації зростання захворюваності"* та ін.

На рівні синтаксису негативний державний імідж формується завдяки використанню журналістами лінгвістичного потенціалу **риторичних питань** (*"Що це? Злочинна недбалість? Чи в такий **цинічний спосіб** влада зменшує навантаження на Пенсійний фонд?", "Можливо, Максим Степанов думає, що в добі годин значно більше, ніж насправді, бо він погано вчив у*

школі математику?"), парцельованих мовних формул ("Нам якось дуже не щастить із міністрами охорони здоров'я. Особливо в останній рік", "В нас у країні – багато фантазерів". Додам: і головний із них – нинішній міністр охорони здоров'я", "Що називається, йшли, йшли й нарешті прийшли. Назад у майбутнє...", "Є версії, що вірус мутує та стане слабшим. Але поки що вони не мають під собою практичного підтвердження") та ін.

Окрім того, **COVID-19** зумовив суттєві зміни й в освітній галузі, особливо це стосується технологій дистанційного навчання. Уроки в Google Classroom, лекції та семінарські заняття в Zoom, Skype чи Google Meet – все це стало реаліями нашого часу. Безумовно, існують різні погляди щодо ефективності онлайн-освіти порівняно з традиційним офлайн-форматом, однак в умовах пандемії, на наш погляд, дистанційне навчання – найбільш прийнятний вихід із ситуації. І в цьому контексті можемо говорити про моделювання нового **іміджу освіти** в Україні, що формується в умовах дистанційного навчання. Принагідно зауважимо, що незважаючи на численні проблеми в цій сфері, імідж освіти в українських медіа загалом конструюється в позитивному ключі. Так, зокрема, ЗМІ наголошують на важливості продовження навчання в цей непростий період, акцентуючи на тому, що ефективна взаємодія вчитель-учень, викладач-студент – головна умова успішної роботи у цій сфері: *"Школа для малюків – це не просто відсиджування уроків або камера схову, куди здають їх на день батьки. Це інша планета, де існує розмірене, захищене життя без теленовин і тривожних дорослих розмов. Звичність обстановки й непохитність правил створюють враження, що не страшенні ні ковід, ні чорт, якщо все, хоча б зовні, як і раніше", "І я розумію, як нелегко дітям. Вони чують розмови дорослих і крики телека на кухні, бачать, як змінилося все навколо. Виходить, що школа для них – острівець стабільності, якщо є школа й любима Мар'янна, то життя триває як завжди, то не страшно", "Для мене, як і для*

багатьох моїх колег-учителів, питання вирішене: якщо школа відкрита, ми працюємо. Так, страшно, але в школі все забувається. Бо по-іншому бачиться, що – головне, а що – другорядне. Доки я потрібна дітям – я буду з ними. Нехай вони не тільки вчать, а й знають – усе гаразд, **у них є підтримка, і це не тільки батьки**" [Дзеркало тижня, 24.10.2020], "... цієї осені **університети виявилися набагато краще підготовленими до нових викликів**, бо досвід весняного семестру та необхідність терміново перебудувати процеси для забезпечення дистанційного навчання **зробили університети сильнішими**", "всі спікери заважають **позитивний поштовх, який дала ситуація з вимушеним переходом до змішаного навчання – від створення великої кількості нових онлайн-курсів до підвищення цифрової культури учасників освітнього процесу**" [Дзеркало тижня, 09.10.2020] та ін. Зауважимо на тому, що основними лінгвістичними маркерами, які формують імідж української освіти в таких медійних публікаціях є:

- метафористичні конструкції з емоційно-оцінним значенням: "школа – інша планета", "острівець стабільності" та ін.;
- епітетні мовні формули зі знаком "плюс": школа – місце, де існує **"розмірене, захищене життя без теленовин і тривожних дорослих розмов"**, **"університети виявилися набагато краще підготовленими"**, **"...сильнішими"** та ін.;
- трансформація російського фразеологізму "не страшен ни дьявол, ни черт" й створення авторської медійної неофраземи **"не страшні ні ковід, ні чорт"** та ін.

Таким чином, маємо підстави стверджувати, що сьогоdnішній медіаімідж України є доволі суперечливим. Не останню роль у цьому питанні відіграє й сумнозвісний **COVID-19**, який по-різному впливає на вітчизняні економіку, медицину, освіту, науку, туризм та ін. І якщо в одних галузях ми намагаємося знаходити вихід із проблемної ситуації, переформатовуючи освітній процес в напрямок діджиталізації та розвиваючи внутрішній туризм, то в інших сферах – особливо економічній, медичній, соціальній та ін. – перед

нами постає чимало серйозних викликів. Очевидно, що в цих умовах пріоритетним завданням медійника має бути своєчасне, правдиве та неупереджене інформування реципієнта про поточні події, орієнтація на аксіологічні й етичні принципи, інформаційна гігієна та повага до реципієнтів. Адже сприйняття іміджевого тексту на 50% залежить від авторської інтенції, модальності й т. ін., тому фаховий аналіз закладених журналістом смислів, використовуваних ним іміджеформувальних маркерів та ідеологем – одне із багатьох актуальних питань для дослідників у галузі лінгвістичної іміджології.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ерліхман А. Стилистичні засоби вербалізації образу Дональда Трампа (на матеріалі інавгураційної промови). *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія*. 2017. Вип. 1. С. 14-17.
2. Заболотна Т. Лінгвістичні основи створення іміджу принца Вільяма у медіатекстах. *Теоретична і дидактична філологія*. 2015. Вип. 19. С. 191-200.
3. Іванців О. Сугестивні технології створення іміджу. *Інформація, комунікація, суспільство 2014 : матеріали 3-ї Міжнародної наукової конференції ICS-2014 (21–24 травня 2014 р., м. Львів – смт. Славське)*. Нац. ун-т "Львівська політехніка". Львів, 2014. С. 138–139.
4. Манчул Б., Марчук М. Лінгвістична парадигма в структурі гуманітарно-наукової методології. *Науковий вісник Чернівецького університету*. Вип. 621-622. С. 59-65.
5. Слухай Н. Сугестивна лінгвістика: лінгвістичне програмування поведінки людини: навчально-методичний посібник для аспірантів. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2019. 248 с.
6. Христич Н. Лексико-семантична презентація образу герцогині Кетрін Міддлтон. *Теоретична і дидактична філологія*. 2015. Вип. 19. С. 295–305.
7. Шилина А. Медиалингвоимиджология и медиалингвоимагология как мезопарадигмы медиалингвистики. *Межкультурные коммуникации: научные школы и современные направления лингвистических исследований: тезисы докладов участников международной научной конференции*. Симферополь, 19-20 апреля 2016. С. 82-84.

ДЖЕРЕЛА

Гал-Інфо. Львівські новини – <https://galinfo.com.ua>

Радіо Свобода – <https://www.radiosvoboda.org>

Новое время – <https://nv.ua>

espresso.tv – <https://espresso.tv>

tvoemisto.tv – <http://tvoemisto.tv>

Дзеркало тижня – <https://dt.ua>

REFERENCES

1. Erlichman, A. (2017). *Stylistic means of verbalizing the image of Donald Trump (on the material of the inaugural speech)* [Stylistychni zasoby verbalizatsiyi obrazu Donal'da Trampa (na materiali inavhuratsiynoyi promovy)]. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho universytetu. Seriya : Filolohiya*, 1, 14-17 [in Ukrainian].

2. Zabolotna, T. (2015). *Linguistic foundations for creating Prince William's image in media texts* [Linhvistychni osnovy stvorennia imidzhu pryntsa Viliama u mediatekstakh]. *Theoretical and didactic philology*, 19, 191-200 [in Ukrainian].

3. Ivantsiv, O. (2014). *Suggestive technologies of image creation* [Suhestyvni tekhnolohiyi stvorennia imidzhu]. *Information, communication, society 2014: materials of the 3rd International Scientific Conference ICS-2014* (May 21–24, 2014, Lviv - Slavske). Nat. Lviv Polytechnic University. Lviv, 138–139 [in Ukrainian].

4. Manchul B., Marchuk M. *Linguistic paradigm in the structure of humanitarian-scientific methodology* [Linhvistychna paradyhma v strukturi humanitarno-naukovoyi metodolohiyi]. *Scientific Bulletin of Chernivtsi University*, 621-622, 59-65 [in Ukrainian].

5. Slukhay, N. (2019). *Suggestive linguistics: linguistic programming of human behavior: a textbook for PhD students* [Suhestyvna linhvistyka: linhvistychnе prohramuvaannya povedinky lyudyny: navchal'no-metodychnyy posibnyk dlya aspirantiv]. Kyiv.: Dmytro Burago Publishing House, 248 p. [in Ukrainian].

6. Khristich, N. (2015). *Lexico-semantic presentation of the image of the Duchess Catherine Middleton* [Leksiko-semanticzna prezentatsiya obrazu gertsogini Ketrin Middlton]. *Theoretical and didactic philology*, 19, 295-305 [in Ukrainian].

7. Shylyna, A. (2016). *Media linguistic imageology and media linguistic imagology as the meso paradigms of media linguistics* [Medialingvoimidzhelohiya i medialingvoimagolohiya kak

mezoparadigmy medialingvistiki]. *Intercultural communication: scientific schools and modern directions of linguistic research: abstracts of the participants of the international scientific conference*. Simferopol, April 19-20, 82-84. [in Russian].

RESOURCES

Gal-Info. Lviv news – <https://galinfo.com.ua>
Radio Svoboda – <https://www.radiosvoboda.org>
Novoye vremya – <https://nv.ua>
espreso.tv – <https://espreso.tv>
tvoemisto.tv – <http://tvoemisto.tv>
Dzerkalo tyzhnya – <https://dt.ua>

Дата надходження до редакції – 28.08.2020

Дата затвердження редакцією – 01.10.2020

.....

**СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ
ГРАМАТИКИ**

УДК 811.161.2:33'75

DOI: <https://doi.org/10.17721/APULTP.2020.41.135-154>*Andriy V. Botsman*

ORCID ID: 0000-0003-3083-6637

Olga V. Dmytruk

ORCID ID: 0000-0002-7540-7708

Tamara P. Kozłowska

ORCID ID: 0000-0003-2849-6776

**THE DEVELOPMENT OF GERMANIC ANALYTICAL
FUTURE TENSES**

Abstract. *The stages that encompass the future tense development are singled out as discrete phenomena within the process of the Germanic language development. The Gothic verb system can serve as the background for the investigation of the tense transformations in question. The difficulties of tense examination in the Old Germanic languages were connected with some conceptions about the Indo-Iranian and Greek languages that used to dominate in the scientific circles for a long time. Those conceptions were based on Latin and Greek patterns and postulated the use of present, past and future tenses in all Indo-European languages. The above conceptions were ruined when the study of Tokharian and Hittite demonstrated the use of the present tense for the description of future actions. The idea of losing "the protolanguage inheritance" was proved wrong, and it was incorrect to transfer the complex tense system of Sanskrit, Greek, and Latin to other Proto-Indo-European languages. The examination of the tense differentiation in Gothic (as the main source of the Old Germanic language) demonstrates that the Gothic infinitive functioned as a no-particular-time unit, while personal verb forms were involved in performing tense functions. The Gothic present tense verbs represented present and future tenses and no-particular-time phenomena. Some periphrastic forms containing preterite-present verbs with the infinitive occurred sporadically. The periphrastic forms correlated with Greek and Latin patterns of the same future tense meaning. The periphrastic future*

forms in Gothic often contained some modal shades of meaning. The Gothic present tense functioned as a colony-forming archi-unit and a pluripotential (temporal) precursor. The periphrastic Gothic future forms are recognised as a monopotential (temporal) precursor with some modal meaning. The key research method used in the present article is the comparative historical method. The authors viewed it as the most reliable and appropriate for the study of tense forms.

Key words: colony-forming archi-unit, future tense, monopotential precursors, periphrastic forms.

Information about the authors: Botsman Andriy Vasylovych – PhD in Chemistry, PhD in english philology, associate professor; associate professor of the department of english philology and intercultural communication; Institute of Philology; Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Dmytruk Olga Viktorivna – PhD in english philology, associate professor; associate professor of the department of english philology and intercultural communication; Institute of Philology; Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Tamara Petrivna Kozlovskaya – PhD in english philology, associate professor; associate professor of the department of english philology and intercultural communication; Institute of Philology; Taras Shevchenko National University of Kyiv.

E-mail: a.botsman@knu.ua; o.dmytruk@knu.ua; kk4138221@gmail.com.

Боцман А. В.

ORCID ID: 0000-0003-3083-6637

Дмитрук О. В.

ORCID ID: 0000-0002-7540-7708

Козловська Т. П.

ORCID ID: 0000-0003-2849-6776

РОЗВИТОК ГЕРМАНСЬКИХ АНАЛІТИЧНИХ ФУТУРАЛЬНИХ ЧАСІВ

Анотація. У процесі дослідження як окремі явища було виділено стадії, що охоплювали розвиток майбутнього часу в межах функціонування германської мови. Готська дієслівна система слугувала основою, у межах якої досліджувалися часові трансформації. Труднощі, що виникли на шляху вивчення часових

трансформацій германських мов, були пов'язані з концепціями щодо індоіранських і грецької мов, що тривалий час панували в науковому світі. Ці концепції базувалися на зразках латинської та грецької мов і постулювали функціонування теперішнього, минулого і майбутнього часів в усіх індоєвропейських мовах. Зазначені концепції було спростовано лише тоді, коли дослідження тохарської та хетської мов виявили вживання теперішнього часу на позначення майбутньої дії. Отже, ідея про втрату "прамовної спадщини" виявилася хибною. Помилковим було також поширення поглядів щодо складної часової системи санскриту, грецької та латини на інші давні індоєвропейські мови. Дослідження часової диференціації в готській мові (як основного джерела давньогерманської мови) визначило готський інфінітив як позачасову одиницю. Особові форми дієслова було залучено до темпорального функціонування. Готські дієслова теперішнього часу передавали як теперішні, так і майбутні дії, а також позачасові явища. Спорадично траплялися перифрастичні форми, що склалися з претерито-презентного дієслова та інфінітива. Ці форми співвідносилися з грецькими і латинськими зразками з футуральною семантикою. Перифрастичні футуральні форми в готській мові мали, як правило, модальне забарвлення. Готський теперішній час функціонував як колонієутворююча архіодиниця і плюрипотентний темпоральний попередник. Готські перифрастичні футуральні форми було визначено як монопотентні (темпоральні) попередники з певним модальним значенням. У представленому дослідженні було використано передусім порівняльно-історичний метод, оскільки автори розглядали його як найнадійніший і найефективніший шлях вивчення часових форм.

Ключові слова: колонієутворююча архіодиниця, майбутній час, монопотентний і плюрипотентний попередники, перифрастична форма.

Інформація про авторів: Боцман Андрій Васильович – кандидат хімічних наук, кандидат філологічних наук, доцент; доцент кафедри англійської філології та міжкультурної комунікації; Інститут філології; Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Дмитрук Ольга Вікторівна – кандидат філологічних наук, доцент; доцент кафедри англійської філології та міжкультурної комунікації; Інститут філології; Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Козловська Тамара Петрівна – кандидат філологічних наук, доцент; доцент кафедри англійської філології та міжкультурної комунікації; Інститут філології; Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Електронна адреса: *a.botsman@knu.ua; o.dmytruk@knu.ua; kk4138221@gmail.com.*

Боцман А.В.

orcid.org/0000-0003-3083-6637

Дмитрук О.В.

orcid.org/0000-0002-7540-7708

Козловская Т. П.

orcid.org/0000-0003-2849-6776

РАЗВИТИЕ ГЕРМАНСКИХ АНАЛИТИЧЕСКИХ ФУТУРАЛЬНЫХ ВРЕМЁН

Аннотация. В ходе исследования как отдельные явления были выделены стадии, охватывающие развитие будущего времени в пределах функционирования германского языка. Готская глагольная система послужила основой, в рамках которой изучались временные трансформации. Трудности, возникшие на пути исследования временных трансформаций германских языков, были связаны с концепциями относительно индоиранских и греческого языков, долгое время доминировавшими в научном мире. Указанные концепции, базировавшиеся на образцах латинского и греческого языков, постулировали функционирование настоящего, прошедшего и будущего времён во всех индоевропейских языках. Данные концепции были опровергнуты лишь после того, как исследования тохарского и хеттского языков позволили обнаружить употребление настоящего времени для обозначения будущего действия. Таким образом, идея об утрате "праязыкового наследия" оказалась ошибочной. Заблуждением было также перенесение взглядов относительно сложной временной системы санскрита, греческого и латыни на другие древние индоевропейские языки. Исследования временной дифференциации в готском языке (как основном источнике древнегерманского языка) определили готский инфинитив как вневременную единицу. Личные формы глагола были вовлечены в темпоральное функционирование. Готские глаголы настоящего времени передавали настоящее и

будущее действия, а также вневременные явления. Спорадически встречались перифрастические формы, содержащие сочетание претерито-презентных глаголов с инфинитивом. Перифрастические формы соотносились с греческими и латинскими образцами с футуральной семантикой. Перифрастические футуральные формы в готском обладали, как правило, модальным оттенком. Готское настоящее время функционировало как колониеобразующая архиединица и плюрипотентный темпоральный предшественник. Готские перифрастические футуральные формы были определены как монопотентные (темпоральные) предшественники с определённым модальным значением. В настоящем исследовании использовался преимущественно сравнительно-исторический метод, поскольку авторы рассматривали его как наиболее надёжный и эффективный путь для изучения временных форм.

Ключевые слова: колониеобразующая архиединица, будущее время, монопотентный и плюрипотентный предшественники, перифрастическая форма.

Информация об авторах: Боцман Андрей Васильевич – кандидат химических наук, кандидат филологических наук, доцент; доцент кафедры английской филологии и межкультурной коммуникации; Институт филологии; Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко.

Дмитрук Ольга Викторовна – кандидат филологических наук, доцент; доцент кафедры английской филологии и межкультурной коммуникации; Институт филологии; Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко.

Козловская Тамара Петровна – кандидат филологических наук, доцент; доцент кафедры английской филологии и межкультурной коммуникации; Институт филологии; Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко.

Электронный адрес: a.botsman@knu.ua; o.dmytruk@knu.ua; kk4138221@gmail.com.

The investigation of tense formation in the Germanic languages traditionally starts with the penetration into the system of the Gothic verb tenses. The verb system specification is attested in the earliest Old Germanic texts. That specification was connected with the poor system of tense forms, restriction of the moods and verbals. There were only two tenses – present and past, three moods – indicative,

imperative, optative; two participles and one verbal form – infinitive. The primitive Germanic verb system was in the opposition to the well-developed verb forms of the Old Indian and Greek languages. Historical and particularly genetic description of the abovementioned peculiarities of the Germanic verb system may be different, and the difference is connected with the representation of the initial point of the Indo-European model. There are no common ideas in the comparative linguistics concerning its initial point. On the contrary, there are two absolutely different tendencies in the reconstruction of the initial Indo-European model. The first one is connected with the schemes, which were codified in the classical investigations of the comparative grammar of the Indo-European languages, whereas the second one represents the results of the previous scheme revision which took place under the influence of new results obtained from Tokharian and Hittite [15, p.125]. The use of different approaches to solving the problem of tense development and formation (the development of future forms in particular) in the Germanic languages meets some obstacles in the way of reconstructing the Germanic specific features of the future tenses. The connection of this issue with academic and practical tasks is seen in the attempt of differentiating the structural units, which created the basement that became the ground for the formation of the future tense in the Germanic languages. This may allow to understand the specification of further future tense development in the West Germanic sub-group languages.

The aim of the article is to identify and to single out the colony-forming archi-unit that creates the background of the Germanic future tense. The detailed description of that unit and its derivatives also falls within the scope of the article.

The topicality of the research is connected with the difficulties the researchers face trying to differentiate temporal primary (archi-) units. Careful consideration of ancient texts in the Germanic and other Indo-European languages is needed to create the conditions for the determination of common ways of the future tense development.

.....

The novelty of the present study is the attempt to describe and to distinguish the archi-units in question. These units constitute the foundation of the Germanic future tense. The multi-functional use of the archi-unit is also revealed. The gradual formation of analytical future tense structure is analysed.

The object of the investigation is a set of facts in the Old Germanic languages and tribal dialects. These facts help to embrace the system of verb categories of the Germanic languages as it was in the times when the first ancient manuscripts were written. The comparison of productive and nonproductive, typical and isolated models enables us to introduce the relative chronological principle. This principle creates the background for further reconstruction of common Germanic future tense model, the inner reconstruction. The factual comparison of the Germanic languages with the data of other Indo-European languages gives the background for the confirmation of the inner reconstruction, the determination of specific Germanic features and the identification of areal relations between the Germanic languages.

The subject of the investigation is the specification of the Germanic future tense and its further development in the West Germanic languages.

Publication analysis. A common conception dominated in classical linguistics for a long period of time. The main idea of this conception was that the Indo-European ancient language had a highly well-developed system of verb forms by the time of its separation into groups and subgroups. These forms are best preserved in the Indo-Iranian and Greek languages. In fact, the Proto-Indo-European verb system was reconstructed by transferring the forms, which were recognised mostly in Greek and Sanskrit, to the Proto-Indo-European. In particular, the tense paradigm was reconstructed by encompassing present, imperfect, aorist, perfect, pluperfect and future. The absence of certain reconstructed archetypes in the Slavic, Germanic and Baltic languages was attributed to the loss the "protolanguage inheritance" [18, p.125–126]. Naturally enough, under these conditions when all the factors

of the Old Indian (Sanskrit) and Ancient Greek languages were grossly exaggerated, all the deviations from Greek and Sanskrit norms in the structure and function of the verb units were treated as new formations. This idea was represented clearly and consistently in Brugmann and Delbrück's compendium [7]. It was also represented in the subsequent investigations of the Indo-European languages and was reflected as a steady tendency in the investigations of the following decades, for example Kronasser's book about Hittite [15]. The same scheme was involved for the elucidation and interpretation of the Germanic verb system genesis in the description of Comparative Grammar of the Germanic languages. The old system of the Germanic verb was reconstructed applying the abovementioned model. It was possible to find old aorist, imperfect, perfect participle in the field of Germanic verb forms.

The first comparative grammar of the Germanic languages written by W. Streitberg proclaimed that the Germanic languages "had lost" imperfect, pluperfect, sigmatic aorist, sigmatic future tense and preserved only two forms – present and perfect. The book reflected the position of Neogrammarian Schools. It emphasised that perfect had got preterite meaning [22, p. 280–281]. Later these theses with some variations were mentioned in Deiter and Bethge's compendium of the Germanic languages [8, p. 345–346], in Kluge's [13, p. 54] and Krahe's [14, p. 92–93] works. A. Meillet also supported the above theses, but partially [17, p. 91–93]. This tradition was stable in the history of some Indo-European languages. H. Brinkmann wrote about the "will to simplification". This "will" caused the transposition from the developed Indo-European verb system to the very simple system of the Germanic verb. In particular, the absence of imperfect, pluperfect and future in early Old German texts was explained by the assumption that Germanic tribes "did not have the sense of time (Zeitgefühl)" [6, p. 47]. H. Brinkmann repeats Gabelenz Junior's idea about the absence of the sense of time in Old Germanic tribes as can be seen from the tense system of the Gothic verb. In those days the idea correlated with the traditional ideas about the Germanic verb. It was viewed as the result of gradual movement

away and separation from the Proto-Indo-European patterns that were preserved in Greek and Sanskrit.

The process may be reconstructed within three stages. The first stage is associated with the Proto-Indo-European language which had a distinctively differentiated tense system. The second stage includes two substages. The Proto-Germanic language lost the inherited variety of Indo-European forms under the simultaneous influence of the "striving for economy (Streben zur Sparsamkeit)". The third stage was connected with the compensation of lost forms by means of periphrastic forms. If we take into consideration the presence or absence of the distinctive tense differentiation, the Old Germanic tribes demonstrated the process of degradation as compared with their Proto-Indo-European ancestors. This degradation was connected not only with "the loss of some forms". It was associated with the simplification and primitivisation of qualitative thinking. The qualitative thinking had been the characteristic feature of the higher degree of mankind's development. Only later and due to the collision of Greek-Roman culture with Germanic culture there appeared the necessity of forming the tense categories, which needed the periphrastic forms. The artificialness of this theory is evident, because the Germanic regress and degradation seem pointless and ungrounded.

The revision of this conception had taken place before Tokharian and Hittite discovery. The involvement of these languages helped to reject the traditional linguistic schemes. H. Hirt wrote in his works that the Proto-Indo-European verb system had not been so complex and sophisticated as it had been in the Greek and Indo-Iranian languages. He was sure that the tense paradigm had only three constituents: present, aorist and perfect [11, p. 146]. These ideas influenced K. Karstein [12], H. Ammann [1, p. 336–340], H. Arntz [2, p. 441] and later they developed a new conception that proclaimed the fact that the Proto-Indo-European language did not have a well-developed verb system by the moment of its division into separate language groups. The formation of the Indo-Iranian

verb system and the verb systems of other Indo-European languages were viewed as results of individual development [1, p. 341].

A. Meillet was sure that it was wrong to transfer the complex tense system of Sanskrit, Greek and Latin to other Indo-European languages. Many elements of that system were the secondary, marginal phenomena. A. Meillet stimulated considerable progress in investigating the Indo-European verbs. He introduced new methods and principles of linguistic research: fundamentals of prototypical linguistics, partly the ways of inner reconstruction, the rules of systematisation and relative chronology. All these methods were very effective for further linguistic analysis when applied to the selected facts. Completely new points of view on the archaic type of the Indo-European verb were formed between 1908 and 1930. The first date was connected with the publication of A. Meillet's work. It described the dialects of the common Indo-European language [17]. The second date was remarkable because of the introduction of Hittite and Tokharian records and clay tablets into the linguistic comparison. It caused the revision of old schemes of the Indo-European system. It is evident that the use of the Hittite and Tokharian samples for the explanation of the Indo-European model genesis was the marker that indicated the instability and destruction of the old scheme of the Indo-European verb. This scheme had been based on the classical tradition of the comparative linguistics. The present state of the Indo-European verb investigation was described by Chr. Stang in 1942: "Concerning the verb system, the Indo-European linguistics is now at a stage when scholars have to confess they know about Common Indo-European situation far less than they did a few decades before. The comparative simple picture of the Indo-European verb system, introduced by K. Brugmann, happened to have been ruined; but the new system was not introduced instead" [20, p. 2]. Evidently this difference may be explained by the specification of the initial point when the separation of discrete language groups and subgroups took place. This initial point specification embraced two existing facts. The first fact was a fully formed and well-developed noun system, while the second fact was

.....

an undeveloped diffusive verb system. The verb system got its further development later, when the intensive formation of the Indo-European language community took place. It was a product of the separate language groups.

The 21st century's research of the Germanic future tense development looks rather incomplete and multitargeted without steady and gradual approach to the reconstruction of the analytical structures for indicating the future action in the system of the Germanic verbs. The investigation of the future tense development in English is focused on the functions of the individual verb *will* in different situations based on various semantic backgrounds [23], but the diachronic aspect looks very subtle in the above-mentioned research and does not reveal the specification and polyaspectness of the modal verb *will*. The situation is partly better in the historical research [19], which is connected with the problem of gradual grammaticalisation; but the sphere of research is restricted only by the boundaries of English itself. The comparison of the closely connected and related west Germany languages (English and Dutch) demonstrates [4] the formation and function of the present tense with the future meaning enumerating the cases of that grammatical form usage. The research would be far better if all other West Germanic languages (German, Frisian, Africans, in particular) were involved into the process of comparison. The process of semi-auxiliary verb *werden* grammaticalisation broadens the future tense aspect investigation grasping the German language, too [9], but the research is narrowed by involving only *werden* and avoiding *wollen*, *sollen*. The lack of information about the future forms in the North Germanic (Scandinavian) languages is made up for in the synchronic research [10] connected with the Swedish language. The investigation reveals the future meaning only in the synchronic aspect without taking into consideration the diachronic one. The drawbacks of above-mentioned research may be explained by the lack of steady diachronic investigation. The Gothic language as the main source of the East Germanic languages is not involved into the above-mentioned research. It makes all the attempts of outlining the

future tense development in the Germanic languages incomplete and uncertain, without definite understanding and steady penetration into the formation of verb forms involving the processes of grammaticalisation. Our research tries to reconstruct the earliest initial processes of grammaticalisation, which may be traced in the Gothic language. The present day investigation of the German verb system is connected only with the separate, individual phenomena, the modal verbs and their equivalents [5], but there is a lack of generalisation and balance between the separate Germanic languages and the Common Germanic language comparison.

Main information presentation. When the grammatical categories of the Germanic verbs are analysed, it is very important to distinguish between personal and non-personal verb forms because their grammatical categories differ. Such grammatical categories as the person and the mood are irrelevant for non-personal forms; for some of them the category of number is also irrelevant (e.g. the infinitive). The structure of the tense and voice oppositions is different for personal and non-personal forms. The Gothic infinitive did not denote any particular time at all. Its only form represented all the varieties of the indefinite mood, which occurred in the original biblical text. There are three different correlations between the Gothic infinitive and the Greek infinitive forms. The **first** correlation can be represented with a formula *Goth. inf. = Greek inf. aorist: bi biuhtja gudjinassaus hlauts imma urrann du saljan* (Lk. I, 9) (according to the custom of the priest's office, his lot was to burn incense), *saljan* translates Greek inf. aorist *θυμιάσαι*. *Ip Aileisabaiþ usfullnoda mel du bairan* (Lk. I, 57) (it was time for Elizabeth to bear (a child)); *bairan* corresponds to Greek *τεκεῖν* inf. aorist II. *Gamelid ist auk patei aggilum seinaim anabiudiþ bi þuk du gafastan þuk* (Lk. IV, 10) (For it is written, He shall give his angels charge over thee, to keep thee); *gafastan* corresponds to Greek *διαφυλάξαι* inf. aorist I. The **second** formula is the following: *Goth. inf. = Greek inf. perf. act.: hausidedup ina siukan* (Php. II, 26) (ye had heard that he had been sick); where *siukan* = Greek *ἡσθενήκεναι* inf. perf. *Man auk ni waihtai mik minnizo gataujan* (Cor.II.XI, 5) (For I suppose I

.....

was not a whit behind the very chiefest apostles); where *gataujan* = *υστερηκέναι*. inf. perf. The **third** formula is Goth. inf. = Greek inf. pres.: *insandida ins merjan þiudangardja gudis* (Lk.IX, 2) (and (he) sent them to preach the kingdom of God); where Goth. *merjan* = Greek *κηρύσσειν* inf. pres. Consequently, the Gothic infinitive equally translates Greek inf. pres., aor. and perf. This confirms the conclusion about the absence of any tense differentiation in the Gothic infinitive. It means that the whole system of Gothic verbum infinitum is beyond any tense differentiation.

As far as verbum finitum is concerned, it is common knowledge that the oldest nucleus of tense opposition is based on contrasting the two tenses: present and past. The essence of the opposition lied in contrasting two different processes. The first process took place or happened in the past, while the second process was not characterised by this feature (present ~ future). There was a strong component in the above opposition. It was the past tense, the semantic differentiatinal feature of that was rather clear, whereas the process itself could mean the whole chain of different processes. The Gothic present represents three different processes. It represents the process correlating with the present tense: *qīþa auk izwis* (Mt. V, 20) (I say unto you). It may represent the process belonging to no particular time: *wituf, broþrjus kunnandam auk witof rodja, þatei witof frauþinof mann, swa lagga hveila swe libaiþ* (Rom.VII, 1) (the law hath dominion over a man as long as he liveth). The most interesting case is the representation of the future tense involving the present tense forms: *managai fram urrunsa jah saggqa qimand* (Mt.VIII, 11) (many shall come from the east and west). It is possible to represent the future tense meaning using the oblique mood.

It is quite difficult to understand the influence of Vulgar Latin, because in the postclassical period Vulgar Latin mixed the functions of the oblique mood and the future tense. This was due to the modal character of the Vulgar Latin future tense. But still the influence of Vulgar Latin was rather possible [3, p. 231]. In any case, the Gothic oblique mood represents the Greek future tense equally in the cases when the tense has the imperative mood shade in the orders and

recommendations of the New Testament and when it represents the future tense protcategory. 1) The future tense with the imperative mood shade: *hausideduþ þatei qiban ist: frijos Nehvundjan þeinana, jah fiais fiand þeinana* (Mt. V, 43) (Ye have heard that it hath been said, Thou shalt love thy neighbour, and hate thine enemy); where *frijos, fiais* are optative forms representing Greek future *αγαπήσεις και μισήσεις*. *Ni ufarswarais, ip usgibais frauþin aiþans þeinans* (Mt. V, 33) (Thou shalt not forswear thyself, but shalt perform unto the Lord thine oaths); where *ufarswarais, usgibais* = Greek *επιορκήσεις, αποδώσεις*. The Greek future represents only the category of the future tense without any modal shade: *jah sijaina þo twa du leika samín* (Mk. X, 8) (and they twine shall be one flesh); where *sijaina* = Greek *έσονται*. *Hva nuh taujai frauþa þis weinagardis?* (Mk. XII, 9) (What shall therefore the lord of the vineyard do?) where *taujai* = Greek *ποιήσει*. In parallel with all these forms of the Greek future action representation the Gothic language used the present tense of simple and prefixed verbs.

Independently of Streitberg's ideas about the Gothic present of prefixed verbs and its correlation to the future perfect [21, p. 121], there is a tendency to use the present tense of durative and perfective verbs (according to Streitberg's theory) for representing equally the present and the future tenses. This demonstrates the absence of definite differentiation of these two categories. There is a case when a simple verb equally correlates with the present tense and the future tense of the Greek text: *saei Galaubeid mis: þo waurstwa þoei ik tauja, jah is taujiþ jah maizona þaim taujiþ* (Jn. XIV, 12) (he that believeth on me, the works that I do shall he do also; and greater works than these shall he do); where the first *tauja* = *ποιώ*, the second = *ποιήσει*. The opposite case is in Cor. II.I, 10: *izei us swaleikaim dauþum uns Galausida jah Galauseiþ* (*εppύσατο*), *du þammei wenidedum ei Galauseiþ* (*ρύσεται*) (Who delivered us from so great a death, and doth deliver: in whom we trust that he will yet deliver us).

The introduction of periphrastic forms was caused by the necessity of describing the newly formed conceptions. It was an

innovation in the Gothic language. It was possible to trace the dependence of periphrastic forms on Greek and Latin patterns. In Gothic these forms are extremely rare. This demonstrates that they are alien elements for Common Germanic. The modal character can be seen in the periphrastic forms and in the oblique mood forms. The modal shade underlines the necessity and the desire to act. The future in the Gothic language, when it has some specific arrangement, demonstrates the tendency to represent not only tense but modal relations as well. In particular, modal relations prevail over tense relations. This is due to periphrastics involving *skulan*, *haban*. These preterite-present (later modal) verbs represent Greek μέλλειν and express the shade of obligation. The future, as a purely temporal category, uses abstract *werden* and gets its final arrangement in the Germanic languages at the very end of the Middle Ages. It belongs to the bookish style. Even now this form is absent from some dialects of the German language [6, p. 294–295].

There is a correspondence in the Gothic language with *duginnan* (to start, to begin). It occurs only twice in Gothic texts. The Gothic periphrastic future is formed using *duginnan*, *haban*, *skulan*. In Gothic it is possible to see the influence of the Greek-Latin periphrastic future. In Latin there are *incipere*, *habere*, in Greek there is μέλλειν. These forms compete with old forms in Vulgar Latin and Coine. In Gothic these forms are of sporadic nature, and there was no need to form the category of future in the Proto-Germanic language [6, p.17]. The most abstract form with *duginnan* occurs only twice. This form correlates with Latin *incipere* [18]. The first example: *jah in þamma fagino, akei jah faginon duginna* (Php. I, 18). (and I therein do rejoice, yea, and will rejoice). It correlates with Greek και εν τούτω χαίρω, αλλά και χαρήσομαι, where the contrast of Greek χαίρω – χαρήσομαι correlates with Gothic *fagino* – *faginon duginna*. Here the use of a periphrastic form, as in many other cases, serves to represent the Greek contrast of present and future. Here is another case with *duginnan*: *wai izwis, jus hlahjandans nu, unte gaunon jah gretan duginnid* (Lk.VI, 25) (Woe unto you that laugh now! for ye shall mourn and weep), where *duginnan* emphasises inchoative

action. *Haban* and *skulan*, as a rule, represent μέλλειν of the original text. Latin influenced the development of the periphrastic future in Gothic. Latin *habere* had the shade of obligation with the contrast to the future simple, and there was a complete correspondence with Greek μέλλειν later, in the period of Vulgar Latin, when the traditions of Classical Latin were ruined under the influence of Colloquial Latin. *Habere* became widely used, substituting all the old future forms. The modal future gained a victory over the purely temporal category that represented the future tense in Classical Latin.

Gothic *haban* + inf. represents Greek μέλλειν + inf.: *jah andnimands aftra þans twalif dugann im qipan þoei habaidedun ina gadaban* (Mk. X, 32) (and he took again the twelve, and began to tell them what things should happen unto them); in Greek τα μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν. *Ip silba wissa þatei habaida taujan* (Jn. VI, 6) (he himself knew what he would do); in Greek – ἐμελλεν ποιεῖν. *Qapuh þan þana Judan Seimonis, Iskariotu, sa auk habaida ina Galewjan* (Jn. VI, 71). (He spake of Judas Iscariot the son of Simon: for he it was that should betray him); in Greek – ἐμελλεν παραδιδόναι.

Skulan + inf. in the same way corresponds to Greek μέλλειν + inf.: *Sa ist Helias, saei skulda qiman* (Mt. XI, 14). (This is Elias, which was for to come); *skulda qiman* = Greek ο μέλλον ἐρχεσθαι. *Þai gasaihvanans in wulpau qepun urruns is, þoei Skulda usfulljan in Iairusalem* (Lk. IX, 31) (those who saw him in glory said about his going out that should happen in Jerusalem); *skulda usfuljan* = ἐμελλεν πληροῦν. The same constructions occurred in Lk. IX, 44; Lk. XIX, 11; Jn. VII, 35; Jn. VII, 39; Jn. XII, 33; Jn. XVIII, 32; T. II. IV, 1. The specification of the verb *skulan* and its semantics that represents obligation did not permit its use in other cases. In three cases *haban* represents Greek future without μέλλειν. In two cases out of these three it specially emphasises the future in contrast to the present, formed from one and the same verb. Compare: *tauja jah taujan haba* (Cor. II. XI, 12). (But what I do, that I will do); *taujiþ jah taujan habaiþ* (Th. II. III, 4). (Ye both do and I will do).

Periphrastic future forms in Gothic were taken from Greek and Latin, and they are predominantly connected with a modal shade.

They were created due to the necessity of representing this very moment in the category of the future tense. Later, as an exception, when the traditional representation of the future with the help of the forms of the present tense of the oblique mood became ineffective and stopped functioning sufficiently, the periphrastic forms were introduced. There are only a few periphrastic forms for future representation in the Gothic Bible texts. It is unknown whether bishop Ulfilas emphasised the special shade of future which was not represented in the Greek original.

The analysis of the future tense development in all Old Germanic languages shows that there are common tendencies to broaden two-component tense paradigm (present-past) involving different combinations of Auxiliary Verb + Notional Verb. These tendencies are evident in other Indo-European languages and, in particular, in such archaic and very distant from the Germanic group as Hittite [15, p. 213–214]. It is likely that in the same system of the active voice of the Germanic languages there were the oldest word combinations which were aimed at the limitation of the present tense meaning. These word combinations were connected with the presentation of the future tense projection. In the Gothic language there are word combinations with the initially weak future meaning. These word combinations correlated with further analytical forms of perfect and past perfect of other Germanic languages. Their introduction may have been connected with the present tense forms in future meaning, but the semantic representation was inadequate. The function of the future tense specification can be performed by a phrase or supraphrase context which has two types of indicators. The first type of indicators indirectly implies temporal features of the process. The second type of indicators has lexical units or syntactic forms: *in bizai usstassai*, *þan usstandand*, *hvarjamma ize wairþiþ qens?* (Mk. XII, 23) (In the resurrection therefore whose wife shall she be?).

It is possible that the presence of these specifiers did not always represent future meaning. Only in the subordinate adverbial clauses of condition and time was this function of specifiers sufficient. That is why this tendency is present in the Modern

Germanic languages. The analysis and comparison of Gothic and Greek tense forms demonstrates that the Greek future tense correlates with the Gothic present tense as the most traditional way of tense representation. In the temporal aspect the Gothic present tense may be recognised as a colony-forming archi-unit. Functioning in the language this unit acts as a pluripotential (temporal) precursor. The pluripotentiality means the use of that archi-unit for representing present, future and no-particular time actions. Periphrastic Gothic future, in particular *skulan* + inf. may be recognised as a monopotential (temporal) precursor since it predominantly represents future tense with some modal meaning.

Conclusion and further investigation. Gothic analytical future tense forms were created against the background of the dominating Gothic present colony-forming archi-unit. This unit is recognised as a pluripotential precursor. The introduction of future tense analytical forms was caused by the insufficient effectiveness of the future tense specificators or the necessity of giving some additional peculiarities of the action described, which was not reflected in the Greek original texts. It is necessary to take into consideration the fact that the Gothic preterite-present verbs functioned as a firmly-drawn group that gradually carried out functional-semantic expansion taking upon itself the function of the future tense specificator. The Gothic analytical future realised its target into future, using preterite-present or inchoative verbs. In fact, these two variants determine the formation of the analytical future tense in all Germanic languages. In Old Scandinavian languages there were periphrastic forms with *munu*, *skuly* + inf. (modal future) and a widely used model with *kommer* [16, p. 231–232]. In English the future tense forms involved a modal verb; in German there were two ways of its formation in different periods [3, p. 208–263]. Further investigation should focus on tracing the future tense in the related Germanic languages which belong to the West Germanic group. The contact interaction with the North Germanic Group should also be taken into consideration.

REFERENCES

1. Ammann H. (1936). Germanischen und indogermanischen. *Germanen und Indogermanen. Volkstum, Sprache, Heimat, Kultur, Festschrift für Herman Hirt*. Heidelberg: Fachbuchverlag, 328-342 [in German].
2. Arntz H. (1936). Gemeingermanisch. *Germanen und Indogermanen. Volkstum, Sprache, Heimat, Kultur, Festschrift für Herman Hirt*. Heidelberg: Fachbuchverlag, 429-451. [in German].
3. Behaghel O. (1923). *Deutsche Syntax*. Heidelberg: Carl Winter Universität. Bd.II. B. Adverbium, C. Verbum, 372 s. [in German].
4. Beheydt G. (2005). The absolute and the relative present tense with future time references in English and Dutch. *Crosslinguistic Views on Tense, Aspect and Modality*. Amsterdam: Rodopi, 15-32 [in English].
5. Botsman, A.V. & Morenets, I.M. (2015). Modals and periphrastics in English and Dutch. *Science ans Education. A New Dimension. Philology*, 68 (III), 7–10. [in English].
6. Brinkmann, H. (1931). *Sprachwandel und Sprachbewegungen in althochdeutscher Zeit*. Jena: Friedrich – Schiller – Universität, 428 s. [in German].
7. Brugmann, K. & Delbrück B. (1897). *Grundriß der vergleichenden Grammatik den indogermanischen Sprachen*. Strassburg: Fachbuchverlag, 386 s. [in German].
8. Deiter, F. & Bethge R. (1898). *Laut und Formenlehre der altgermanischen Dialekte*. Leipzig: S. Hirzel, 542 s. [in German].
9. Diewald, G. & Mechthild H. (2005). Die Entwicklung von werden and Infinitiv als Futurgrammem: Ein Beispiel für das Zusammenwirken von Grammatikalisierung, Sprachkontakt und soziokulturellen Faktoren. *Grammatikalisierung im Deutschen*. Berlin: Mouton de Gruyter, 229–250 [in German].
10. Hilpert, M. (2006). A synchronic perspective on the grammaticalization of Swedish future constructions. *Nordic Journal of Linguistics*, 29(2), 151–173 [in English].
11. Hirt, H. (1928). *Indogermanische Grammatik*. Leipzig, Veb. F.A. Brokhaus Verlag. Bd.IV, 482 s. [in German].
12. Karstein, K. (1936). Indogermanisch und Germanisch. *Germanen und Indogermanen: Volkstum, Sprache, Heimat, Kultur, Festschrift für Herman Hirt*. Heidelberg: Fachbuchverlag, 297–327 [in German].

13. Kluge, F. (1913). *Urgermanisch*. Strassburg: Fachbuchverlag, 385 s. [in German].
14. Krahe, H. (1957). *Germanische Sprachwissenschaft*. Berlin: Akademie Verlag. Bd.II: Formenlehre, 438 s. [in German].
15. Kronasser, H. (1956). *Vergleichende Laut und Formen lehre des Hethitischen*. Heidelberg: Carl Winter Universitätsverlag, 526 s. [in German].
16. Meillet, A. (1917). *Caractères généraux des langues germaniques*. Paris: Academia, 273 p. [in French].
17. Meillet, A. (1908). *Les dialectes indoeuropéens*. Paris: Academia, 428 p. [in French].
18. Merold, F. (1875). *Futurum und futurische Ausdrücke in Gotischen*. *Wissenschaftliche Monats blätter*. Wien: Lang, 283–298 [in German].
19. Nevalainen, T. (2004). Three perspectives on grammaticalization: Lexico-grammar, corpora and historical sociolinguistics. *Corpus Approaches to Grammaticalization in English*. Amsterdam: John Benjamins, 1–31 [in English].
20. Stang Chr., S. (1942). *Das slavische und baltische Verbum*. Oslo: Akademiska Bokhandeln, 342 s. [in German].
21. Streitberg, W. (1910). *Gotisches Elementarbuch*. Heidelberg: Carl Winter Universitätsverlag, 275 s. [in German].
22. Streitberg, W. (1896). *Urgermanische Grammatik. Einführung in das vergleichende Studium der altgermanischen Dialekte*. Heidelberg: Carl Winter Universitätsverlag, 488 s. [in German].
23. Ziegeler, D. (2006). Omnipresent will. *Language Sciences*, 28(1), 76–119 [in English].

Дата надходження до редакції – 11.09.2020

Дата затвердження редакцією – 12.10.2020

УДК 811.111'42

DOI: <https://doi.org/10.17721/APULTP.2020.40.155-176>**Карпова К.С.**

ORCID ID: 0000-0002-0024-940X

Web of Science Researcher ID: AAC-6958-2020

Чаюк Т.А.

ORCID ID: 0000-0001-5318-688X

Web of Science Researcher ID: AAO-1006-2020

Scopus ID: 57215840811

ЗБАГАЧЕННЯ СЛОВНИКОВОГО СКЛАДУ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ШЛЯХОМ СЛОВОТВОРЕННЯ (НА МАТЕРІАЛІ МОВИ ПАНДЕМІЇ COVID-19)

Анотація. У статті розглянуто актуальні зміни в лексичному складі англійської мови, що відбуваються під впливом пандемії коронавірусної інфекції COVID-19. Як відомо, випадки нового інфекційного захворювання, спричиненого коронавірусом SARS-CoV-2, зафіксовані відносно нещодавно, а саме у грудні 2019 року в китайському місті Ухань. Однак у 2020 році хвороба з локальної китайської епідемії перетворилася на пандемію та стала загрозою планетарного масштабу насамперед через своє стрімке поширення. Пандемія коронавірусу торкнулася усіх суспільно значущих аспектів життя, зокрема знайшла своє вербальне втілення в англійській мові нашого часу. Виявлено, що збагачення словникового складу сучасної англійської мови відбувається здебільшого за рахунок словотворення або зміни лексичного значення вже існуючих одиниць мови. Отже, авторами статті встановлено та проаналізовано безпосередні номінації коронавірусної хвороби та пов'язані із нею медичні терміни, номінації здебільшого негативної реакції суспільства на нову загрозу, а також способи нової організації життя та праці в умовах локдауну. На додаток до викладеного вище, охарактеризовано традиційний поділ засобів англійської мови на продуктивні, малопродуктивні та непродуктивні й наголошено, що сьогодні продуктивними словотвірними моделями вважаються телескопія та аббревіація, що підтверджено мовним матеріалом, представленим у публікації. Матеріалом цього дослідження слугують неологізми, сталі словосполучення, оказіональні новотвори, що актуалізувалися у зв'язку з пандемією коронавірусної інфекції COVID-19. Матеріал для дослідження отримано із сучасних словників англійської мови, словників сленгу, інтернет сайтів, офіційної британської та американської преси та зібрано протягом березня-вересня 2020 року. У роботі застосовано низку загальнонаукових (аналіз,

синтез, систематизація, класифікація, індукція, дедукція) та суто лінгвістичних методів (метод суцільної вибірки та спостереження, лексико-семантичний та контекстуальний аналіз, інтерпретація словникових дефініцій), використання яких сприяло досягненню головної мети публікації.

Ключові слова: пандемія, коронавірус COVID-19, локдаун, словниковий склад, словотвір, словотвірна модель, телескопія, аббревіація.

Інформація про авторів: Карпова Катерина Сергіївна – кандидат філологічних наук; доцент кафедри англійської філології та міжкультурної комунікації; Інститут філології; Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Чаюк Тетяна Андріївна – кандидат філологічних наук; доцент кафедри іноземних мов; Інститут права; Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Електронна адреса: karpova_k@ukr.net; chajuk.t@gmail.com

Kateryna S. Karpova

ORCID ID: 0000-0002-0024-940X

Web of Science Researcher ID: AAC-6958-2020

Tetyana A. Chaiuk

ORCID ID: 0000-0001-5318-688X

Web of Science Researcher ID: AAO-1006-2020

Scopus ID: 57215840811

VOCABULARY ENRICHMENT OF MODERN ENGLISH VIA WORD-FORMATION (ON THE MATERIAL OF THE LANGUAGE OF COVID-19 PANDEMIC)

Abstract. The article addresses the issue of actual changes in modern English lexicon resulting from COVID-19 pandemic. It is a common fact, that the emergence of coronavirus disease has influenced the globe in many different ways. The novel coronavirus has infected millions of people around the world since it first emerged in the Chinese city of Wuhan in December 2019. At present new ailment turned out to be a respiratory infection with significant concern for global public health hazards predominantly due to its rapid proliferation. As a result, it has compelled governments of different countries to lock down their populations to a degree unimaginable until recently. In the wake of coronavirus pandemic, we observe drastic multi-faceted changes in various spheres, including English. In this respect, the aim of current study is to find out and explore immediate namings of COVID-19-related language corpora: the disease itself and disease-related terms, words and collocations

denoting mainly negative human reaction to global threat as well as of new lifestyle and working habits caused by COVID-19 outbreak. In addition, the paper presents traditional division of word-forming patterns into productive, semi-productive and non-productive and focuses on blending and abbreviation as the most productive models in modern English. In accordance with the purpose of the study, the data of the research are newly-coined namings as well as already existed lexical units of COVID-19-related vocabulary and collocations, which have been actualized or undergone semantic transformations in response to world pandemic. Language data have been collected from English dictionaries, dictionaries of modern slang, British and American media, Internet resources, and retrieved from March to September 2020. The authors resort to the following methods of scientific investigation: analysis, synthesis, systematization, taxonomy, induction, deduction, data collection and observation, lexico-semantic and contextual analysis, interpretation of dictionary definitions.

Key words: pandemic, coronavirus COVID-19, lockdown, vocabulary, word-formation, word-forming pattern, blending, abbreviation.

Information about the authors: Karpova Kateryna Serhiivna – PhD; associate professor of the department of English Philology and intercultural Communication; Institute of philology; Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Chaiuk Tetyana Andriivna – PhD; associate professor of the department of foreign languages; Institute of Law; Taras Shevchenko National University of Kyiv.

E-mail: karpova_k@ukr.net; chajuk.t@gmail.com

Карпова Е.С.

ORCID ID: 0000-0002-0024-940X

Web of Science Researcher ID: AAC-6958-2020

Чаюк Т.А.

ORCID ID: 0000-0001-5318-688X

Web of Science Researcher ID: AAO-1006-2020

Scopus ID: 57215840811

ОБОГАЩЕНИЕ СЛОВАРНОГО СОСТАВА СОВРЕМЕННОГО АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА ПУТЕМ СЛОВООБРАЗОВАНИЯ (НА МАТЕРИАЛЕ ЯЗЫКА ПАНДЕМИИ COVID-19)

Аннотация. В статье рассматриваются актуальные изменения в лексическом составе английского языка, происходящие под влиянием

коронавирусной инфекции COVID-19. Как известно, случаи нового инфекционного заболевания, вызванные коронавирусом SARS-CoV-2, зафиксированы относительно недавно, а именно в декабре 2019 года в китайском городе Ухань. Однако в 2020 году заболевание из локальной китайской эпидемии преобразовалось в пандемию планетарного масштаба преимущественно вследствие своего стремительного распространения. Коронавирусная пандемия коснулась всех социально значимых сфер жизни, в том числе вербализовалась в английском языке. В публикации выдвинуто предположение о том, что обогащение словарного состава современного английского языка происходит посредством словообразования или изменения лексического значения существующих в языке единиц. Таким образом, выявлены и проанализированы с лингвистической точки зрения непосредственные номинации коронавирусной болезни и медицинских терминов, сопряженных с ней, номинации прежде всего негативных реакций общества на новую планетарную угрозу, кроме того номинации нового мироустройства и условий жизни и труда во время локдауна. Особое внимание уделено традиционной дифференциации моделей словообразования на продуктивные, малопродуктивные и непродуктивные, а также предположению о том, что наибольшей продуктивностью в наше время обладают телескопия и аббревиация. Материал настоящего исследования составляют неологизмы, устойчивые словосочетания, окказиональные языковые образования, которые стали популярными в условиях пандемии COVID-19. Материал исследования получен из современных словарей английского языка, словарей сленговых слов, онлайн ресурсов, официальной британской и американской прессы. Исследовательский период охватывает временной промежуток с марта по сентябрь 2020 года. Методология лингвистического эксперимента включает такие общенаучные (анализ, синтез, систематизация, классификация, индукция, дедукция), а также лингвистические (метод сплошной выборки и наблюдения, лексико-семантический и контекстуальный анализ, интерпретация словарных дефиниций) методы исследования. Использование вышеперечисленных методов позволило авторам статьи достичь поставленной цели.

Ключевые слова: пандемия, коронавирус COVID-19, локдаун, словарный состав, словообразование, модель словообразования, телескопия, аббревиация.

Информация об авторах: Карпова Екатерина Сергеевна – кандидат филологических наук; доцент кафедры английской филологии и межкультурной коммуникации; Институт филологии; Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко.

.....
Чаюк Татьяна Андреевна – кандидат филологических наук; доцент кафедры иностранных языков; Институт права; Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко.

Электронный адрес: *karпова_k@ukr.net; chajuk.t@gmail.com*

У сучасній лінгвістичній науці значна увага приділяється питанням словотворення, насамперед вивченню словотвірних моделей, притаманних мовам світу [3; 8; 15; 16; 19; 21], адже впродовж їх постійного розвитку та оновлення важливим є процес безперервного поповнення словникового запасу мовними новаціями. Загальновідомо, що збагачення вокабуляру сучасної англійської мови відбувається майже винятково за рахунок власних мовних ресурсів шляхом лексичної та семантичної деривації, тобто через словотворення або ж зміни лексичного значення вже існуючих мовних одиниць. Зауважимо, що в лексикології англійської мови традиційним є поділ на продуктивні (афіксація, конверсія, субстантивація, слово- та основоскладання, скорочення), малопродуктивні (зворотній словотвір, телескопія (блендинг), редуплікація, звуконаслідування) та непродуктивні (чергування звуків, зміна наголосу) способи словотворення [21]. Деякі з них на сьогоднішній день є доволі продуктивними, однак інші не здатні продукувати нових слів у наш час, проте вони виявляли свою активність у певні періоди розвитку мови. Наприклад, афіксація була продуктивним способом творення слів ще з часів давньоанглійського періоду: *fiscere, striker, steamer*. Окрім того, чергування голосних свого часу також було продуктивним, однак у теперішньому англomовному словотворенні цей спосіб втратив свою продуктивність, а існуючі диференційні ознаки допомагають відрізнити одну частину мови від іншої: *food – to feed, blood – to bleed*. На сучасному етапі розвитку мови одним із популярних й доволі продуктивних засобів утворення нових лексичних елементів є телескопія або блендинг, що тлумачиться як "процес, при якому нове слово виникає зі злиття повної основи одного слова зі скороченою основою іншого або ж зі злиття скорочених основ двох слів. Значення такого нового

.....

слова в більшості випадків містить сумарне значення обох своїх складників. Іноді це сумарне значення складається із суми повного лексичного значення першого чи другого складника і граматичного значення іншого" [5, с. 54]. Маємо констатувати, що донедавна телескопічний словотвір розглядався суто як okazіональний та малопродуктивний, а відтак і застосовувався переважно у літературній творчості. Перші згадки про так звані слова-гаманці (*portmanteau words, amalgams*) знаходимо у творах Льюїса Керола. Наведемо приклад його роману "Аліса в Задзеркаллі", в якому автор використовує таке слово, як *slithy*, утворене від основ *slimy* + *lithe*. На противагу, слова-амальгами останніх років на кшталт *brexite, Megxit, infotainment, staycation, slacktivism, wikiality, deathiversary, procrastibaking* та багато інших слугують яскравим підтвердженням високої продуктивності цієї моделі у сучасному словотворі. Отже, з упевненістю можна стверджувати, що телескопічний словотвір перебуває нині у центрі уваги мовознавців, які проводять свої дослідження на матеріалі різних мов [1; 11; 17].

Як відомо, будь-які події світового масштабу знаходяться своє пряме віддзеркалення у мовах світу, зокрема в англійській мові, що має статус *lingua franca*. Таку тенденцію переконливо засвідчують процеси поповнення англомовного лексичного складу шляхом продуктивного словотворення. Враховуючи цей факт відзначимо, що сьогодні постала нагальна потреба в дослідженні лексичних новацій, появу яких зумовила світова пандемія, адже безумовно найбільш глобальною та актуальною подією 2020 року стала пандемія коронавірусної інфекції COVID-19, спричинена коронавірусом SARS-CoV-2. Отже, **мета** пропонованої публікації полягає у спробі здійснення всебічного аналізу шляхів збагачення лексики сучасної англійської мови коронавірусними мовними одиницями, стрімке збільшення яких уможливила **пандемія**. Сформульована мета передбачає розв'язання низки конкретних **завдань**, а саме:

➤ відстежити методом суцільної вибірки та дослідити нові надходження до англомовної лексичної системи неологізмів,

.....

сталих словосполучень, оказіональних колокацій, номінацій, асоційованих із COVID-19;

➤ охарактеризувати продуктивні моделі словотворення, за допомогою яких продукується більшість коронавірусної лексики;

➤ сформулювати висновки та перспективи подальших досліджень у обраному напрямі.

У статті використано комплекс загальнонаукових (аналіз, синтез, дедукція, індукція, систематизація, класифікація), а також суто лінгвістичних **методів** (метод суцільної вибірки з лексикографічних джерел та онлайн-ресурсів і спостереження, лексико-семантичний аналіз, вивчення словникових дефініцій, контекстуальна інтерпретація).

Уже стало аксіоматичним твердження, що мова є дзеркалом культури та соціуму, відбиваючи соціальні, політичні, економічні, екологічні зміни та інші події глобального масштабу, отже пандемія коронавірусу COVID-19 як безпрецедентна за своїм розмахом подія знаходить своє вербальне втілення в англійській та інших мовах. Нині за даними найвідоміших англійських лексикографічних ресурсів, на зразок Oxford English Dictionary, Longman English Dictionary, Collins Dictionary, Merriam-Webster Dictionary, а також словників сучасного сленгу Urban Dictionary та Wordspy, лексика, яка стосується коронавірусної тематики, увійшла до складу словників як частина лексичної системи англійської мови. Прикметно, що частина цієї лексики є складником англійського узусу, однак інша – все ще має оказіональний статус.

Набувши планетарного розголосу, саме коронавірусна пандемія як загально цивілізаційна загроза стала у 2020 році ньюзмейкером номер один, що пояснює величезну кількість досліджень, присвячених лінгвістичним та екстралінгвістичним особливостям представлення інформації про COVID-19 [2; 4; 6; 22; 23] тощо. Окрім того, карколомне поширення захворювання з китайського Уханю на усі континенти й подальша коронакриза, ознаменували початок вимушеної перерви у

навчанні учнів та студентів та поставили перед педагогами новий виклик, що полягав у необхідності використання різних форм дистанційного навчання. У світлі цього особливої уваги заслуговують праці, присвячені впровадженню найсучасніших ІКТ у навчальний процес під час локдауну, які з'явилися вже після його оголошення [12; 14; 18; 24].

Важливим для дослідників процесів урізноманітнення словникового складу є поняття неологізму, адже нині спостерігаємо виникнення чималої кількості лексичних одиниць, інноваційних колокацій та номінацій для характеристики нових понять, речей та явищ. Наголосимо, що неологізми можна умовно розділити на лексичні, фразеологічні, семантичні. До окремої категорії мовних новотворів належать словотвірні новації, які втілюються у нових словотвірних елементах або ж моделях словотворення. До прикладу, нещодавно у американських ЗМІ з'явилося повідомлення, що симптоми коронавірусу можуть підсилюватися симптомами сезонного грипу, створюючи так звану подвійну пандемію (*twindemic*), тому медики наголошують на необхідності вакцинації від грипу. У наведеному нижче прикладі телескопічне утворення *twindemic* від повної основи *twin* та усіченої *pandemic*, вжито саме на позначення такої нової подвійної загрози людству, яку прогнозують учені із настанням сезону грипу та інших ГРВІ [13]:

(1) *As public health officials look to fall and winter, the specter of a new surge of Covid-19 gives them chills. But there is a scenario they dread even more: a severe flu season, resulting in a twindemic.*

Як уже підкреслювалося вище, пандемія COVID-19 панує у інформаційному просторі сучасного світу, адже новинні повідомлення переповнені цифрами, показниками, медичною термінологією тощо. Людство вперше переживає пандемію в умовах практично миттєвого поширення інформації, адже фото та відео з лікарень, охоплених захворюванням міст, дані наукових досліджень, швидко стають доступними, впливаючи таким чином на думки та поведінку людей. Нажаль сьогодні

внаслідок поширення фейкової інформації в окремих ЗМІ та популярних соцмережах світова пандемія стала рушійною силою паніки й страху, які повільно охоплюють все більше і більше людей. Саме поступова ескалація панічних настроїв спричинила появу нових напрямів лінгвістичних досліджень на кшталт вивчення концепту СТРАХ та засобів його мовної експлікації [9], а також конструювання алармістського дискурсу у медіапросторі [7]. Мова як динамічне утворення вербалізує соціальні зміни та процеси за допомогою різних її систем. Найбільш гнучкою та наочною для змін системою мови є лексична, отже головно лексика експлікує панічні настрої суспільства завдяки новим лексичним утворенням. Візьмемо до прикладу неологізм *infodemic* (*a proliferation of diverse, often unsubstantiated information relating to a crisis, controversy, or event, which disseminates rapidly and uncontrollably through news, online, and social media, and is regarded as intensifying public speculation or anxiety*), що виник унаслідок телескопічного словотворення від злиття твірних основ *information* та *pandemic*, та проілюструємо його ситуативне вживання:

(2) *"We're not just fighting an epidemic; we're fighting an infodemic," said Tedros Adhanom Ghebreyesus, Director-General of the World Health Organization at a gathering of foreign policy and security experts in Munich, Germany, in mid- February, referring to fake news that spreads faster and more easily than this virus.*

Уперше цей телескопічний новотвір було вжито для позначення інформаційного вибуху, пов'язаного з епідемією вірусу SARS у 2003 році. Однак сьогодні в умовах пандемії COVID-19 цей неологізм на позначення так званого інформаційного вірусу, який буквально охопив майже всі медіа, отримав повноцінне друге життя. Сучасний стан інфодемії став можливим завдячуючи алармізму як стану підвищеної тривоги, що може супроводжуватися панічними атаками та є природньою реакцією людини на будь-яку негативну подію чи ситуацію.

У зв'язку з блискавичним поширенням невідомої, а відтак і загрозливої для людства інфекції, науковці у галузі

мовознавства фіксують виникнення так званої мови пандемії, для позначення якої використовують англійські словосполучення *language of COVID-19* [20] та *coronavirus-related vocabulary* [10]. Доцільно зауважити, що у випадку з COVID-19 спостерігаємо тенденцію до поширення вузькоспеціалізованої лексики, притаманної певній сфері, у сферу загального вжитку та її пристосування до норм сучасної англійської літературної мови. Насамперед йдеться про медичну та дотичні до неї галузі, терміни з яких внаслідок їхньої частотності стали частиною англомовного узусу. Отже, у модерному світі англомовний ареал поповнився за рахунок номінацій на коронавірусну тематику наведених нижче:

а. Найменування хвороби: *Wuhan virus, Wuhan coronavirus, China coronavirus, COVID-19 (COroNaVirus Disease 2019), coronavirus disease 2019, rona (slang contraction for Coronavirus), outbreak, epidemic, epidemic curve, pandemic, global pandemic*;

б. Найменування діагнозу: *index case, index patient, patient zero, contact tracing, community spread, super-spreader, clinical trial*;

в. Найменування перебігу хвороби: *asymptomatic patient, case fatality rate, incubation period, person-to-person transmission, containment area*;

г. Найменування засобів захисту та запобігання хворобі: *social distancing, psychical distancing, self-quarantine, self-isolation, lockdown, shelter in place, N95*.

Цілком логічним видається думка, що ключовими лексичними одиницями сучасного коронавірусного вокабуляру є медичні терміни *covid* та *coronavirus*, які в наш час мають статус неологізмів. Принагідно зауважимо, що у сучасній лінгвістиці поняття "неологізм" отримало більш широке тлумачення, оскільки існує велика кількість лексичних новотворів, які раніше перебували на периферії або ж були обмежені у своєму функціонуванні. Перехід таких одиниць до рівня загальнолітературної мови робить їх інновативними й з

.....

точки зору розвитку словникового складу, що обумовлює їх сприйняття більшою кількістю носіїв, оскільки раніше вони були відомі лише незначній частині мовців. До таких лексем належать і вищезгадані медичні терміни.

Шляхом аналізу мовного матеріалу ми дійшли висновку, що найпоширенішою моделлю для творення лексики пандемії, є складання основ за телескопічним способом. У цьому випадку слід розрізняти лексеми з усіченням чи без усічення твірних основ. Окрім того, спостерігаємо частотне вживання різноманітних лексичних сполук, асоційованих із коронавірусною тематикою. Нижче подані роз'яснення та наведені приклади контекстуального вживання сучасного англомовного коронавірусного вокабуляру, що здебільшого має ситуативний характер:

Лексеми та лексичні сполуки із залученням твірної **основи coronavirus (corona):**

- **coronial (coronavirus + millennial)** та **coronababy** – дитина, зачата та/або народжена під час пандемії COVID-19:

(3) *Move over millennials, there is talk of new demographic cohort in town: the 'coronials' – a select group of young people whose education has been adversely affected at a particularly significant time by the health crisis, school closures and cancellation of examinations.*

- **coronapocalypse (coronavirus + apocalypse)** та **coronageddon (coronavirus + armageddon)** – близькі за значенням телескопізми завдячуючи яким пандемію коронавірусу ототожнюють із кінцем світу:

(4) *The coronapocalypse will end all of us.*

- **coronextra (coronavirus + extra)** – людина-аларміст, яка відчуває настільки підвищену тривогу спричинену коронавірусом, що може виглядати комічно у деяких ситуаціях

(5) *A person who takes rather extreme precautions against the coronavirus often to unintentionally comedic effect. For example,*

wearing a face shield in addition to gloves and a face mask to shop at a 7-Eleven (I've seen one I swear) is being coronextra.

- **coronaspeck** (**coronavirus** + **speck**) – запозичення з німецької мови із відповідником в англійській мові **coronavirus fat** для позначення зайвої ваги, яку людина накопичила під час карантину:

(6) *Weight gain during lockdown is so well documented that Germans have developed a word for it, "coronaspeck".*

- **macaronovirus** (**macaroni** + **coronavirus**) – заклади товарів та продуктів про запас, наприклад туалетного паперу, макаронів, круп тощо під час епідемії:

(7) *If you suddenly fell in love with vermicelli and spaghetti, then you have macaronavirus.*

Лексеми та лексичні сполуки із залученням твірної **основи covid**:

- **a Covid** – дитина, зачата та/або народжена під час пандемії COVID-19. Лексема позначена як зневажлива:

(8) *Get over here, you little Covid.*

- **covidiot** (**covid** + **idiot**) та **covidciy** (**covid** + **idiocy**) – лексеми вперше зафіксовані словником слів Urban Dictionary у березні 2020 року. Згідно зі словниковим тлумаченням, телескопізми можуть вживатися у двох протилежних значеннях. З одного боку, позначати "людину, яка ігнорує попередження стосовно суспільної безпеки та здоров'я, поширюючи таким чином небезпечний вірус; людину, яка не дотримується правил карантину", однак з іншого – "людину, що масово скуповує продукти та товари першої необхідності, поширюючи таким чином панічні настрої":

(9) *Irascible Northern Irish troubadour Van Morrison is hardly renowned for his breezy charm, but he's divided his fanbase with a typically grumpy outburst of covidciy.*

- **covidient** (**covid** + **obedient**) – законослухняний громадянин, що дотримується усіх норм локдауну. Уживається антонімічно до лексеми **covidiot**:

(10) *Are you a **covidiot** or a **covidient**? You can probably guess the meaning of both portmanteaus. The former is used to describe people who disregard social distancing and other rules regarding the Covid-19 pandemic that have been put in place while the latter is the opposite and comprises of Covid-19 and obedient*

- **covidivorce** (*covid* + *divorce*) – розлучення під час пандемії:

(11) *With divorce rates souring in China after the outbreak the new term **covidivorce** has been coined.*

- **covidate** (*covid* + *moderate*) – людина, яка у питаннях, пов'язаних із пандемією, намагається уникати паніки та зберігати спокій:

(12) ***Covidate** behaves moderately during this pandemic. S/he washes hands several times a day, keeps distance from another person in public, says no to public gatherings and wears a face mask while going out. However, s/he doesn't own a hazmat suit, hoard food or freak out every time s/she absentmindedly touches her/his face.*

- **covexit** (*covid* + *exit*) – поступове послаблення суворого карантину, так званий адаптивний карантин. Телескопічна новація утворена по аналогії із відомою лексемою **Brexit**:

(13) *At this stage, it is arduous to predict whether Brexit will influence the COVID-19 war and/or vice versa. What is certain is that **covexit** will not remain confined to the hospital setting. We should expect a long and exhausting fight that will involve all health care workers, citizens' compliance and international collaboration.*

- **covideo party** – онлайн вечірки під час самоізоляції:

(14) *The comic is the brainchild behind the now popular "**covideo parties**" online, where a group of isolated individuals watch the same film at the same time and discuss it online.*

- **covid toes** – один із ймовірних, однак нетипових симптомів коронавірусної хвороби:

(15) *One of the more unusual symptoms reported so far is a painful red rash that spreads across the toes. Quickly dubbed "**COVID toes**," the condition seems to affect younger people more*

.....
than older ones – and it often appears when there are no other symptoms of COVID-19 present.

Лексеми та лексичні сполуки із залученням твірної основи **quarantine**:

- **self-quarantine** – дотримання режиму самоізоляції під час пандемії:

(16) *Travellers arriving in the Netherlands from certain countries and regions should **self-quarantine** for 10 days.*

- **quarantini (quarantine + martini)** – алкогольний напій, який уживають під час вечірок на самоізоляції:

(17) *The **quarantini**, unlike other, more popular cocktails, benefits from the advantage of not actually being a thing. It's made with vodka or gin (or whatever you happen to have on hand) and often is consumed in isolation, or via a virtual "happy hour" with similarly isolated friends.*

- **quaranteam (quarantine + team)** – групування людей під час карантину:

(18) *A **quaranteam** is a bubble of people who create their own tight-knit social circle that doesn't interact with others outside their group.*

- **elevatorantine (elevator + quarantine)** – правила користування ліфтом під час пандемії:

(19) *While using **elevatorantine**, you're supposed to stand facing the wall like you're on a time-out to reduce the chances of anyone catching anything from another person.*

Лексеми та лексичні сполуки із залученням твірної основи **zoom**:

- **zoom-bombing** – несанкціоноване вторгнення у відео конференцію, що здійснюється за допомогою сервісу Zoom:

(20) *Social media has played a role in connecting us to the outside world and for connecting our families together and celebrating online birthday, online mums meet ups and virtual*

happy hour for many parents around the world, including **zoom-bombing!!!**

- **zumping** (*zoom + dumping*) – розірвати стосунки із партнером за допомогою сервісу Zoom:

(21) *It seems that instead of waiting out the lockdown to end things in person, couples are heading onto Zoom to deliver their dumping. And of course, as with many dating trends this new phenomenon has been given a catchy name – **zumping**.*

Окрім проаналізованих вище телескопізмів та ситуативних лексичних сполук, популярними в англійській мові нашого часу є також інші моделі словотворення, за допомогою яких утворюються коронавірусні okazionalizmi. Є підстави вважати, що продуктивною словотвірною моделлю в умовах пандемії, виявилася аббревіація. Саме ситуація із коронавірусом у світі стала поштовхом для популяризації мовних одиниць, утворених шляхом аббревіації, які, у свою чергу не є лексичними неологізмами. Серед аббревіатур слід розрізняти такі, які першочергово вживалися лише у терміносистемі медицини (див. приклади 23-31), а також аббревіатури для позначення методів ізоляції під час локдауну (див. приклад 22). Отже, найуживанішими аббревіатурами є:

(22) **WFH** (*working from home*) – аббревіатура, що позначає віддалену роботу з дому. Датується 1995 роком, однак широкого вжитку набула лише під час пандемії коронавірусної інфекції, коли для багатьох стала частиною повсякденного життя.

(23) **PPE** (*personal protective equipment*) – аббревіатура для позначення засобів індивідуального захисту. Виникла у 1977 році, однак уживалася переважно у медицині.

(24) **WHO** (*World Health Organization*) – всесвітня організація охорони здоров'я.

(25) **PUI** (*person under investigation*) – людина, яка може бути потенційним носієм вірусу.

(26) **CFR** (*case fatality rate*) – рівень смертності, спричинений ковідом.

(27) *ARDS (acute respiratory stress syndrome)* – гострий респіраторний дистрес-синдром, викликаний вірусом Sars-CoV-2, що часто призводить до смерті та потребує проведення інтенсивної терапії й штучної вентиляції легень.

(28) *Sars-CoV-1 (severe acute respiratory syndrome)* – коронавірус тяжкого гострого респіраторного синдрому, що спричинив попередню пандемію у 2002-2004 роках.

(29) *Sars-CoV-2 (severe acute respiratory syndrome)* – коронавірус тяжкого гострого респіраторного синдрому, що обумовив цьогорічну пандемію.

(30) *MERS (Middle East respiratory syndrome coronavirus)* – близькосхідний коронавірусний респіраторний синдром, який лютував на Близькому Сході у 2013 році.

(31) *PCR (Polymerase chain reaction)* – ПЦР як один із методів діагностики коронавірусу COVID-19.

Подальша вербальна фіксація коронавірусної пандемії 2020 року англійською мовою відбувається за допомогою також інших способів, наприклад, англomовний коронавірусний вокабуляр поповнився розмовними лексемами *quaz (for quarantine)*, *sanny (for sanitiser)*, утвореними внаслідок скорочення твірних основ. У такий самий спосіб знаходять свою вербальну оболонку номінації *armchair virologist*, *sanitation engineer*, *mask shaming*, *upperware*, *doomscrolling* тощо.

Безперечно, проблема вивчення узуальних та okazіональних новотворів у дотичній до COVID-19 сфері, перебуває у центрі уваги не лише англівців. Вона посідає чільне місце у дослідженнях, що проводяться на матеріалі української мови. Попри те, що аналіз україномовного коронавірусного вокабуляру не є об'єктом пропонованої лінгвістичної розвідки, однак слушним на наш погляд буде навести приклади деяких мовних одиниць. До таких, зокрема належать лексеми із твірною основою *корона*: *коронакриза*, *коронапаніка*, *коронафейк*, *коронаскептик*, *коронагентузіаст* та інші. Однак, можна з упевненістю стверджувати, що більш показовими з точки зору словотворення є такі okazіоналізми, як: *ковідка*,

.....
расхламінго, зумінар, зумитися, зумбі, карантикули, карантьє. Отже, наведені вище приклади головню з англійської, а також деякі з української мов підтверджують тенденцію до збільшення питомої ваги неологічних лексичних одиниць, пов'язаних із пандемією COVID-19.

Наголосимо, що проведене дослідження засвідчує тезу про мову як суспільне явище, що покликане втілювати всі процеси та зміни, які безперервно відбуваються у ньому. Очевидно, що на сучасному етапі розвитку світової цивілізації найбільш важливою та висвітленою у медіа подією стала пандемія коронавірусної інфекції COVID-19. Поряд із блискавичним поширенням коронавірусу лінгвісти наголошують на зміні лінгвістичного ландшафту світу, появи нової мови пандемії, яка оформлюється та збагачується завдяки таким продуктивним у даний час моделям словотворення, як телескопія та аббревіація. Саме глобальна пандемія та викликаний нею світовий локдаун умотивували появу низки неологізмів та оказіональних новотворів, що ототожнюється із COVID-19. Оскільки зараз пандемія розвивається надзвичайно стрімкими темпами, деякі реалії, пов'язані із нею та вербалізовані за допомогою слів і словосполучень, розглядаються у двох проекціях. Вони можуть набувати нових значень у коронавірусному контексті, або ж розширювати сферу свого вжитку від вузько фахової до повсякденної, що стосується передовсім термінологічного апарату медицини. Окрім того, деякі реалії, відомі задовго до появи коронавірусу, були переосмислені, що призвело до набуття ними нової актуальності. Перспективними у визначеному напрямі можна вважати компаративні дослідження коронавірусного вокабуляру у різних мовах світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абрамова А.Г., Фадеева К.В. Телескопия как один из способов глаголообразования современного английского языка. *Наука и инновации в системе развития информационного общества*. 2019. С. 14-20.
2. Карачина О.Е. Язык пандемии: лингво-культурологические аспекты. *Russian Linguistic Bulletin*. 2020. № 2(22). С. 45-48.
3. Карпова К.С. Шляхи утворення неологізмів у туристичному лексиконі (на матеріалі англійської мови). *Мовні і концептуальні картини світу*. 2014. Вип.47. Ч.1. С. 414-422.
4. Новикова О.Н., Калугина Ю.В. Covid-19 в контексте современного состояния исследования дискурса о пандемии. *Вестник Башкирского университета*. 2020. Т.25. №2. С. 376-381.
5. Омельченко Л.Ф. Телескопічні слова сучасної англійської мови та їх структурно-семантична характеристика. *Збірник Львівського університету*. 2003. Вип.15. С.49-57.
6. Погорелова И.В. COVID-19: языковая репликация. *Современный ученый*. 2020. №4. С. 226-229.
7. Храброва Е.С. Конструирование дискурса алармизма в медиапространстве Великобритании (на материале освещения пандемии COVID-19). *Актуальные вопросы современной филологии и журналистики*. 2020. №2(37). С. 152-162.
8. Adams V. *An Introduction to Modern English Word-formation*. Routledge, 2013.
9. Chaiuk T., Dunaievskia O. Producing the Fear Culture in Media: An Examination on Coronavirus Discourse. *Journal of History Culture and Art Research*. 2020. 9(2), P. 184-194. <http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v9i2.2636>
10. Flood A. Oxford Dictionary Revised to Record Linguistic Impact of Covid-19. URL: <https://www.theguardian.com/books/2020/apr/15/oxford-dictionary-revised-to-record-linguistic-impact-of-covid-19>
11. Giyatmi G., Wijayava R., Arumi S. English Blends Found in Social Media. *Jurnal Arbitrer*. 2017. 4(2). P. 65-75. <https://doi.org/10.25077/ar.4.2.65-75.2017>
12. Hani K., Alwahaishi S. Study on Students' Experiences about Online Teaching during COVID-19 Outbreaks. *Technium Social Sciences Journal*. 2020. №8. P. 102-116.

13. Hoffman J. Fearing a 'Twindemic,' Health Experts Push Urgently for Fly Shots. URL: <https://www.nytimes.com/2020/08/16/health/coronavirus-flu-vaccine-twindemic.html>
14. Ivaniuk I., Ovcharuk O.. The Response of Ukrainian Teachers to COVID-19: Challenges and Needs in the Use of Digital Tools for Distance Learning. *Information Technologies and Learning Tools*. 2020. 77(3). P. 282-291. <https://doi.org/10.33407/itlt.v77i3.3952>
15. Karpova K. Structural and Semantic Characteristics of Food-related Neologisms in Modern English. *Advanced Education*. 2019. №12, 206-211. <https://doi.org/10.20535/2410-8286.144208>
16. Katamba F. English Words. Routledge, 2005
17. Kjellander D. Cognitive Constraints in English Lexical Blending. A data Collection Methodology and an Explanatory Model. *Pragmatics and Cognition*. 2018. 25(1). P. 142-173. <https://doi.org/10.1075/pc.18003.kje>
18. Khotimah H., Zainiyati H., Hamid A., Basit, A. E-learning Application Madrasah Online Learning Solution in the Middle of Pandemic COVID-19 in Ma Negeri InsanCendekia, Kendari. *Technium Social Sciences Journal*. 2020. №10. P. 107-114.
19. Plag I. Word-formation in English. Cambridge University Press, 2018.
20. Price G. Oxford English Dictionary: Social Change and Linguistic Change: the Language of COVID-19. URL: <https://www.infodocket.com/2020/04/15/oxford-english-dictionary-social-change-and-linguistic-change-the-language-of-covid-19/>
21. Ratih E., Gasdian R.). Word Formation Processes in English New Words of Oxford English Dictionary (OED) Online. *Celtic: A Journal of Culture, English Language Teaching, Literature and Linguistics*. 2018. №5(2). P. 24-35. <https://doi.org/10.22219/celtic.v5i2.7617>
22. Rochadi A., Putri N., Fauzi, Z. Public Panic over COVID-19 Outbreak: Criticism toward Panic Theory in Collective Behavior Study. *Technium Social Sciences Journal*. 2020. №10. P. 544-552.
23. Tan K., Woods P., Azman H., Abdullah I., Hashim R., Rahim H., Idrus M., Said N., Lew R., Kosem I. Covid-19 Insights and Linguistic Methods. *The Southeast Asian Journal of English Language Studies*. 2020. №26(2). P. 1-23. <http://dx.doi.org/10.17576/3L-2020-2602-01>
24. Tsodikova O., Korzh O., Hyria M.). Information and Communication Technologies in Postgraduate Training of Primary Care

Doctors: New Look at the Problem of Using Online Resources during the COVID-19 Pandemic. *Technium Social Sciences Journal*. 2020. №8. P. 60-63

REFERENCES

1. Abramova, O. & Fadeeva, K. (2019). *Blending as one of the Verb-formation Means in Modern English* [Teleskopiia kak odin iz sposobov hlaholoobrazovaniia sovremennogo angliiskogo yazyka]. *Nauka i innovatsii v sisteme razvitiia informatsionnogo obshchestva*, 14-20 [in Russian].
2. Karachina, O. (2020). *Language of Pandemic: Linguistic and Cultural Aspects* [Yazyk pandemii: lingvokulturolozhicheskie aspekty]. *Russian Linguistic Bulletin*, 2(22), 45-48 [in Russian].
3. Karpova, K. (2014). *Means of Coining New Words in the Sphere of Tourism (on the Material of the English Language)* [Shliakhy utvorennia neologizmiv u turystychnomu leksykonu (na materialy angliiskoi movy)]. *Movni i kontseptualni kartyny svitu*, 7(1), 414-422 [in Ukrainian].
4. Novikova, O. & Kaluhina, Yu. (2020). *Covid-19 within the Context of the Current Research on Pandemic Discourse* [Covid-19 v kontekste sovremennogo sostoiania issledovaniia diskursa o pandemii]. *Vestnik Bashkirskogo universiteta*, 25(2), 376-381 [in Russian].
5. Omelchenko, L. (2003). *Blendings of Modern English: Structural and Semantic Characteristics* [Teleskopichni slova suchasnoi angliiskoi movy ta ikh strukturno-semantychna kharakterystyka]. *Zbirnyk Lvivskogo universytetu*, 15, 49-57 [in Ukrainian].
6. Pohorelova, I. (2020). *COVID-19: Language Replication* [COVID-19: yazykovaia replikatsiia]. *Sovremennyi uchenyi*, 4, 226-229 [in Russian].
7. Khrabrova, E. (2020). *Construction of Alarmist Discourse in the UK Media (a Case Study of COVID-19 Pandemic Media Coverage)* [Konstruirovaniie diskursa alarmizma v mediaprostranstve Velikobritanii (na materiale osveshcheniia pandemii COVID-19)]. *Aktuaknye voprosy sovremennoi filologii i zhurnalistiki*, 2(37), 152-162 [in Russian].
8. Adams, V. (2013). *An Introduction to Modern English Word-formation*. Routledge [in English].
9. Chaiuk, T. & Dunaievska, O. (2020). Producing the Fear Culture in Media: An Examination on Coronavirus Discourse. *Journal of History Culture and Art Research*, 9(2), 184-194. <http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v9i2.2636> [in English].
10. Flood, A. (2020). *Oxford Dictionary Revised to Record Linguistic Impact of Covid-19*. URL: <https://www.theguardian.com/books/>

2020/apr/15/oxford-dictionary-revised-to-record-linguistic-impact-of-covid-19 [in English].

11. Giyatmi, G., Wijayava, R. & Arumi, S. (2017). English Blends Found in Social Media. *Jurnal Arbitrer*, 4(2), 65-75. <https://doi.org/10.25077/ar.4.2.65-75.2017> [in English].

12. Hani, K. & Alwahaishi, S. (2020). Study on Students' Experiences about Online Teaching during COVID-19 Outbreaks. *Technium Social Sciences Journal*, 8, 102-116 [in English].

13. Hoffman, J. (2020). *Fearing a 'Twindemic,' Health Experts Push Urgently for Fly Shots*. URL: <https://www.nytimes.com/2020/08/16/health/coronavirus-flu-vaccine-twindemic.html> [in English].

14. Ivaniuk, I. & Ovcharuk, O. (2020). The Response of Ukrainian Teachers to COVID-19: Challenges and Needs in the Use of Digital Tools for Distance Learning. *Information Technologies and Learning Tools*, 77(3), 282-291. <https://doi.org/10.33407/itl.v77i3.3952> [in English].

15. Karpova, K. (2019). Structural and Semantic Characteristics of Food-related Neologisms in Modern English. *Advanced Education*, 12, 206-211. <https://doi.org/10.20535/2410-8286.144208> [in English].

16. Katamba, F. (2005). *English Words*. Routledge [in English].

17. Kjellander, D. (2018). Cognitive Constraints in English Lexical Blending. A Data Collection Methodology and an Explanatory Model. *Pragmatics and Cognition*, 25(1), 142-173. <https://doi.org/10.1075/pc.18003.kje> [in English].

18. Khotimah, H., Zainiyati, H., Hamid, A. & Basit, A. (2020). E-learning Application Madrasah Online Learning Solution in the Middle of Pandemic COVID-19 in Ma Negeri InsanCendekia, Kendari. *Technium Social Sciences Journal*, 10, 107-114. [in English].

19. Plag, I. (2018). *Word-formation in English*. Cambridge University Press [in English].

20. Price, G. (2020). *Oxford English Dictionary: Social Change and Linguistic Change: the Language of COVID-19*. URL: <https://www.infodocket.com/2020/04/15/oxford-english-dictionary-social-change-and-linguistic-change-the-language-of-covid-19/> [in English].

21. Ratih, E. & Gasdian, R. (2018). Word Formation Processes in English New Words of Oxford English Dictionary (OED) Online. *Celtic: A Journal of Culture, English Language Teaching, Literature and Linguistics*, 5(2), 24-35. <https://doi.org/10.22219/celtic.v5i2.7617> [in English].

22. Rochadi, A., Putri, N. & Fauzi, Z. (2020). Public Panic Over COVID-19 Outbreak: Criticism toward Panic Theory in Collective Behavior Study. *Technium Social Sciences Journal*, 10, 544-552. [in English].

23. Tan, K., Woods, P., Azman, H., Abdullah, I., Hashim, R., Rahim, H., Idrus, M., Said, N., Lew, R. & Kosem, I. (2020). Covid-19 Insights and Linguistic Methods. *The Southeast Asian Journal of English Language Studies*, 26(2), 1-23. <http://dx.doi.org/10.17576/3L-2020-2602-01> [in English].

24. Tsodikova, O., Korzh, O. & Hyria, M. (2020). Information and Communication Technologies in Postgraduate Training of Primary Care Doctors: New Look at the Problem of Using Online Resources during the COVID-19 Pandemic. *Technium Social Sciences Journal*, 8, 60-63 [in English].

Дата надходження до редакції – 01.07.2020

Дата затвердження редакцією – 12.09.2020

УДК 81-139.2

DOI: <https://doi.org/10.17721/APULTP.2020.41.177-193>**Olga O. Zlotnyk-Shagina**

ORCID ID: 0000-0003-4367-7532

TEXT IN MODELING THE LANGUAGE CONSCIOUSNESS OF FOREIGN STUDENTS

Abstract. *The article considers the text as the main tool in the process of learning the Ukrainian language for foreign students. The text helps not only in learning the foreign language, but also in learning the mentality and the formation of intercultural competence. That is why the initial postulate of the theory of linguistics in Ukraine is the focus on the study of Ukrainian culture in the process of learning the language through various media and sources of national and cultural information, for example, through the text. For this purpose, texts and tasks for them have been developed, which will later be included in the educational and methodological development intended for foreigners studying the Ukrainian language. The article presents a classification of tasks that accompany the texts by stages of their implementation and examples of such tasks for the rapid study of Ukrainian as a foreign language. The main task of a teacher of Ukrainian as a foreign language is to make the most of the material of the textbook for the development of grammar and language skills and abilities of students, because they need to encourage them to express themselves and prepare for natural communication. The purpose of training always determines the choice of methods. For foreigners studying the Ukrainian language, the motivation is mainly constructive communication with Ukrainian-speakers, official correspondence in the Ukrainian language, i.e. professional activity. And in this aspect, the creative approach to working with the text is an effective solution to educational problems, which is based on the analysis of the relationship between language and speech, speech and thinking, thinking and communication. Therefore, the article presents a practical part of working with the text to learn the Ukrainian language. The textbook for learning Ukrainian as a foreign language is not only a means of teaching foreign students to read in Ukrainian, but also a great opportunity to form and develop their speaking, listening and writing skills, so in the arsenal of every teacher of Ukrainian as a foreign language*

should be different texts which correspond to the cultural theme as well as the interests and abilities of students.

Keywords: *text, language consciousness, study of the Ukrainian language as a foreign language, original text, adapted text, types of text tasks.*

Information about the authors: *Zlotnyk-Shagina Olga Oleksandrivna – PhD, associate professor; Glier Kyiv Institute of Music; assistant of the department of Ukrainian and Russian languages as Foreign Languages; Institute of philology; Taras Shevchenko National University of Kyiv.*

E-mail: *ozlotnik@bigmir.net*

Злотник-Шагіна О.О.

ORCID ID: 0000-0003-4367-7532

ТЕКСТ У МОДЕЛЮВАННІ МОВНОЇ СВІДОМОСТІ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ

Анотація. У статті розглянуто текст як основний засіб у процесі навчання української мови для іноземних студентів. Текст допомагає не лише у вивченні мови іншого народу, а й у пізнанні ментальності та формуванні міжкультурної компетенції, зокрема мовної свідомості. Саме тому, вихідним постулатом теорії лінгвокраїнознавства в Україні є орієнтація на вивчення української культури в процесі навчання мови через різноманітні носії та джерела національно-культурної інформації, наприклад, через текст / контекст. Для цього розроблено тексти та завдання до них, які в подальшому увійдуть у навчально-методичну розробку, призначену для іноземців, які вивчають українську мову. У статті розглядається лінгвокраїнознавчий аспект до вивчення тексту, подано класифікацію завдань, які супроводжують тексти, за етапами їх виконання та зразки таких завдань для швидкого вивчення української мови як іноземної. Основне завдання викладача української мови як іноземної полягає в тому, щоб максимально використати матеріал навчального тексту для розвитку граматичних та стилістичних навичок і умінь студентів, адже потрібно спонукати їх до висловлення та підготовки до природного спілкування. Для іноземців, які вивчають українську мову, переважно дає мотивацію конструктивна комунікація з україномовними носіями, офіційне листування українською мовою, тобто професійна діяльність, а також формування мовної свідомості та мовної компетенції. В цьому аспекті творчий підхід в

роботі з текстом є ефективним рішенням навчальних завдань, яке ґрунтується на аналізі співвідношення мови і мовлення, мовлення і мислення, мислення і комунікації. Тому у статті подана практична частина роботи з текстом для вивчення української мови. Навчальний текст, отже, при вивченні української мови як іноземної являє собою не тільки засіб навчання іноземних студентів читання українською мовою, але і можливість для формування і розвитку у них навичок говоріння, аудіювання та письма, репрезентовано різноманітними текстами різної тематики для формування мовної свідомості студентів-іноземців.

Ключові слова: текст, мовна свідомість, вивчення української мови як іноземної, лінгвокраїнознавство, оригінальний текст, адаптований текст, види текстових завдань.

Інформація про автора: Злотник-Шагіна Ольга Олександрівна – кандидат філологічних наук, доцент; Київський інститут музики імені Р.М. Глієра; асистент кафедри української та російської мов як іноземних; Інститут філології; Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Електронна адреса: ozlotnik@bigmir.net

Злотник-Шагіна О.О.

ORCID ID: 0000-0003-4367-7532

ТЕКСТ В МОДЕЛИРОВАНИИ ЯЗЫКОВОГО СОЗНАНИЯ СТУДЕНТОВ-ИНОСТРАНЦЕВ

Аннотация. В статье рассмотрен текст как основное средство в процессе обучения украинскому языку для иностранных студентов. Текст помогает не только в изучении языка другого народа, но и в познании ментальности и формировании межкультурной компетенции. Именно поэтому, исходным постулатом теории лингвострановедения в Украине является ориентация на изучение украинской культуры в процессе обучения языку через различные носители и источники национально-культурной информации, например, через текст. Для этого разработаны тексты и задания к ним, которые в дальнейшем войдут в учебно-методическую разработку, предназначенную для иностранцев, изучающих украинский язык. В статье представлена классификация задач, которые сопровождают тексты, по этапам их выполнения и образцы

таких задач для быстрого изучения украинского языка как иностранного. Основная задача преподавателя украинского языка как иностранного заключается в том, чтобы максимально использовать материал учебного текста для развития грамматических и речевых навыков и умений студентов, ведь нужно побудить их к высказыванию и подготовки к естественному общению. Цель обучения всегда определяет выбор методов. Для иностранцев, изучающих украинский язык, в основном дает мотивацию конструктивное общение с украиноязычными, официальная переписка на украинском языке, то есть профессиональная деятельность. И в этом аспекте творческий подход в работе с текстом является эффективным решением учебных задач, основанных на анализе соотношении языка и речи, речи и мышления, мышления и коммуникации. Поэтому в статье представлена практическая часть работы с текстом для изучения украинского языка. Учебный текст при изучении украинского языка как иностранного представляет собой не только средство обучения иностранных студентов чтения на украинском языке, но и прекрасную возможность для формирования и развития у них навыков говорения, аудирования и письма, поэтому в арсенале каждого преподавателя украинского языка как иностранного должны быть разнообразные тексты, которые соответствуют культурной тематике, а также интересам и способностям студентов.

Ключевые слова: *текст, изучение украинского языка как иностранного, лингвострановедение, оригинальный текст, адаптированный текст, виды текстовых заданий.*

Информация об авторе: *Злотник Ольга Александровна – кандидат филологических наук, доцент; Киевский институт музыки им. Р.М. Глиера; ассистент кафедры украинского и русского языка как иностранного; Институт филологии; Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко.*

Электронный адрес: *ozlotnik@bigmir.net*

Due to the socio-political events of recent years, Ukraine has attracted the attention of many countries around the world, and interest in the Ukrainian language and those who want to study it is constantly growing. Accordingly, the number of foreign students in Ukrainian educational institutions is increasing every year. In order

to ensure a high-quality approach to the communicative foundations of learning the Ukrainian language, it is important to develop appropriate methodological developments in teaching Ukrainian as a foreign language. Obviously, this is also due to the formation of the language consciousness of foreigners, which is implemented in the "temporary search for the concept of language consciousness with the help of associations (associative field) and the influence of various linguistic cultures on mass consciousness" [11, p. 29].

A very important point in learning a foreign language is to study the historical and cultural facts of the country, as well as its elements of social reality, any manifestations of relations between native speakers. It is appropriate to speak about the language and language consciousness of A. Turkevich, who notes that language is the main feature of the nation, expresses the culture of the people who speak it, that is, the national culture. Therefore, it is necessary to teach a language as a foreign language not only as a new code, a new way of expressing thoughts, but also as a source of evidence about the culture of the people whose language a student is learning. An important prerequisite for effective language teaching is the need to quickly introduce the student to cultural processes, without which it is impossible to adequately perceive information in the language being studied [7, p. 277].

In the context of Ukrainian linguomethodics, a lot of research, scientific and methodological work was carried out within the framework of Linguo-Foreign Studies. The issue of cultural orientation of training has become particularly acute. This interest is motivated by the relevance due to the change in the approach to learning foreign languages. These objective factors, of course, led to a rethinking of the linguistic and Foreign Studies aspect in teaching Ukrainian as a foreign language.

It is common knowledge that linguocultural studies include the study of language personality, the linguistic picture of the world and language consciousness, which is associated with the works of E. Vereshchagin, V. Kostomarov, A. Taranenko, A. Vezhbtskaya, S. Ermolenko etc., who actively popularized the term "linguocultural

studies" in the Slavic scientific space. According to R. Mignard-Beloruchev and O. Oberemko, this is how they translated the French term "language and civilization" (*langue et civilization*). It should also be noted that Linguistics has different denominations in different countries. This indicates a very wide range of issues related to the interaction of language and culture, as well as the presence of national specifics in their consideration. So in Germany it is cultural studies (*kulturkunde*), in the USA – language and territory (*Language and area*), in the UK – linguocultural studies (*linguocultural studies*).

We emphasize that E. Vereshchagin and V. Kostomarov considered linguocultural studies as the dominant aspect of teaching a language to foreigners, in which, in order to ensure the communicativeness of learning and to solve educational and humanistic problems, the accumulative function of the language is implemented and the addressee is acculturated, and the teaching method has a philological nature – familiarization is carried out through the mediation of the language and in the process of its study [9, p. 232]. Important here is the cognitive nature of language, which implies the knowledge of language by its communicants [11, p. 21]. For learning Ukrainian as a foreign language, this aspect is especially relevant, because it involves foreigners learning a non-native language through knowledge of its Basic Rules and norms, phraseology, verbalized cultural codes, etc.

The regional orientation of teaching the Ukrainian language as a foreign language provides not only for rapid assimilation of the language, but also for foreign students to study information about the phenomena of Ukrainian culture. Studying texts as models of language consciousness, it is important to emphasize the initial postulate of the theory of linguocultural studies in Ukraine, which is aimed at orienting the study of Ukrainian culture in the process of teaching the language through various native speakers and sources of national and cultural information.

The text as one of the sources of national and cultural information is considered in our article, the purpose of which is to develop and

.....

analyze sample texts for learning Ukrainian as a foreign language, as well as to systematize the tasks developed for each of these texts. It should be noted that we paid attention not only to the structure of the text, its subject matter and style characteristics when using them in the learning process of foreign students, but more broadly – to the selection of such texts that should help in modeling the speech consciousness of foreign communicants.

In his works, F. Bacevich gives a very clear definition of the term text (in the communicative aspect). He claims that the text is "a phenomenon of linguistic and non-linguistic reality – a complex phenomenon that, in addition to being involved in communication, helps to store and transmit information in space and time, records the life of individuals, is a product of a specific historical era, a form of cultural existence, a reflection of certain socio-cultural traditions" [1, p. 146]. The study of the text from the point of view of speech intellectualization is considered by L. Shevchenko, in the historical and stylistic aspect – by G. Shevchenko, in the triad of concepts "society-culture-language personality" – T. Radzievskaya, in the medialinguistic context – D. Syzonov etc.

A text that solves certain methodological problems is called educational (which is traditionally considered in linguomethodics as the main element in communicative learning). It is not only a means of mastering new language material, but also a means of mastering all types of speech activity. According to our observations, an educational text aimed at learning the language by foreigners must meet the following requirements:

- readability;
- professional orientation;
- compliance with students' language and background knowledge;
- informative content and compliance with students' interests.

The main task of a teacher of Ukrainian as a foreign language is to maximize the use of the material of the educational text for the development of grammatical and language skills and abilities of

students, because it is necessary to encourage them to express and prepare for natural communication. First of all, the teacher should carefully analyze the text in terms of its potential opportunities for entering the situation of natural communication and the lexical and grammatical material presented in it, which is necessary for the design of a speech expression.

The text can include both morphological and syntactic, lexical-grammatical and stylistic constructions, as well as elements of monologue and dialogic speech. It should be noted that the style characteristics of the text play a key role in educational activities (for an indication of the style characteristics of texts, see the works of leading stylists S. Ermolenko, L. Shevchenko, L. Matsko etc.). Of course, all these functions cannot be presented together in one text, so it is important that the text corresponds to the purpose and objectives of training, that is, it must be appropriate and motivated in educational activities. The need for the text to correspond to the language phenomena being studied means that language learning begins on the basis of specially created texts. Gradually, it is necessary to move from educational to adapted, and then to original texts, but the requirement of text orientation to a certain language material remains all the time of the initial and main stages in educational activities. That is why it is possible to trace the sequence of presentation of texts to foreign students: adapted texts that form basic skills and unadapted texts of various genres that teach understanding by ear [3, p. 129].

We also consider it important to teach media literacy to foreign students. Thus, the flow of texts in the media that teachers can work with in the student audience is a representative of the mass consciousness of Ukrainians, and therefore they can become an object for foreign students to analyze Ukrainian realities (see research on positive / negative / neutral media contexts manipulated by Ukrainian media and ways to solve these problems by recipients [12]).

.....

To learn Ukrainian as a foreign language, teachers often use country-specific texts. The selection of texts of this nature is carried out according to certain criteria, namely:

- authenticity (produced in the environment where the language is being studied);
- country studies saturation (the amount of linguistic and Foreign Studies information in the text);
- relevance (up-to-date and up-to-date informative content for the student);
- typicality (systematic reproduction in typical communicative situations) [2].

Cultural texts play a significant role in the methodology of teaching Ukrainian as a foreign language, because the purpose of teaching foreign students is not only to learn the language, but also to study the Ukrainian reality, the opportunity to better understand the mentality and sociological aspect of the country whose language is being studied. It is for this purpose that texts and tasks for them have been developed, which will later be included in the educational and methodological development intended for foreigners studying the Ukrainian language.

The subject of the texts concerns the city of Kyiv and its main monuments of culture, architecture, places of recreation and leisure. Total number of created texts is 7.

Tasks in stylistic linguoanalysis, grammar, and word formation are provided for each text. The latest tasks are creative, allowing you to comprehensively assess students and their knowledge of the language. Some of the tasks involve working with students' coherent speech, which also allows them to assess their level of proficiency in the Ukrainian language in various areas of public communication. At the beginning of each text, a dictionary is provided – a minimum of new words and phrases that take into account their semantics and evaluation in contexts.

The relevance of creating texts is called by the opportunity to study the Ukrainian language while getting acquainted with country studies texts and materials for them, because thematic blocks of local

lore contribute to the acculturation of foreign students in the process of getting acquainted not only with the historical and geographical features of the country of residence and study, but also, equally, with the linguistic and cultural features of the spiritual and material culture created by the nation.

To analyze the created texts, it is necessary to consider their topics in more detail, and systematize the tasks developed for each text. As noted earlier, seven texts have been created, the subject of which helps to get acquainted in detail with the sights of the capital of Ukraine, namely:

- The heart of our country. After reading this text, we can learn not only about the creation of the Ukrainian capital, but also get acquainted with the rich infrastructure of Kyiv.

- From Yar to the main street of Kyiv. The theme of the second text is devoted to Khreshchatyk, or rather its creation and history from ancient times to the present.

- Nature and technology. This text deals with Vladimirskaya Gorka and transport, which not only connects the two parts of the city, but is also an architectural monument-the funicular.

- Andreevsky descent-Street-museum. On the topic of this text, it is already clear that it is dedicated to the street, each corner of which has its own rich history.

- The oldest street in Kyiv. This text will reveal the history and highlights of Vladimirskaya Street.

- The legendary Sofiyevskaya square. The text is dedicated to a square with a rich history, which is now the site of all cultural events.

- A gem of architecture. The text will focus on the building of one of the best theaters of our time – the National Opera House [5; 6].

These texts are accompanied by visual materials in the form of drawings, and will help not only in learning the language, but also encourage the study of our culture and will become a guide for every foreigner in learning about our capital.

Each of these texts also helps in learning grammar, because they have their own grammatical features. For example, the text "heart of our country" uses different degrees of comparison, which helps a foreign student to easily assimilate them, and the text "Andreevsky descent – Street-museum" is full of possessive adjectives, which helps a foreigner to understand their education. Therefore, before reading the text, students should be introduced to new lexical units, grammatical and syntactic phenomena that occur in it. Then the text will help you understand and assimilate all the new material.

To improve the performance of language learning, texts need to be read several times. The purpose of the first reading of the text is for students to understand it. It is very effective to read the text simultaneously by the teacher (aloud) and students (to themselves), because this is how foreign students hear the correct pronunciation and expressive intonation. The next reading takes place in the next lesson, after careful familiarization with the text at home, which serves as an awareness of what is read when reading aloud in Turn [4, p. 159].

Tasks that accompany texts can be classified according to our observations, according to the stages of their implementation:

- Tasks performed before reading the text.
- Tasks that are performed while reading the text.
- Tasks that are completed after reading the text.

Let's look at some possible examples of tasks that you should use when working with text.

Tasks performed before reading the text should teach the student to understand words, phrases, and individual positions in the text; they should remove difficulties associated with understanding the content of the text. Here are some examples of tasks that are performed before reading the text:

- Read and translate unfamiliar words and phrases.
- Write down and learn new words
 - Fill in the table (antonyms-synonyms).
 - Form nouns based on the given model.
 - Read words and phrases. Find antonyms.

To understand whether foreigners are aware of what they have read, the necessary tasks that they perform while reading, for example: "find a place in the text where it says about...", "Find the following words in the text ...", "Determine which part of speech these words belong to", "read the passage that you liked", "put the underlined words in the correct form", etc. performing tasks of this type teaches foreigners to navigate the text, gives them the opportunity to understand what they read.

After the text is read, the student proceeds to complete tasks. They consolidate the lexical and grammatical material, which includes the text, and prepare students for retelling based on special schemes, form and develop the student's skills of reproductive, reproductive and productive types of speech activity in accordance with the language program. The most common task is to answer questions about the text and retell it. Tasks for selecting verbs for nouns relative to the text are presented, and it is suggested to select the necessary words for the sentence, from the help provided, so that the meaning is not lost. These exercises will help to increase the vocabulary of a foreign student, as well as the ability to correctly form sentences and phrases. A productive task is one in which you need to write down the words in parentheses in the correct form – this helps you learn and deftly use cases when communicating in the language you are learning. There may be significantly more tasks that are performed after reading the text than tasks from the previous two groups of our classification, for example:

- Remove an extra word or phrase from each group of words.
- Read the sentence. Write out only those that correspond to the subject of the text.
- Enter the missing words using the text.
- Write the components that form complex words.
- Answer the question using the text information.
- Read these statements. Identify them as right or wrong.
- Get antonyms for the submitted terms.
- Write down the keywords of the text

- Read the text again and write down a short retelling of what you read.
- Use the arrow to connect words by meaning.
- Insert the missing verbs.
- Create a dialog on the topic of the text.
- Make a story about your favorite place in Kyiv.
- Form degrees of comparison from the submitted words.

Also, at this stage of working with text, you can offer students an exercise with game elements. For example, each student is given letters and pictures depicting new vocabulary to the text. The task is to collect words from the letters that will correspond to the pictures. This is a task aimed at quickly learning new words.

A teacher of Ukrainian as a foreign language can create different situations based on the content of the text, thus encouraging students to make monologue and dialogical statements. Speaking in the process of such work is dialogic and monologue unprepared or partially prepared speech. The conversation takes a lot of time and covers the entire content of the text. If presented correctly, all students participate in the conversation. In the process of speech activity of students, language material is mastered. At the same time, the teacher should monitor the correct use of new lexical units and grammatical phenomena in the speech of foreign students. Some of the questions on the content of the text can be prepared by students [8, p. 183].

In the process of teaching Ukrainian as a foreign language, it is necessary to carry out systematic work on the development of reading skills as an independent type of speech activity, because the text read and understood by students is a means of mastering other types of speech activity, for example, speaking and listening.

All three types of tasks are characterized by the fact that special attention is paid to the active development of vocabulary and grammatical structures that are relevant to the topics of each text.

We must not forget that each text must have three functions:

- The text is an example of a functional and semantic type of speech (a way of presenting information).

➤ Serves as a source of information for communication on a specific topic.

➤ The text is the basis for the interrelated study of four types of speech activity.

As a rule, the purpose of training always determines the choice of methods. For foreigners studying the Ukrainian language, constructive communication with Ukrainian speakers, official correspondence in the Ukrainian language, that is, professional activity, mainly gives motivation.

In this aspect, a creative approach to working with text is an effective solution to educational problems, which is based on the analysis of the ratio of speech, speech and thinking, thinking and communication. Below is the practical part of working with the text for learning Ukrainian as a foreign language.

So, the title of the text is "the oldest street in Kyiv"(Vladimirskaya Street)

Tasks performed before reading the text:

➤ Use the title of the text to determine what will be discussed, and then read the text.

➤ Translate unfamiliar words and phrases.

➤ Make possible phrases with these nouns and adjectives.

Tasks that are performed while reading the text:

➤ Read the passage you liked.

➤ Put the words underlined in the correct form.

Tasks that are completed after reading the text:

➤ Answer the questions.

➤ Put words from the help instead of dots.

➤ Use the arrow to connect words by meaning.

➤ Match common root words to suggested nouns.

➤ Transform your sentences according to the pattern without losing their meaning.

➤ Form degrees of comparison with the submitted words and make phrases and sentences with them.

➤ Make a sentence out of the suggested words.

➤ Find masculine nouns and put them in the genitive singular form and divide them into two groups: the ending *-а*, *-я* and the ending *-у*, *-ю*.

➤ Create a dialogue that is possible while walking along Vladimirskaya street. Use facts and architectural monuments from the text "the oldest street in Kyiv".

➤ Listen to the national anthem of the city of Kyiv "How Not to love you, my Kyiv". Check out the main shrines of the city in pictures.

➤ Write about your favorite place in Kyiv, using new words [6].

Based on all of the above, we consider that text analysis when learning Ukrainian as a foreign language helps not only to master the language, but also to understand the mentality of another people, to form cross-cultural competence. That is why the arsenal of a teacher of Ukrainian as a foreign language should be a variety of texts that correspond to cultural topics, as well as the interests and abilities of students. As a result of the study, it can be concluded that the educational text when learning Ukrainian as a foreign language is not only a means of teaching foreign students to read in Ukrainian, but also an excellent opportunity for the formation and development of their speaking, listening and writing skills. The use of texts on cultural topics makes it possible to show all the beauty of our country, instill in foreign students a respectful attitude and increase interest in the Ukrainian people and their achievements in various fields of culture, to the dramatic pages of its history, as well as to encourage students to travel and excursions, to active communication with the hospitable and friendly Ukrainian population, which will be another important stage in learning the Ukrainian language, because even more its beauty is revealed in communication.

REFERENCES

1. Bacevich, F.S. (2004). *Fundamentals of communicative linguistics* [Osnovy komunikativnoi' lingvistyky]. Kyiv: Akademiya publ., 344 p. [in Ukrainian].
2. Galka, Yu. (2020). *Teaching Ukrainian as a foreign language in the linguistic and Foreign Studies aspect* [Vykladannja ukrai'ns'koi'

movy jak inozemnoi' u lingvokrai'nozhnavchomu aspekti]. URL: <http://www.kmp.fl.kpi.ua/uk/node/45> [in Ukrainian].

3. Derba, S.M. (2018). *Text as the main tool in the process of teaching Ukrainian as a foreign language* [Tekst jak osnovnyj zasib u procesi navchannja ukrai'ns'koi' movy jak inozemnoi']. *Scientific notes of the National University "Ostroh Academy": Series "Philology"*. Issue 1 (69), Part 1, 128-130. [in Ukrainian].

4. Dmitrieva, D.D. (2016). *The role and functions of the teacher in the process of teaching Russian as a foreign language* [Rol' y funkcyi prepodavatelja v processe obuchenyja russkomu jazyku kak ynostrannomu.]. *Methods of teaching foreign languages: traditions and innovations: Collection of scientific papers based on the materials of international conferences. scientific and methodological conferences-webinars* (Kursk, April 12-15, 2016). Kursk: KSMU publishing House, 2016, 158-163 [in Russian].

5. Zlotnik-Shagina, O.O. (2017). *Educational and methodical developments in the Ukrainian language for foreign students "Excursions in Kyiv"* [Navchal'no-metodychni rozrobky z ukrai'ns'koi' movy dlja studentiv-inozemciv "Ekskursii" v Kyjevi"]. Kyiv: Logos publ., 35 p. [in Ukrainian].

6. Zlotnik-Shagina, O.O. (2020). *Educational and methodical developments in the Ukrainian language for foreign students "Excursions in Kyiv"* [Navchal'no-metodychni rozrobky z ukrai'ns'koi' movy dlja studentiv-inozemciv "Ekskursii" v Kyjevi"] (part two). Kyiv: Logos publ., 35 p. [in Ukrainian].

7. Turkevich, A. (2008). *Features of using cultural texts in the process of teaching Ukrainian as a foreign language* [Osoblyvosti vykorystannja kul'turologichnyh tekstiv u procesi navchannja ukrai'ns'koi' movy jak inozemnoi']. *Theory and practice of teaching Ukrainian as a foreign language*, 3, 277-280. [in Ukrainian].

8. Shvets, G.D. (2014). *Academic discipline "Linguostylistic analysis of text in the course of teaching Ukrainian as a foreign language" and its place in the system of professional training of a teacher-philologist* [Navchal'na dyscyplina "Lingvostylistychnyj analiz tekstu v kursy vykladannja ukrai'ns'koi' movy jak inozemnoi" ta i'i' misce v systemi fahovoi' pidgotovky vykladacha-filologa]. *Theory and practice of teaching Ukrainian as a foreign language*, 10, 179-186 [in Ukrainian].

9. Sharafutdinov, R.R. (2008). *Linguistic regional studies and its role in foreign language education* [Lingvostranovedenie i ego rol' v inozazychnom

obrazovanii]. *Bulletin of the Kazan technological University*, 5, 231-236. [in Russian].

10. Dirk, G. & Cuyckens, H. (ed.) (2007). *The Oxford handbook of Cognitive Linguistics*. Oxford: Oxford University Press, 1334 p. [in English].

11. Sametova, F., Kurmanali Chakyroglu, A., Smanova, B., Sarymbetova, A., Seidikenova, A. (2019). *Representation Of The Concept Of Time In The Linguistic Consciousness*. *OPCIÓN*, 35, Núm. 88, 27-52 [in English].

12. Syzonov, D. (2017). Psycholinguistic bases of media literacy: considering the issue of media texts interpretation. *Science and education*, 7, 82-88. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2017-7-13> [in English].

13. Takahashi, K. & Piller, I. (2011). Linguistic diversity and social inclusion. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 14(4), 371-381. DOI: 10.1080/13670050.2011.573062 [in English].

Дата надходження до редакції – 24.01.2019

Дата затвердження редакцією – 03.02.2020

UA

ИНДЕКСАЦИЯ ЗБІРНИКА В МІЖНАРОДНИХ НАУКОМЕТРИЧНИХ БАЗАХ ДАНИХ

Збірник входить до наукометричної бази України "Україніка наукова",
<http://irbis-nbuv.gov.ua>.

Збірник входить до міжнародних наукометричних баз:

- **INDEX COPERNICUS** (Польща),
<https://indexcopernicus.com>
- **ERIH PLUS** (Норвегія),
<https://erihplus.nsd.no>
- **RESEARCH BIB** (Японія),
<https://www.researchbib.com>
- **LINGUISTIC BIBLIOGRAPHY**
(Нідерланди),
<http://www.linguisticbibliography.com>
- **GOOGLE SCHOLAR**,
<https://scholar.google.com.ua>
- **ROAD**,
<https://road.issn.org/>
- **ULRICH'SWEB**

EN

INDEXATION OF THE DIGEST IN THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC DATABASES

The digest is included to the scientific database of Ukraine, <http://irbis-nbuv.gov.ua>.

The digest is included to international scientific databases:

- **INDEX COPERNICUS** (Poland),
<https://indexcopernicus.com>
- **ERIH PLUS** (Norway),
<https://erihplus.nsd.no>
- **RESEARCH BIB** (Japan),
<https://www.researchbib.com>
- **LINGUISTIC BIBLIOGRAPHY**
(Netherlands),
<http://www.linguisticbibliography.com>
- **GOOGLE SCHOLAR**,
<https://scholar.google.com.ua>
- **ROAD**,
<https://road.issn.org/>
- **ULRICH'SWEB**

RU

ИНДЕКСАЦИЯ ИЗДАНИЯ В МЕЖДУНАРОДНЫХ НАУКОМЕТРИЧЕСКИХ БАЗАХ ДАННЫХ

Сборник входит в наукометрическую базу Украины, <http://irbis-nbuv.gov.ua>.

Сборник входит в международные наукометрические базы:

- **INDEX COPERNICUS** (Польша),
<https://indexcopernicus.com>
- **ERIH PLUS** (Норвегия),
<https://erihplus.nsd.no>
- **RESEARCH BIB** (Япония),
<https://www.researchbib.com>
- **ROAD**, <https://road.issn.org/>
- **LINGUISTIC BIBLIOGRAPHY**
(Нидерланды),
<http://www.linguisticbibliography.com>
- **GOOGLE SCHOLAR**,
<https://scholar.google.com.ua>
- **ULRICH'SWEB**

Кафедра стилістики та мовної комунікації
Інституту філології
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

планує публікацію періодичного збірника наукових праць
"Актуальні проблеми української лінгвістики:
теорія і практика" (випуск № 42)

UA

Вимоги до публікації:

1. *Текст статті* повинен відповідати чинним вимогам Міністерства освіти і науки України та міжнародним науковим стандартам, згідно з якими обов'язковими є такі елементи:

– постановка проблеми в контексті сучасної філологічної науки та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями;

– аналіз найновіших публікацій із теми дослідження;

– визначення раніше не вивчених частин загальної проблеми або напрямків дослідження;

– формулювання мети статті (постановка завдання);

– виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів;

– висновки дослідження й перспективи подальших наукових розвідок у визначеному напрямі.

2. *Комп'ютерний варіант статті* повинен відповідати таким вимогам:

– шрифт **Times New Roman**;

– якщо в наборі використовуються інші шрифти, якими набрано ілюстративний матеріал, то вони подаються окремим файлом;

– поля: вгорі – 2,5 см; внизу – 9,54 см; зліва – 2,5 см; справа – 6,84 см;

– відступи від колонтитула: вгорі – 2,75 см; внизу – 9 см;

– абзацний відступ – 1,25 см;

– міжрядковий інтервал – одинарний;

– для покликань на джерело цитування використовувати квадратні дужки, напр.: [5, с. 141], де 5 – номер джерела відповідно

до списку використаної літератури в алфавітному порядку, а 141 – номер сторінки; покликання на джерела ілюстративного матеріалу мають бути у круглих дужках (І. Франко);

– згадувати у статті дослідника рекомендовано у форматі: О. Потебня, Д. Чижевський, D. Pettin.

3. **Матеріали** подавати в такій послідовності (відповідно у трьох інформаційних блоках – українському, англійському й російському):

– класифікаційний індекс Універсальної десятикової класифікації (УДК);

– прізвище та ініціали автора подаються посередині (**розмір 11 кеглів, жирний курсив**);

– ID (ORCID) та ScopusID / ResearcherID подається посередині (**розмір 11 кеглів, курсив**);

– назва статті (українською, англійською та російською мовами в кожному з інформаційних блоків) набирається через рядок по центру великими літерами (**розмір 11 кеглів, жирний шрифт**);

– анотації **не менше 1800 знаків** українською, англійською та російською мовами (**розмір 10 кеглів, курсив**);

– ключові слова (не більше десяти слів) (**розмір 10 кеглів, курсив**);

– інформація про автора / авторів подається українською, англійською та російською мовами після анотації у відповідному інформаційному блоці (**розмір 10 кеглів, курсив**) в такій послідовності: прізвище, ім'я, по батькові (повністю), науковий ступінь, вчене звання, посада / навчання в аспірантурі, докторантурі; структурний підрозділ (факультет / інститут, кафедра); назва навчального закладу чи установи; електронна адреса;

– текст статті – через інтервал після назви (**розмір 11 кеглів, міжрядковий інтервал – одинарний**);

– списки літератури (**НЕ БІЛЬШЕ 20 ПОЗИЦІЙ**) подаються через рядок після основного тексту статті в алфавітному порядку в рубриці **ЛІТЕРАТУРА** (**розмір 10 кеглів, міжрядковий інтервал – одинарний**). Література оформляється згідно з

чинними бібліографічними вимогами. Необхідно розрізняти наукову літературу та джерела. **СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ ПЕРЕКЛАДАЄТЬСЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ І ТРАНСЛІТЕРУЄТЬСЯ ЛАТИНИЦЕЮ** та подається в рубриці **REFERENCES (за стилем APA)** після основного списку:

Shevchenko, L. (2014). *Medialexicography in the linguistic perspective* [Medijna leksykografija v lingvistychnij perspektyvi]. *Aktual'ni problemy ukrai'ns'koi' linygistyky: teorija i praktyka*, 28, 7–16 [in Ukrainian].

– список умовних скорочень назв джерел (за наявності) (розмір 10 кеглів, міжрядковий інтервал - одинарний) подається після списку літератури через один інтервал.

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ! Покликання на статті збірника в інших виданнях **ОБОВ'ЯЗКОВО** потрібно робити із вказівкою індивідуального номера DOI.

Статті подаються до редакційної колегії збірника в електронному та роздрукованому варіантах на кафедру стилістики та мовної комунікації.

Публікації збірника проходять **обов'язкове внутрішнє та зовнішнє рецензування** з погляду актуальності, новизни, новаторської постановки проблем, чіткості формулювань дослідницьких завдань, логічності й обґрунтованості висновків.

Видання **дотримується всіх етичних норм і правил**, а також тих, що регламентовані чинним законодавством. Редакторська політика видання базується на принципах Комітету з етики наукових публікацій відносно рівності всіх статей і авторів для головного редактора, редколегії та рецензентів; конфіденційності у процесі внутрішнього та зовнішнього рецензування; оригінальності пропонованого матеріалу та плагіату.

Видання **платне**.

тел.: **0(44) 239-33-66;**

web: **<https://apultp.knu.ua>;**

e-mail: **apultp@univ.net.ua**

**Department of stylistics
and language communication of Institute of philology
of Taras Shevchenko National University of Kyiv**
plans to publish a periodic scientific edition
**"Current issues of Ukrainian linguistics:
theory and practice" (№ 42)**

EN Call for papers

1. *Manuscripts* must meet the applicable requirements of Ministry of Education and Science of Ukraine as well as international standards:

- stating the problem in the context of modern philological science, its correlation with relevant practical tasks;
- analysis of recent literature on the research topic;
- determining previously unexplored aspects of the general problem or research trends;
- defining the aim of the research;
- general description of the work, justification of research findings;
- conclusions of the study, prospects and implications of the research.

2. *A computer version of the article* must meet the following requirements:

- font Times New Roman;
- if the author uses other fonts, it is necessary to propose them in a separate file;
- margin: head – 2.5 cm; tail – 9.54 cm; left – 2.5 cm; right – 6.84 cm;
- an indentation from the running title: head - 2.75 cm; tail – 9 cm;
- an indentation – 1.25 cm;
- line-to-line spacing – single;
- citation must be done in square brackets, e.g.: [5, p. 141], where 5 is a resource number in the references list in alphabetical order, and 141 is a page number;
- a reference to resources should be used in parentheses, e.g.: (I. Franko).

3. **Materials** must be submitted in the following sequence:

- classification index of the Universal Decimal Classification (UDC);
- the author / authors' name and surname (*size 11 points, bold type*);
- the author / authors' ID (ORCID) and ScopusID / ResearcherID (*size 11 points, italic type*);
- the title of the article is typed in the middle in capital letters (*size 11 points, bold type*);
- abstracts (no less **than 1800 symbols**) in Ukrainian, English and Russian (*size 10 points, italic type*);
- key words (no more than ten words) (*size 10 points, italic type*).
- information about the author / authors in Ukrainian, English and Russian after each of the abstracts respectively (*size 10 points, italic type*) in the following order: first name, middle name, scientific degree, academic status, PhD/doctoral studies; organization (faculty / institute/department); title of the institution; e-mail;
- text of the article – in the interval after the title (size 11 points);
- literature lists (**AT MOST 20 POSITIONS**) must be given after the main text of the article in alphabetical order in the rubric **REFERENCES** (size 10 points). References must be submitted in accordance with the applicable requirements of bibliographic standards. It is necessary to distinguish scientific literature and resources. **REFERENCES MUST ALSO BE TRANSLATED AND TRANSLITERATED IN LATIN** and served in the **REFERENCES (APA)**:
 Shevchenko, L. (2014). *Medialexicography in the linguistic perspective* [Medijna leksykografija v lingvistychnij perspektyvi]. *Aktual'ni problemy ukrai'ns'koi' linygistyky: teorija i praktyka*, 28, 7–16 [in Ukrainian].
- a list of abbreviations of the resources (if any) (size 10 points) is submitted after the references list.

NB! References on articles of our digest in other editions must be done with the indication of the DOI individual number.

The papers must be submitted to the **editorial board** in electronic and printed versions to the department of stylistics and language communication.

The manuscripts must have **internal and external reviews** in terms of relevance, novelty, innovative research problems, formulation of tasks clarity, consistency and validity of conclusions.

The edition adheres to all **ethic norms** and rules as well as those that are regulated by current legislation. Editorial policy of the edition is based on the principles of Committee on Publication Ethics regarding the equality of all articles and authors to the editor-in-chief, editorial board and reviewers; confidentiality in the process of internal and external reviewing; originality of the submitted paper and plagiarism.

The edition is **paid**.

Tel: **0(44) 239-33-66;**

web: **<https://apultp.knu.ua>;**

e-mail: **apultp@univ.net.ua**

Кафедра стилистики и языковой коммуникации
Института филологии
Киевского национального университета
имени Тараса Шевченко

планирует публикацию периодического
сборника научных трудов
"Актуальные проблемы украинской лингвистики:
теория и практика" (выпуск № 42)

RU

Требования к публикациям:

1. **Текст статьи** должен отвечать действующим требованиям Министерства образования и науки Украины и международным стандартам, согласно которым обязательными являются следующие элементы:

- постановка проблемы в контексте современной филологической науки, а также ее связь с актуальными практическими задачами;
- анализ последних публикаций по теме исследования;
- определение ранее не изученных аспектов общей проблемы либо новых направлений исследования;
- формулирование цели статьи (постановка задачи);
- изложение основного материала исследования с обоснованием полученных научных результатов;
- выводы исследования и перспектива дальнейшего научного изучения проблемы.

2. **Компьютерный вариант статьи** должен отвечать следующим требованиям:

- шрифт **Times New Roman**;
- если в наборе используются другие шрифты, они подаются отдельным файлом;
- поля: верхнее – 2,5 см; нижнее – 9,54 см; левое – 2,5 см; правое – 6,84 см;
- отступление от колонтитула: сверху – 2,75 см; внизу – 9 см;
- абзацное отступление – 1,25 см;
- междустрочный интервал – одинарный;

– для ссылок на источник цитирования следует использовать квадратные скобки, напр.: [5, с. 141], где 5 – номер источника в списке использованной литературы в алфавитном порядке, а 141 – номер страницы; ссылки на источник иллюстративного материала следует использовать в круглых скобках, напр.: (И. Франко).

– ссылаться в статье на ученого рекомендуется в формате: А. Потебня, Д. Чижевский, D. Perrin.

3. **Материалы** подавать в такой последовательности (соответственно в трех информационных блоках – украинском, английском и русском):

– классификационный индекс Универсальной десятичной классификации (УДК);

– ID (ORCID) и ScopusID / ResearcherID по центру (*размер 11 кеглей, курсив*);

– фамилия и инициалы автора подаются по центру (*размер 11 кеглей, жирный курсив*);

– название статьи (на украинском, английском и русском языках в каждом из информационных блоков) набирается через строку по центру (**размер 11 кеглей, жирный шрифт**);

– аннотации **не менее 1800 знаков** на украинском, английском и русском языках;

– ключевые слова (не более десяти слов) (*размер 10 кеглей, курсив*). Аннотации, представленные на иностранном языке, не должны быть дословным переводом основной аннотации и должны составлять не менее 1600 знаков (с пробелами);

– информация об авторе / авторах подается на украинском, английском и русском языках после аннотации в соответствующем информационном блоке (*размер 10 кеглей, курсив*) в такой последовательности: фамилия, имя, отчество (полностью), научная степень, ученое звание, должность / обучение в аспирантуре, докторантуре; структурное подразделение (факультет / институт, кафедра); название учебного заведения или учреждения; электронный адрес;

– текст статьи – через интервал после названия (*размер 11 кеглей, межстрочный интервал – одинарный*);

.....

– списки литературы (**НЕ БОЛЬШЕ 20 ПОЗИЦИЙ**) подаются через строку после основного текста статьи в алфавитном порядке в рубрике **ЛИТЕРАТУРА (размер 10 кеглей)**. Литература оформляется в соответствии с действующими библиографическими требованиями. Необходимо различать научную литературу и источники. **СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ ПЕРЕВОДИТСЯ НА АНГЛИЙСКИЙ ЯЗЫК И ТРАНСЛИТЕРИРУЕТСЯ ЛАТИНИЦЕЙ** и подается в рубрике **REFERENCES (стиль APA)** после основного списка:

Shevchenko, L. (2014). *Medialexicography in the linguistic perspective* [Medijna leksykografija v lingvistичnij perspektivi]. *Aktual'ni problemy ukrai'ns'koi' linygistyky: teorija i praktyka*, 28, 7–16 [in Ukrainian].

– список условных сокращений названий источников (при наличии) (**размер 10 кеглей**) подается после списка литературы.

ОБРАТИТЕ ВНИМАНИЕ! Ссылки на статьи сборника в других изданиях **ОБЯЗАТЕЛЬНО** нужно делать с указанием индивидуального номера DOI.

Статьи подаются в редакционную коллегию. Публикации сборника проходят **обязательное внутреннее и внешнее рецензирование** с точки зрения актуальности, новизны, новаторской постановки проблем, четкости формулировок исследовательских задач, логичности и обоснованности выводов.

Издание **придерживается всех этических норм и правил**, а также тех, которые регламентированы действующим законодательством. Редакторская политика издания базируется на принципах Комитета по этике научных публикаций относительно равенства всех статей и авторов для главного редактора, редколлегии и рецензентов; конфиденциальности в процессе внутреннего и внешнего рецензирования; оригинальности предлагаемого материала и плагиата.

Издание **платное**.

тел.: **0(44) 239-33-66;**

web: **<https://apultp.knu.ua>;**

e-mail: **apultp@univ.net.ua**

ЗМІСТ

СУЧАСНА ЛІНГВІСТИКА В ІДЕЯХ І ДОСЛІДНИЦЬКИХ ІНТЕРПРЕТАЦІЯХ

Шевченко Л.І., Сизонов Д.Ю.

Текст як вербалізована свідомість
в експертному аналізі 8

Макарець Ю.С.

До питання про мовну поведінку киян
у соціолінгвістичних вимірах 24

Ковалевська А.В.

Аналіз політичного дискурсу:
парадигма спін-докторінгу 42

Нікіфорова Є.Ю., Галицька Є.А.

Стандарти текстualityності у
парфумерно-косметичних назвах 62

СТИЛІСТИЧНА АСПЕКТОЛОГІЯ МОВОЗНАВСТВА

Дядищева-Росовецька Ю.Б.

"Україна" П. Куліша та народні думи:
лінгвістичний і поетикальний аналіз 79

Булах М.Б.

Інтернет-мем як засіб інтертекстуальності 105

Плясун О.М.

Медіаімідж України в проєкції на COVID-19:
погляд лінгвіста 119

**СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ
ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ ГРАМАТИКИ**

Боцман А.В., Дмитрук О.В., Козловська Т. П.	
Розвиток германських аналітичних футуральних часів	135
Карпова К.С., Чаюк Т.А.	
Збагачення словникового складу сучасної англійської мови шляхом словотворення (на матеріалі мови пандемії COVID-19)	155
Злотник-Шагіна О.О.	
Текст у моделюванні мовної свідомості студентів-іноземців	177
Індексація збірника в міжнародних наукометричних базах	194
Вимоги до публікації у виданні	195

CONTENTS

MODERN LINGUISTICS IN IDEAS AND RESEARCH INTERPRETATIONS

Larysa I. Shevchenko, Dmytro Y. Syzonov Text as a verbalized consciousness in expert analysis	8
Iuliia S. Makarets On the question of the language behavior of Kyivans in sociolinguistic dimensions	24
Anastasia V. Kovalevska Political discourse analysis: spin-doctoring paradigm	42
Yevgeniia Yu. Nikiforova, Elizaveta A. Galitska Standards of textuality in perfume and cosmetic names.....	62

STYLISTIC ASPECTOLOGY OF LINGUISTCS

Juliya B. Dyadyshcheva-Rosovetska P. Kulish's "Ukraine" and folk dumas: linguistic and poetic analysis	79
Maiia B. Bulakh Internet meme as a means of intertextuality	105
Olga M. Pliasun Media image of Ukraine in a projection onto COVID-19: a linguistic view	119

CURRENT ISSUES OF FUNCTIONAL GRAMMAR

Andriy V. Botsman, Olga V. Dmytruk,

Tamara P. Kozlovska

The development of Germanic analytical tenses 135

Kateryna S. Karpova, Tetyana A. Chaiuk

Vocabulary enrichment of modern English via world-formation
(on the material of the language of COVID-19 pandemic) 155

Злотник-Шагіна О.О.

Text in modeling the language consciousness
of foreign students 177

Indexing in international scientific databases 194

Publication requirements 195

СОДЕРЖАНИЕ

СОВРЕМЕННАЯ ЛИНГВИСТИКА В ИДЕЯХ И ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ ИНТЕРПРЕТАЦИЯХ

Шевченко Л.И., Сизонов Д.Ю.

Текст как вербализованное сознание
в экспертном анализе 8

Макарець Ю.С.

К вопросу языковом поведении киевлян
в социолінгвістических измерениях..... 23

Ковалевская А.В.

Анализ политического дискурса:
парадигма спин-докторинга 41

Никифорова Е.Ю., Галицкая Е.А.

Стандарты текстуальности в
парфумерно-косметических названиях 61

СТИЛИСТИЧЕСКАЯ АСПЕКТОЛОГИЯ ЯЗЫКОЗНАНИЯ

Дядищева-Росовецкая Ю.Б.

"Украина" П. Кулиша и народные думы:
лінгвістический и поэтикальный анализ..... 78

Булах М.Б.

Интернет-мем как средство интертекстуальности 104

Плясун О.Н.

Медиаимидж Украины в проекции на COVID-19:
взгляд лингвиста 119

**СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ
ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАММАТИКИ**

Боцман А.В., Дмитрук О.В., Козловская Т. П.	
Развитие германских аналитических форм футуральных времен	135
Карпова Е.С., Чаюк Т.А.	
Обогащение словарного состава современного английского языка путем словообразования (на материале языка пандемии COVID-19).....	155
Злотник-Шагина О.А.	
Текст в моделировании языкового сознания студентов-иностранцев	177
Индексация сборника в международных научометрических базах.....	194
Требования к публикации в издании.....	195

Наукове видання
(категорія Б)

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
УКРАЇНСЬКОЇ ЛІНГВІСТИКИ:
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

Випуск ХІІ

Над випуском працювали:

Л.І. Шевченко (голов. редактор),
Д.Ю. Сизонов (відп. секретар),
О.М. Плясун (відп. секретар англ. версії)

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен та інших відомостей. Усі статті перевірено на плагіат.

Редколегія залишає за собою право скорочувати та редагувати подані матеріали.

Електронна версія публікацій представлена на сайті <http://apulp.knu.ua>

Підписано до друку 20.11.2020. Формат 60х84^{1/16}. Вид. № ФЛ 38-14. Гарнітура Times New Roman.
Папір офсетний. Друк офсетний. Наклад 300.
Ум. друк. арк. 12,2. Зам. № 220-0089

Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет"
01601, Київ, б-р Т.Шевченка, 14, кімн. 43
(38044) 239 32 22; (38044) 239 31 72; тел./факс (38044) 239 31 28
Свідцтво внесено до Державного реєстру ДК № 1103 від 31.10.02